FENOMENI: PRAVDA ZA ACU LUKASA | RUSIJA: PREDSEDNIK I GIMNASTIČARKA

BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01164 9 770353 802002

VREME

broj 1171
13. jun 2013.

INTERVJU: DRAGAN ĐILAS

Sve je palo osim kriminala

THE S**PARK**LING EXPERIENCE

Hotel Park is located at the heart of the city, on the corner of the most beautiful Belgrade streets.
Its attractive location and excellent position surrounded by greenery provides isolation from the city noise and offers the same key elements as the real park does - rest, relaxation and peace.

Renovated in 2012, Hotel Park proudly wears its three star by international standards and excellent quality of service of each of its segments.
The special values of Hotel Park are its staff and high quality services that give guests a reason to come back and honestly recommend Hotel Park.

Hotel Park nalazi se u samom centru grada, na uglu najlepših beogradskih ulica.
Svojom atraktivnom lokacijom i odličnom pozicijom, okružen zelenilom i izolovan od buke, omogućuje sve ono što nudi i pravi park – odmor, mir i relaksaciju.

Renoviran 2012, s ponosom ističe svoje tri zvezdice po internacionalnim standardima i odličan kvalitet svakog segmenta usluge. Posebnu dragocenost Hotela Park čini ljubazno osoblje i visok nivo servisa koji će gostima pružiti ugodan boravak i razlog da ponovo posete prestonicu Srbije.

PARK | HOTEL ★★★
BELGRADE

Njegoseva 2, 11000 Belgrade, Phone: +381 11 3640-383
e-mail: reception@hotelparkbeograd.rs
www.hotelparkbeograd.rs

Welcome to the Brand New Park

VREME

BROJ 1171
13. jun 2013.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
korektori: Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje
www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

06 Zoom: Crveno svetlo srpske politike

08 Muke sa državnim deficitom: Letnji šlager srpske vlade

12 Rekonstrukcija vlade: Konzervacija kvarljive robe

15 Srpska politička scena, Zaječar: Mi lepimo, oni skidaju, i obrnuto

16 Intervju: Dragan Đilas

24 Ratno vazduhoplovstvo: MiG u džaku

28 Lični stav: Slobodan Rosić

30 Ruralni razvoj: Efikasno upravljanje zemljištem

34 Nuspojave: Misterije lustracijskog orga(ni)zma

35 Obrazovanje za XXI vek: Još jednom o seksualnom obrazovanju

43 Lisica i ždral: Jedanaesta zapovest

44 Ljudi i vreme

KULTURA

46 Fenomen serije "Igra prestola": Sopranovi u Srednjoj zemlji

48 Televizijske serije u globalnoj ponudi: Nastaviće se

50 Studija slučaja: Pravda za Acu Lukasa

52 Muzika: Lusinda Vilijams i Nil Jang – krvavi prsti i pokidane gitarske žice

54 Izložbe: Uroš Đurić u MSUV – fudbaleri i timovi, i druge priče

56 Intervju: Miša Blam

59 TV manijak: Žandarmerija i Mocart

SVET

60 SAD: Digitalna špijunaža – A gde smo mi tu

62 Rusija: Razvod Vladimira Putina – predsednik i gimnastičarka

64 Grčka: Poseta Naomi Klajn – sveštenica antiglobalizma među žrtvenim jarcima

MOZAIK

68 In memoriam Ratko Butorović: Poslednji ples

70 Samoizlečenje: Jasnovidci iz Rusije – brojčani kôd našte srca

73 Moj muški život: Zamlata

74 PC Press: 200 brojeva – Sve je lako kad si mlad

75 Pošta

76 Strip: Čas istorije godine 2959.

78 Vreme uživanja: Vaze

Srbija, čini se, odustaje od institucionalnih rešenja koja traže međunarodne finansijske organizacije, pa i od onih koja Evropska unija traži od zemalja sa kojima započinje pregovore o prijemu u članstvo i ponovo kreće nekim svojim "kreativnim putem" političkog i ekonomskog voluntarizma

PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

U situaciji kada srpske "dvadesetdevetke" stoje u hangaru čekajući piropatrone za izbaciva sedišta, a "dvadesetjedince" koje su u letnom stanju može da izbroji i predškolac na prste jedne ruke, državna retorika se, pomalo iznenađujuće, menja od "potrebno je", "radi se na tome" i "u kontaktu smo sa proizvođačima" u "biće nabavljeni najsavremeniji avioni i sistemi" i to "vrlo brzo"

PIŠE: IGOR SALINGER

"Džez je odavno prestao da bude zabava, i postao je deo kulture. Evo, klasika već 20 godina stoji, ne razvija se. To se sad dešava sa džezom. Treba da prođu generacije da bi se proizvelo nešto novo. To su ciklusi, mi se tu ništa ne pitamo. Ali, ja se time ne bavim, ja sviram"

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

Na naslovnoj strani: Dragan Đilas
Foto: M. Milenković

RINDFLEISCHETIKETTIERU

Putevima rimskih imperatora ove nedelje vozi 120 biciklista iz četrnaest zemalja sveta. Učesnici "Trke kroz Srbiju 2013" proći će 900 kilometara dugu stazu od Medijane, preko Feliks Romulijane, prema Viminacijumu i Sirmijumu do Singidunuma. Startovali su 11. juna u Nišu. U Beograd stižu u nedelju. FOTO: A. ANĐIĆ

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 13. 6. 2013 — 19. 6. 2013.

12/06/13 *www.meteos.rs*

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	14 24	16 28	17 29	18 30	20 32	20 33	21 33
Vojvodina	14 25	14 27	15 28	16 29	18 30	19 32	20 33
centralna i južna Srbija	14 24	15 27	15 28	15 30	16 31	17 32	18 33

Početkom perioda nepovoljna biometeorološka situacija usloviće povremene tegobe kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Od vikenda povoljniji biometeorološki uslovi, ali zbog visoke temperature hronični bolesnici moraju smanjiti aktivnost na otvorenom u najtoplijem delu dana. Za sve je neophodna i adekvatna zaštita od sunca pri dužem izlaganju. Tokom iduće sedmice povećana je opasnost od toplotnog udara za osetljive osobe.

Famoso café pizzeria
Braće Ribnikar 65, Novi Sad

UNGSÜBERWACHUNGSAUFGABENÜBERTRAGUNGSGESETZ

NAVIGATOR

ĆEBOVANJE PASVORDA

Privatnost više ne postoji, a ni tajnama se ne piše ništa bolje, kako privatnim tako i onim državnim. To je verovatni epilog najnovijeg skandala koji drma svet, ako je to dobar izraz za provaljivanje najčuvanijih podataka SAD od strane jednog službenika, o čemu se u ovom broju "Vremena" piše opširnije na stranama 60. i 61.

Pomenute državne tajne su zapravo tuđe tajne koje su SAD tajno prikupljale, a pre svega informacije o sopstvenim građanima, njihovim navikama i dnevnim rutinama, sve što se može saznati na osnovu logova vašeg telefona ili iz vaših elektronskih poruka ili onoga što sejete po društvenim mrežama. Ako imate posla sa ozbiljnom državom, od nje više ništa ne možete sakriti. A možda ni od privatnog detektiva kojeg je angažovao vaš partner, šef ili neko treći.

Ne postoje ta četiri zida među kojima ste sigurni. Kud ćete bolji primer od samog Edvarda Snoudena, momka u središtu razotkrivanja stravičnih razmera američkog špijuniranja. Budući da su kroz njegov kompjuter prolazili najrazličitiji tajni podaci, Snouden zna štošta o njihovom prikupljanju. Prema svedočenjima novinara "Gardijana" kojima je poverio svoju priču, kada se loguje na kompjuter on preko glave i ekrana prebacuje ćebe, kako niko sem njega ne bi video koji pasvord kuca.

Naravno, kada koristite laptop sa kamerom, ne možete biti sigurni da ona nije pod tuđom kontrolom, čak ni kada je računar isključen. A isto važi i za mobilni telefon. Zapravo smo se sami okružili velikim brojem uređaja koji mogu da nas snimaju i odaju našu trenutnu poziciju preko GPS-a ili baznih stanica mobilne telefonije. Sve što moćna država treba da uradi jeste da od operatera sudskim nalogom iznudi podatke o tome koga ste zvali i odakle, kome ste slali poruke i kada i sa kojih ste se mesta uključivali u mrežu. Sadržaji razgovora i poruka zahtevaju već drugu vrstu naloga, onaj za prisluškivanje, ali već iz vašeg kretanja i kontakata može se štošta zaključiti.

I to se ne odnosi samo na građane Sjedinjenih Država, jer je američka vlada navodno logove tražila od svih velikih provajdera poput Majkrosofta, Gugla, Jahua. Ako koristite Fejsbuk, Tviter, Skajp, Džimejl – vi ste meta. Sve te kompanije registrovane su u Americi, podležu tamošnjim zakonima i dužne su da izvršavaju sudske naloge američkih vlasti. Uključujući i zahtev da predaju logove sa vašim podacima. Ne bi li sačuvale poverenje korisnika, ove kompanije se brane da ništa slično nisu radile, ama nevešto.

A po neameričkim medijima pokrenula se po prvi put rasprava o tome šta njihovi građani koriste na internetu, čije je to i kome služi. Sada će se koplja lomiti oko toga mogu li kompanije da sačuvaju biznis tako što će bolje štititi vašu privatnost ili država mora da promeni način manipulacije sa tajnim podacima jer se već drugi put u samo pet godina suočava sa činjenicom da frustrirani pojedinac, sitan šraf u sistemu, presnimava i u javnost iznosi nešto što predstavlja najbolje čuvane tajne i to u enormnim količinama.

Cinici bi rekli da je ovo samo još jedna američka zavrzlama sa ko zna kakvim ciljem, kao što tvrde i za Vikiliks. Za svaki slučaj, pokrivajte se kada kucate pasvord.

ZORAN STANOJEVIĆ

Novine pišu da je zbog promene evropskih propisa ukinuta nemačka reč od 63 slova: das *Rindfleischetikettierungsüberwachungsaufgabenübertragungsgesetz* (skraćeno RkReÜAÜG), što u prevodu znači Zakon o dužnostima obeležavanja i kontrole prenosa govedine (valjda), donet 1999. a potvrđen 2013. nemačkoj državi Meklenburg Pomeranija.

Teško da se reč upotrebljavala u govornom jeziku, jer je zapravo „legalistička" reč koja označava obeležavanje mesa ili krava, žigosanje, udaranje žiga.

Kad ga udare čoveku onda ostane beleg, ili danga.

A zapravo iza reči *das Rindfleischetikettierungsüberwachungsaufgabenübertragungsgesetz* stoji lavirint u šumi briselskih pojmova i propisa.

Das Rindfleischetikettierungsüberwachungsaufgabenübertragungsgesetz je reč koju funkcionalno i ne možete protumačiti bez pomoći evropskog novogovora i skraćenica. Na primer, u u jednom starom priručniku „Evropa od A do Š" piše da je ugovorom iz Mastrihta zaštita potrošače podignuta na nivo zajedničkog odlučivanja, a da je Evropski parlament u nju uključen preko postupka suodlučivanja (UOEZ), te da su usled bolesti ludih krava (BSE), zdravlje potrošača i zdravlje namirnica izbili su u prvi plan politike, a da je godine 1999. formiran, Generalni direktorat za zaštitu potrošača (GD), koji predviđa strožu kontrolu pravnih propisa za proizvode i usluge, a za više treba videti odeljak Politika EU u oblasti zdravstva...

Pošto je problem i ekološki, onda pogledajte šta ima u BEUC (*Biro Europpen des Union des Consumateors*), Centralnoj krovnoj organizaciji nacionalnih saveza potrošače, pa u onda EBE, Evropskom birou za ekologiju, pa EFGPR, Evropskom savetu za razvoj i garancije u poljoprivredi, pa...

Šta reći? RkReÜAÜG zapravo kao i da nije ukinut.

Znači, najebaćemo.

MILAN MILOŠEVIĆ

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Crveno svetlo srpske politike: Kako su naši čerčili i de golovi na prvi pomen da nema masti postali Dačić i Vučić

Odavno nisam čuo praznijih i glupljih priča od ovih što sad odjekuju u srpskom medijskom prostoru. Te oni će ovo i ono, te oni će da smanje ono što su povećali, te oni će da rekonstruišu ono što su kreirali, te, na kraju, oni će biti ono što nikad nisu bili

PARTIJA U BOTIĆEVOJ: KO ĆE VUČIĆU DA KONTRIRA

Slutio sam, onako neznalački, da sastanak "državnog vrha" u vili u Botićevoj ulici na Dedinju, u Beogradu, nije više nego partija preferansa. (O dometima njihovih ideja vidi tekst "Letnja žurka srpske vlade" na stranicama koje slede.) Okupila se tri igrača: Vučić, Dačić i Dinkić. Gomila novinara drežđi napolju, javljaju najčešće "dok se javljamo sastanak još traje", narod se trese od groznice – hoće li penzija biti mesečno manja 45 ili veća 145 dinara – a oni, državni vrh, seiri nadahnut igrom u kojoj dvojica drugomopenutih ne smeju prvom da daju kontru ni kad kupi "par dasaka".

Odavno nisam čuo praznijih i glupljih priča od ovih što sad odjekuju u srpskom medijskom prostoru. Te oni će ovo i ono, te oni će da smanje ono što su povećali, te oni će da rekonstruišu ono što su kreirali, te, na kraju, oni će biti ono što nikad nisu bili.

Svaka vlast je lagala ovaj narod, ali aktuelna izgleda da nema druga posla, osim da šalje ekipe da se biju po lokalnim izborima (vidi tekst iz Zaječara) i to je postalo toliko brutalno, da se oni koji nisu još udareni osećaju kao da su prebijeni.

Milan Knežević, ozbiljan srednji preduzetnik, u prošlonedeljnoj emisiji "Peščanika" kaže: "Sad smo došli u situaciju da ne znamo šta ćemo sa 600 neprivatizovanih firmi, ne znamo šta ćemo sa reprivatizovanim firmama, ne znamo šta ćemo sa firmama u restrukturiranju i ne znamo šta ćemo sa celokupnim javnim sektorom, da i ne govorim o nama jadnicima sa 60.000 firmi u blokadi, sa firmama u kojima je zaista užas slušati ljude šta im se sve događa. Evo, zadnje dve godine se ubilo 87 preduzetnika. Preduzetničke radnje odgovaraju za svoju ekonomsku poziciju i privatnom imovinom. I vi imate ogroman broj preduzetnika koji je založio kao kolateralu za kredite i svoju privatnu imovinu. Ljudi su dužni, nemaju odgovora. Država narcisoidno zahvata sve više. Za te njihove sudbine je vezano verovatno 300.000 ljudskih života, i to je i moja dilema kada uđem u svoju proizvodnu halu: smem li da izvršim genocid i otpustim 70 ljudi koji nikad više ne mogu nigde da nađu posao, čije će porodice biti ugrožene.

I da bude zlo veće, ovi naši faraoni na vlasti računaju na moju savest i svoju nesavest. Oni će uvek patološki štititi svoju političku poziciju, jer preko četiri parole ti dođeš na neku političku funkciju, ti dođeš kao niko i ništa, a odjednom postaneš, akumuliraš veliku moć. I svi oni znaju da kad izgube te političke funkcije ili funkcije na koje su došli preko političkih poluga oni su niko i ništa. I to je borba na život i smrt. I evo, sad čujemo ponovo te informatičke petarde da je država zabrinuta, tu farsu u kojoj je ministar vojni zabrinut za ekonomiju, a ministar ekonomskih struka više je zabrinut za izbore nego za ekonomiju. Rešavanje najvećeg broja ovih problema tiče se više ministarstava. Crno tržište mora da reši Ministarstvo finansija i javne uprave, mora Ministarstvo trgovine i inspekcije, mora Ministarstvo pravosuđa sa kaznenom politikom. Vi njih da sastavite ne možete ni na ručku, a kamoli da ih sastavite za zajednički rad. Ja i ne znam, iskreno da vam kažem, kad je reč o ministarstvu finansija, oni kao Felinijevi paunovi samo hodaju i nešto otvaraju. Pa, ministar treba da bude i da se nađe u firmi kad se ona zatvara, ne vidim uopšte u čemu je to neko fenomenalno dostignuće što je neko otvorio firmu sa stotinu ljudi, da tu bude pola državnog vrha."

Vladajuća koalicija je, o čemu svedoči i emotivni Knežević iskaz, u grčevitom traganju za modelom kojim bi se zabašurio izostanak poboljšanja ekonomskih prilika u Srbiji i posle godinu dana vladavine. Za sve nedaće i dalje se okrivljuje prethodna vlada, ali to svakim danom postaje sve ne-

Foto: A. Anđić

produktivniji politički izgovor, ne samo zato što dve trećine sadašnje vlade čine oni koji su bili i u prethodnoj.

Možda će sva krivica biti svaljena na ministra finansija i privrede Mlađana Dinkića, ali ne verujem da bi srpskoj lađi bila olakšana plovidba ako bi on i njegova stranka bili bačeni sa palube.

To, rekao bih, i nije odlučujuća linija borbe oko "nove ekonomske politike." Dinkić i njegovi su zamenjivi i bez izbora. Socijalisti i živahni Krkobabić pacifikovani su logičnim odustajanjem od zamrzavanja penzija i plata, i rekao bi neko sa strane, da ne postoje politički razlozi da se ekonomske mere odlažu.

Problem je, međutim, što će vlada morati da se obračunava sa sopstvenim klijentima i dobrim delom stranačkih dočasnika koji su poverovali da im je upala sekira u med kad je njihova izborna lista dobila priliku da upravlja Srbijom.

I tu je najjača linija otpora svakoj promeni. Ne samo ekonomske politike, već mogućnosti da s tim počne i promena navika, ukidanje privilegija i buđenje iz slatkog sna u kome se ostvarila ključna predizborna motivacija – lezi lebu da te jedem.

TRICE I KUČINE: CEPANJE DŽAKA

Verovanje da je svrha politike u cilju, a ne u putu, zapostavlja elementarnu pamet. Ako nam, dakle, ne daju Datum, onda smo se, s oproštenjem – zajebali. Drugim, pristojnijim rečima, mi Briselsku deklaraciju nismo potpisali zato što smo verovali da je to dobro za Srbiju, da u tome ima neke vajde i bez evropskog milovanja po sagnutoj glavi, već suprotno – znali smo da to ne valja ni pišljiva boba, ali smo se nadali džaku brašna.

Kad, ispade, oni nama nude "zeleno svetlo" i druge trice i kučine. Naši, onako ljuti, kažu da takav "režim saobraćaja" ugrožava i Briselski sporazum. To je najgluplja politička izjava koju sam čuo u poslednje vreme. Šta će naši da urade ako ne dobijemo Datum tu oko Vidovdana: da se odreknu evropske politike, raspišu nove izbore ili konkurs za Principa koji bi ubio nekog novog Ferdinanda. Ništa od toga, poštovani čitaoci, neće da se dogodi, a i što bi se dogodilo kad su tvrdili da je taj sporazum u našem najboljem interesu. Ako je to korisno za nas, u celini, šta nas briga šta o tome misli Evropa.

Pun sam razumevanja za naprasno utihle glasove onih koji su, koliko juče, tvrdili da je ova vlada raskrstila sa jednovekovnom srpskom kolonijalnom politikom i da to nema veze s kantom masti. Kad, ovi naši čerčili i de golovi na prvi pomen da nema masti postadoše Dačić i Vučić.

Drugo, nas malo skeptika oko cele ove priče zanimalo je i koliko su u realnom životu održiva načelna rešenja Briselskog sporazuma. Pratite proces primene tih sporazuma u konkretnom životu konkretnih ljudi pa se posle javite s tezom da se ovde na nacionalnom planu dogodio "kopernikanski obrt" i da niste horski pevali dok vam je Vučić diktirao.

GORE, DOLE: PRITISAK OKO MIŠKOVIĆA

Miroslav Mišković (68), kome su se izjednačili "donji i gornji pritisak", ozbiljan je kandidat za ubistvo u zatvoru. Ako on takav može da pobegne od ove države, onda ti izem državu. Sa slobode se brane i optuženi za teške ratne zločine (23 civila na Kosovu, od toga troje dece). Ali, ako ne bude Datuma, ako ove ekonomske mere budu smešne kao što izgleda da će biti, onda je ovoj vlasti Mišković najbolji predizborni adut. On je, kriv ili nevin, talac ovdašnje politike. ¶

Letnji šlager

Srbija, čini se, odustaje od institucionalnih rešenja koja traže međunarodne finansijske organizacije, pa i od onih koja Evropska unija traži od zemalja sa kojima započinje pregovore o prijemu u članstvo i ponovo kreće nekim svojim "kreativnim putem" političkog i ekonomskog voluntarizma

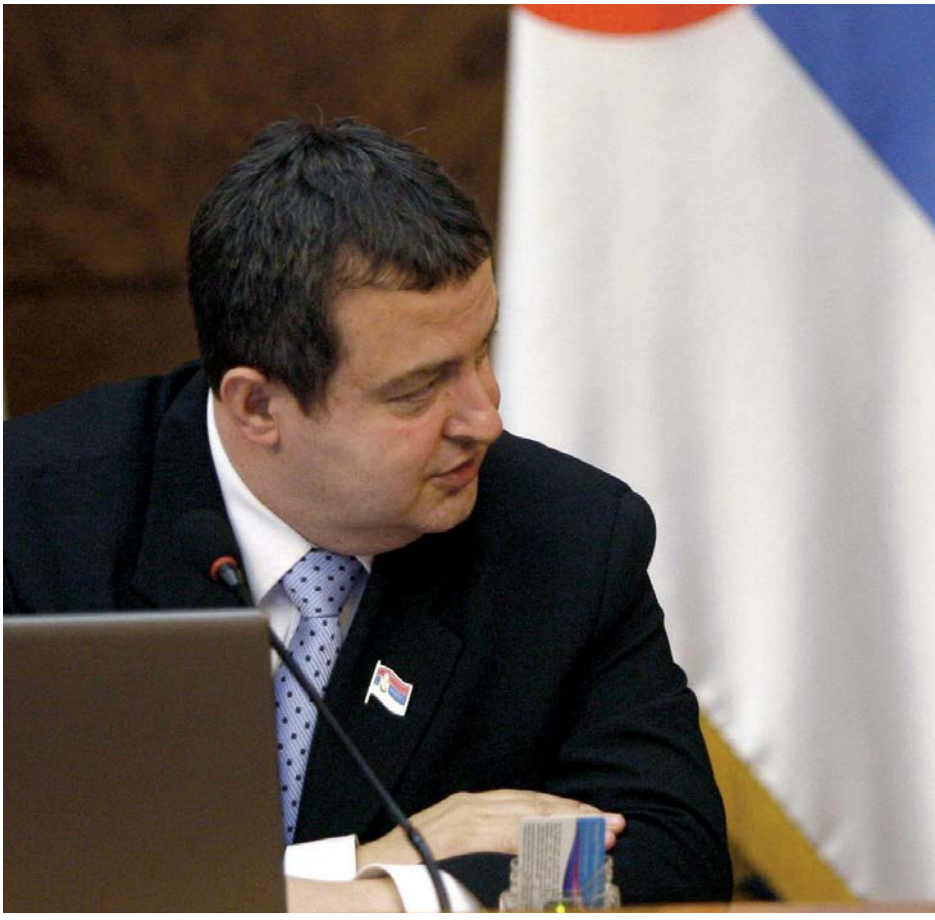

Usred potmulog i puzajućeg razočaranja zbog izglednog izostanka datuma za početak pregovora o članstvu Srbije sa Evropskom unijom, pod pritiskom opasne tendencije ubrzanog rasta budžetskog deficita i naglog pada dinara, uz već prepoznatljivu medijsku dramatizaciju odlučivanja u vrhu vladajuće koalicije, premijer Srbije Ivica Dačić, zamenik premijera Aleksandar Vučić, ministar finansija Mlađan Dinkić i guvernerka NBS Jorgovanka Tabaković u nekoliko navrata protekle sedmice pokušali su da usaglase mišljenja o tome šta valja odmah činiti da se srpska ekonomija bar zaustavi na stazi sunovrata, a trenutno je izvesno da su se složili samo oko jedne stvari – da se zasad ne čini gotovo ništa.

Naime, sudeći po izjavi Mlađana Dinkića ("Večernje novosti", 9. jun) zasad je samo dogovoreno da se u ministarstvima Vlade Srbije nekako do kraja godine uštedi oko 40 milijardi dinara, što liči na uobičajeni "letnji šlager" svake srpske vlade poslednjih godina, a da neće biti nikakvog smanjivanja plata i penzija (što je, valjda, eufemizam za njihovo "zamrzavanje", ali na jesen), dok će se strukturne reforme u javnim preduzećima i reforme u radnom zakonodavstvu, kao i promene u Zakonu o planiranju i izgradnji, odložiti za godinu dana. Reforme u penzionom sistemu se više ni ne spominju.

Preciznije, Dinkić je u izjavi za "Novosti" rekao da će mere koje će doneti Vlada biti "bolne i neophodne", pa je dodao: "Kada ih ne bismo primenili, finansijski rezovi prema građanima sledeće godine bili bi mnogo teži. Bolje da sada uzmemo gorak lek nego šećernu vodicu, posle koje bismo morali da pređemo na najjače injekcije." Međutim, iz celog njegovog lekarskog obrazloženja sledi – da su se zasad složili samo oko šećerne vodice, to jest oko spomenutog smanjenja Vladinih troškova za 40 milijardi dinara, a reforme će se navodno obaviti u roku od godinu dana.

To praktično znači da Srbija neće ići na novi aranžman saradnje sa Međunarodnim monetarnim fondom, od koga u znatnoj meri zavise uslovi zaduživanja u inostranstvu, pa i stabilnost finansijskog sistema u zemlji. Istovremeno, premijer Dačić je čak pripretio Evropskoj uniji da u slučaju bilo kakvog "uslovnog datuma", u osvetljenju samo "zelenog svetla" za pregovore, Srbija može da odustane od Briselskog sporazuma i vrati se politici konfrontacije sa EU. Sve to istovremeno znači da sigurno pada u vodu strategija fiskalne konsolidacije u Srbiji, koja je usvojena na liniji usmerenja koje je predložio Fiskalni savet, itd.

Pojednostavljeno, Srbija, čini se, odustaje od institucionalnih rešenja koja traže međunarodne finansijske organizacije, pa i od onih koja Evropska unija traži od zemalja sa kojima započinje pregovore o prijemu u članstvo i ponovo kreće nekim svojim "kreativnim putem" političkog i ekonomskog voluntarizma. U skladu sa teorijom da je model "liderskog upravljanja" jedino moguć u Srbiji, državu će

srpske vlade

DRAMATIZACIJA U ODLUČIVANJU NA VRHU: I. Dačić i A. Vučić Foto: FoNet

"kroz vetar i sneg", koji su već na vidiku, voziti "trojka" najambicioznijih političara – "na mišiće".

TROJKA NA VRHU

Sve se, dakle, ponovo odlaže – pa će život u Srbiji zavisiti od *ad hoc* odluka te "trojke na vrhu" – dok se i ona sama ne raspadne. A znaci da unutar vladajuće koalicije tenzije rastu toliko su mnogobrojni da ih skoro nije potrebno ni navoditi. Ovde samo spominjemo da u danima kada Vučić svaki drugi dan sedi i razglaba sa Dačićem i Dinkićem o ekonomskoj sudbini Srbije, tabloidi koji njega lično obožavaju – objavljuju navodne "velike kiparske pljačke" Dinkića i "saradnju sa narkomafijom" premijera Dačića. To je stvarno tragikomična politička, a ne samo medijska lakrdija. Dakle, mi ne znamo tačno kako ova trojka razgovara na spomenutim tajnim sastancima, ali vidimo kako ona razgovara preko tabloida i televizijskih doskočica, pa se svakom čoveku postavlja pitanje kako je njihov neposredni razgovor uopšte moguć, ukoliko svako od njih drži bar malo do sebe i svog dostojanstva?

Premijer Ivica Dačić se u ovoj tekućoj krizi javnih finansija posebno istakao otporom bilo kakvim reformama – jer one "nisu predviđene u njegovom ekspozeu", pa se "moraju naći mere koje neće biti na teret građana" (to jest treba naći neki finansijski perpetuum mobile). Dakle, njegov promotivni ekspoze od pre godinu dana je navodno program koalicije – i pošto se u njemu ne planira reformisanje penzionog sistema, takva promena se ne može ni zamisliti, makar koliko bila nužna. Pa ni finansijska kriza, to jest kriza javnih finansija u Srbiji, nije predviđena u Dačićevom ekspozeu – otuda ona, a to vidimo po njegovim izjavama, za njega zapravo i ne postoji, to jest "ako nije bankrotirala Grčka, neće ni Srbija". Takve izjave se daju po seoskim kafanama, a ne u trenutku kada javni prihodi u Srbiji presušuju, a preti godišnji budžetski deficit od preko 200 milijardi dinara, praktično dvostruko veći od planiranog.

BABE I ŽABE

Premijera Srbije to izgleda ne zanima, jer njegova politička pozicija zavisi od koalicionog partnera SPS-a, penzionerske stranke PUPS i njenog šefa, čuvenog Jovana Krkobabića, jednog od potpredsednika Vlade – i ta podrška mu je važnija od Vučićevih pretnji "dosijeom Šarić", a naravno da mu je važnija i od finansijske stabilnosti države i perspektiva njene privrede. Uz sve to premijer Ivica Dačić je počeo da vulgarno nipodaštava i Fiskalni savet, tvrdeći da članovi tog tela znaju "ono što zna i njegova baba", što obesmišljava svaku ozbiljnu diskusiju o manama rešenja koja predlažu prof. dr Pavle Petrović i njegovi saradnici okupljeni u tom Fiskalnom savetu. Da li će članovi Fiskalnog saveta "otćutati" ovako bahate primedbe i progutati još jednu veliku žabu, računajući da im profesionalna etika nalaže brigu za finansijsku bezbednost Srbije, uprkos premijerovom ponižavanju, videćemo. Možda im je neku satisfakciju, nasuprot Dačiću, dao prvi potpredsednik Aleksandar Vučić, koji je natuknuo da se treba konsultovati i sa Fiskalnim savetom. I Mlađan Dinkić više ne polemiše sa stavovima Fiskalnog saveta – ali je Dačić očigledno rešio da igra "va bank" osećajući populizam kao krajnji resurs za očuvanje svoje političke pozicije, pa ga posebno nervira što MMF i Svetska banka "prepisuju" stavove Fiskalnog saveta u svoje zahteve prema Srbiji.

Premijer Dačić bi, čini se, lako "otpustio" Fiskalni savet da taj Savet ne barata teško oborivim činjenicama i da se finansijske nevolje Srbije nisu počele očitavati i na uglavnom "nepristrasnom" deviznom kursu dinara. U poslednjih mesec dana, naime, dinar je oslabio prema evru za oko tri »

U danima kada Vučić svaki drugi dan sedi i razglaba sa Dačićem i Dinkićem o ekonomskoj sudbini Srbije, tabloidi koji njega lično obožavaju – objavljuju navodne "velike kiparske pljačke" Dinkića i "saradnju sa narko-mafijom" premijera Dačića

odsto, uprkos dosta masivnim intervencijama NBS, sa otkupom ponude dinara teškom oko 65 miliona evra od početka godine (ima i drugačijih procena od ove koju je NBS lansirao preko Tanjuga, 10. juna), naspram kupovine oko 90 miliona evra, takođe od početka godine. Guvernerka Jorgovanka Tabaković je ovo pokretanje deviznog kursa na televiziji ocenila pre svega kao posledicu priča o državnom bankrotstvu, zatim kao otezanje sa reagovanjem Vlade na probleme u javnim finansijama, kao i negativni efekat nekih stranih procena boniteta ulaganja u Srbiju i drugih psihološko-političkih razloga koji imaju izvor u privrednim problemima.

KURS BEZ KURSA

Istina, pad dinara je pokrenut neposredno posle objavljivanja odluke NBS da se snižava referentna kamatna stopa za 0,50 procentna poena, na 11,25 odsto (14. maja), što je koincidiralo sa promenama ciklusa državnog zaduživanja u dinarima, pa su banke, verovatno, počele da napuštaju našu valutu ne računajući na kupovinu novih državnih dinarskih hartija od vrednosti po sve nižoj kamati, koja je spomenutom odlukom NBS praktično izjednačena sa (procenjenom) stopom inflacije, pa ulagačima u državne pozajmice ne donosi nikakvu ili veoma malu zaradu. To racionalno objašnjenje akutne oscilacije deviznog kursa, međutim, trenutno ne smiruje priče o pretećem "bankrotstvu" države, koje doista nije blizu – ali bi moglo da pristigne i brže nego što ljudi na vlasti misle da može pripretiti – ukoliko se doista ne pristupi nekim reformama.

Od nešto opipljivijih najava, kakve-takve "reforme" se mogu očekivati u pogledu subvencija državnim firmama "u restrukturiranju", pa i od mogućih prodaja ili davanja u zakup nekih profitabilnih firmi u državnom vlasništvu (dok i one ne propadnu). Tu se spominju Telekom, rudnici Resavica, JAT, aerodrom "Nikola Tesla" i još neke. Međutim, i ti aranžmani su "na dugom štapu", a veliko je pitanje neće li i takve poteze zaustaviti premijer Dačić, koji je u famoznom ekspozeu pre godinu dana najavio da se ništa od državnih firmi neće prodavati.

Kod najavljenih smanjivanja subvencija i zabrane davanja novih garancija gubitašima među javnim preduzećima, ministar Mlađan Dinkić je ocenio da će "ona koja nemaju perspektivu na tržištu, otići u stečaj već preko leta", a "ko ima dugove iz prošlosti, a sada pravi pozitivan rezultat, dobiće otpis ili reprogram dugova, ali više neće imati zaštitu države".

Sve to teško može zaustaviti sunovrat javnih prihoda i zatvoriti brzorastući budžetski deficit, koji je u prva četiri meseca dostigao 62 odsto ukupno projektovanog budžetskog deficita za ovu godinu. Problem je što je svima jasno da se povećanim porezima malo šta još može postići. Toga je izgleda svestan i Aleksandar Vučić, koji je u emisiji "Kažiprst" na TV B-92 (5. juna) izneo niz zanimljivih, a depresivnih podataka. Prvo, on je izneo da imamo 400 firmi koje sa oko 60 odsto učestvuju u popunjavanju budžeta, a među njima nema nijedne koja nije prezadužena kod poslovnih banaka. Zapravo, kaže Vučić, samo 1000 firmi u Srbiji sa 80 odsto puni državni budžet, pa bi neki veći fiskalni pritisak na ovaj korpus "živih preduzeća" bio ubitačan.

Kakav se zaključak može izvući iz ovih podataka – osim možda onog lakonskog da Srbija i nema privredu, ali ima jako razvijenu državu? Prvo se može zaključiti da je privreda u Srbiji i dalje pod dominacijom obično monopolizovanih aglomeracija, koje zapravo ne rade u konkurentnim uslovima na tržištu, nego su u partnerskom odnosu "međuzavisnosti" sa državnim aparatom. Drugi zaključak bi mogao biti na tragu utiska da državnom aparatu upravo to i odgovara, da radi sa što manje poreskih obveznika, u Srbiji u kojoj neka "fiskalna kultura" nikad nije izgrađena a i nije mogla biti izgrađena, jer nije poštovan sveti princip da su pred poreskim vlastima svi jednakopravni, ali da moraju plaćati proporcionalni porez, a ne neki "dogovoreni", ili ga ne plaćati uopšte.

Na kraju, valja konstatovati da premijer Ivica Dačić i ministar finansija Mlađan Dinkić za leto najavljuju rebalans državnog budžeta u kome će budžetski deficit iznositi, navodno, 4,7 odsto, a ne 3,6 odsto, kako je bilo predviđeno i ozakonjeno krajem prošle godine. To znači da i vodeći ljudi Vlade znaju da je paket mera ekonomske politike, koji navodno spremaju, nedovoljan da zajazi raspon između inercije državne potrošnje i sve manjih fiskalnih prihoda koje plaćaju onemoćala privreda i osiromašeno građanstvo Srbije. ¶

DIMITRIJE BOAROV

Sto godina visokozaduženi

Mnogi u Srbiji se teše da je ona večito bila prezadužena u inostranstvu, pa je ipak preživela – ali zaboravljaju da kažu da je preživela uz veliko siromaštvo naroda.

Evo, ako pogledamo jednu publikaciju iz 1912. godine, starog srpskog ekonomiste Milorada Nedeljkovića, videćemo da je Srbija 1911. godine imala anuitet za otplatu stranih zajmova (interes i rata) od 33 miliona dinara godišnje, što je u to vreme bilo nešto niže od 30 odsto godišnjeg državnog budžeta. Pri tome, na svakog stanovnika Srbije padalo je 12 dinara stranog duga godišnje (što je tada bilo manje nego što je dugovao svaki Francuz ili Bavarac). Čak i sa takvim teretom stranog duga Srbija se spremala za balkanske ratove, to jest uzajmila je još 180 miliona franaka (dinara) da bi mogla da ratuje protiv Turske.

Čudno, ali može se reći da je stanje u Srbiji i danas aritmetički slično, to jest da i danas "služba stranog duga" odnosi oko 30 odsto državnog budžeta godišnje, a svaki Srbin je manje zadužen od svakog Evropljanina – ali mu to teže pada jer je siromašan.

PRIZNANJE ZA VICTORIA GROUP

Društvo Srbije za odnose sa javnošću dodelilo je tradicionalne godišnje nagrade za najbolje radove profesionalaca u oblasti odnosa s javnošću.

Kompanija Victoria Group osvojila je prvu nagradu u kategoriji "Korporativne komunikacije za velika preduzeća" za 2012. godinu. U oštroj konkurenciji osam prijavljenih kompanija u ovoj kategoriji (Carlsberg, Siemens, Coca-Cola, Telenor, Procter&Gamble, VIP mobile, JKP Vode Vojvodine), ocenama 13 članova stručnog žirija projekat korporativnih komunikacija kompanije Victoria Group izabran je za najbolji.

Ovo prestižno strukovno priznanje dodeljeno je za realizovane projekte u 2012. godini, među kojima je poseban akcenat stavljen na svečano otvaranje novog pogona u fabrici Sojaprotein, održanog u septembru prošle godine. Projekat je nagrađen zahvaljujući kvalitetnoj i efikasno sprovedenoj organizaciji, ali i jasno usmerenoj komunikaciji ključnih poruka ka različitim ciljnim javnostima. Novi pogon fabrike Sojaprotein, članice Victoria Group, otvoren je u septembru 2012. godine, u prisustvu preko 500 zvanica, a njegovom otvaranju prethodila je poseta predsednika Republike Srbije Tomislava Nikolića i predsednika Evropske banke za obnovu i razvoj Suma Čakrabartija, svega tri dana pre zvaničnog otvaranja.

U proteklih godinu dana, realizovani su i brojni drugi projekti u okviru korporativnih komunikacija ove kompanije, a među njima – usvajanje novog vizuelnog identiteta, komunikaciju sa

medijima, izrada novog veb-sajta, aktivnosti u poslovnoj zajednici, produkcija korporativnih materijala.

Među nagrađenima ovogodišnjeg PRiznanja našli su se i Delhaize Serbia – u kategoriji internih komunikacija, Doncafe Strauss Adriatic i Executive Group za Brend PR, Soko Štark i New Moment u kategoriji PR komunikacija u integrisanim kampanjama, Represent Communications i Blumen Group u kategoriji najuspešnijih PR agencija i agencija Chapter 4, u domenu digitalnih komunikacija.

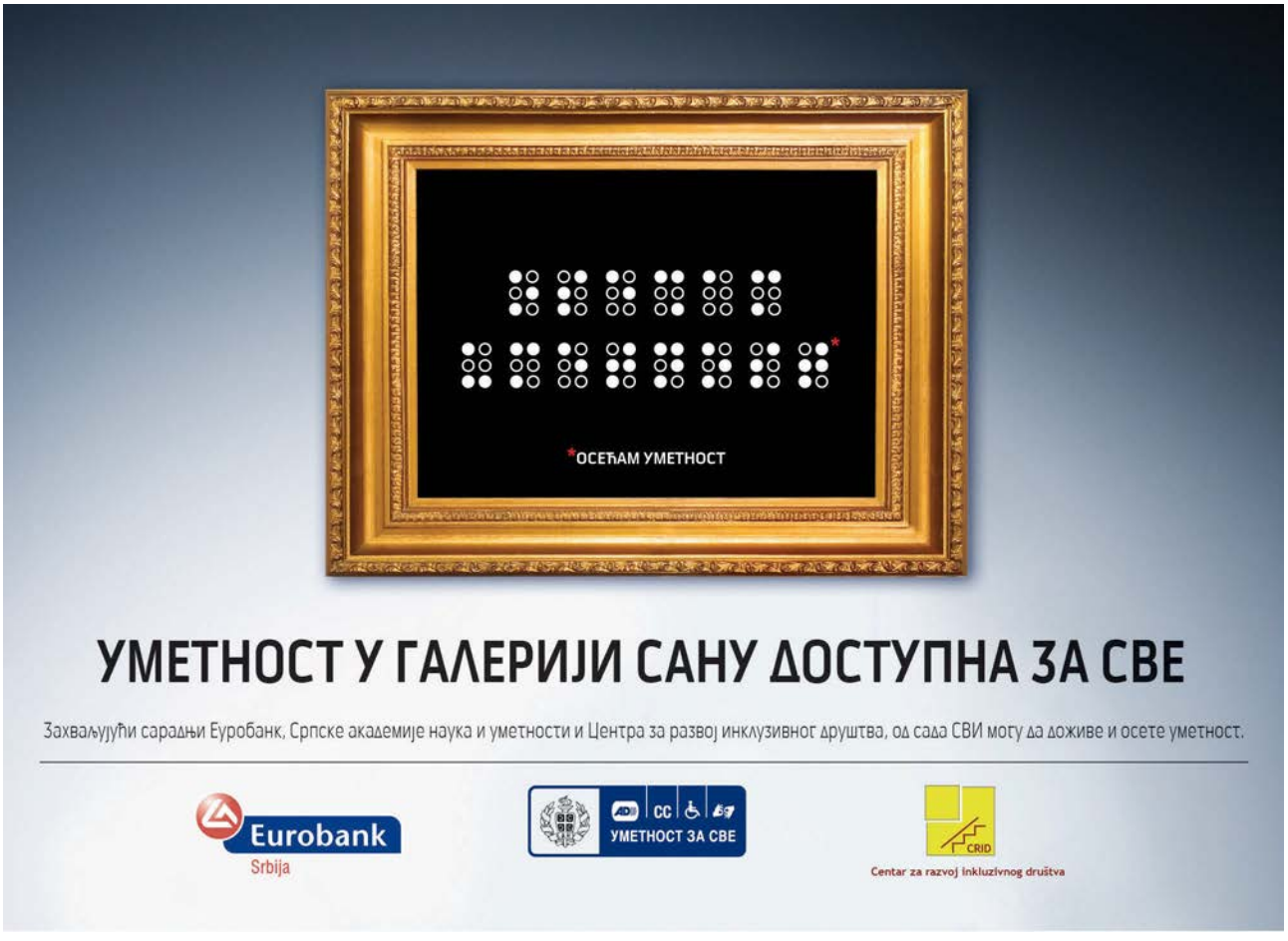

Konzervacija kvarljive robe

Ukoliko svi ne žele da učestvuju u rekonstrukciji automatski se legitimiše priča da su izbori nešto što je sasvim prirodno. U osnovi, kroz priču o rekonstrukciji stožerna stranka vladajuće koalicije želi da dominira u donošenju odluka u vladi

foto: FoNet

Aleksandar Vučić je presekao sva medijsko-stranačka spinovanja o eventualnim vanrednim izborima i najavio rekonstrukciju vlade. I to "temeljnu". Niko nije iznenađen što vicepremijer preuzima ulogu premijera. Izgleda da mu je baš stalo, onako skromnom i suzdržanom, da svima kaže da će je on lično rekonstruisati. Izbori će sačekati neka bolja vremena.

Jer, koliko god naprednjake nosio talas popularnosti na kojem su trenutno, bar po dostupnim istraživanjima javnog mnjenja, iskusnom političaru kakav je Vučić trebalo bi da je jasno da su rejtinzi kvarljiva roba. I zato je njemu važnije da kroz rekonstrukciju još više učvrsti svoje pozicije u vladi, dodatno oslabi koalicione partnere, a po čaršijskim pričama i da se oslobodi naprednjačkog kadra Tomislava Nikolića, kako bi bez tog tereta ušao u nove izbore, kad god im vreme bude.

O varljivosti rejtinga, za "Vreme" govori Cvijetin Milivojević, direktor agencije Pragma: "Merenje rejtinga političkih stranaka na osnovu istraživanja javnog mnjenja je presek stanja u datom trenutku, tog i tog dana, u toliko sati. Nisam pristalica analitičara koji na osnovu tri primera na lokalu donose zaključke da bi Srpska napredna stranka na vanrednim izborima dobila 50 odsto. S obzirom na to da ova vlada ne postiže rezultate kakvi su se očekivali, tj. nije ispunila ono što je obećala, ne vidim šta je to što bi SNS mogao da materijalizuje na vanrednim izborima sem eventualnog datuma za početak pregovora sa EU."

VLADA BEZ REZULTATA

Naš je sagovornik uveren da je rekonstrukcija vlade zapravo pokušaj da se "razbudi" vlada koja konkretno nije postigla najavljivane rezultate. Tako, Milivojević misli da je napravljen samo nedovoljan pomak u borbi protiv korupcije koja je vezana isključivo za ime Aleksandra Vučića. "U svim ostalim oblastima ne da nema pomaka, nego živimo još gore", kaže on.

Izgleda da vicepremijer kupuje vreme do zakazivanja datuma pregovora o pridruživanju Evropskoj uniji. Vučić misli da je dobra vest ako datum bude zakazan za oktobar, a da ne bi bila loša vest da to bude januar, "mada ne tako dobra kao oktobar". Zašto su dva-tri meseca gore-dole tako važna za Srbiju, nije najjasnije, budući da će pregovori trajati godinama, a mi smo ionako, što se kaže, čitav vek u zakašnjenju. Ali, svakako bi SNS-u dok su im rejtinzi tako visoki, oktobar "igrao" bolje, baš zbog eventualnih vanrednih izbora.

Elem, sad se svi bave samo pitanjem koliko će rekonstrukcija biti "korenita". Ako je verovati vicepremijeru na njegovoj odlučnosti da je temeljno sprovede, on ne misli samo na 19 ministara, već i na, kako reče, "državne sekretare, pomoćnike, zamenike, javne službe, javna preduzeća".

Rekonstrukcija može biti kozmetika kakva je bila ona u prethodnoj vladi, kada je, podseća Milivojević, Dinkić izašao s jednom nogom a sa dve ostao u vladi, i kada su se demokrate pozdravile sa Sašom Draginom jer je tad već procenjeno da se nije najbolje snalazio. Pa je doveden Dušan Petrović. "Potpuno je jasno da kada se hapsi u Galenici, na primer, ili u nekim drugim firmama kojima je rukovodio SPS u prošlom mandatu, da se ne ide do kraja zato što to neko ne dozvoljava. Borba protiv korupcije kleca čim se dođe do kadrova SPS-a. Preuzimanje odgovornosti u vladi znači da ako smo pred bankrotom, Vučić ne može da se pravda time što njegov kadar ne drži Ministarstvo finansija i privrede. Rekonstrukcija podrazumeva i promenu odnosa snaga u vladi i promenu odnosa snaga unutar pojedinih feuda koje kontrolišu određene političke partije. Zato rekonstrukciju vidim kao spremnost koalicionih partnera da žrtvuju i deo sebe. I svoje najbliže saradnike ako je potrebno. U suprotnom, ta će rekonstrukcija biti običan politički marketing za kupovinu vremena do sledeće krize, bankrota, kako to oni kažu ili čega god", kaže Milivojević.

LEGITIMISANJE IZBORA

Rekonstrukcija može da se čita u dva ključa, uveren je drugi sagovornik "Vremena", politički analitičar Dejan Vuk Stanković. "Po prvom ključu, reč je o pokušaju da se unapredi kultura upravljanja vladom i kultura upravljanja javnim preduzećima i svim ostalim institucijama i resursima koje kontroliše vlada. Po drugom, kroz priču o rekonstrukciji stvara se alibi da se uđe u zonu mogućnosti vanrednih izbora".

Jer, ako nema rekonstrukcije, slede izbori. Onda treba podići tenziju oko rekonstrukcije, učiniti je sudbinskim pitanjem za opstanak vlade. Ukoliko svi ne žele da učestvuju u rekonstrukciji automatski se legitimiše priča da su izbori nešto što je

DA LI ĆE SVI OSTATI U SVOJIM FOTELJAMA: Vlada Srbije

sasvim prirodno. U osnovi, kroz priču o rekonstrukciji stožerna stranka vladajuće koalicije želi da dominira u donošenju odluka u vladi, uveren je Stanković. "Dok su drugi koalicioni partneri u nekoj vrsti političke defanzive, naprednjacima raste rejting. To se potvrđuje kroz istraživanja javnog mnjenja, dodatni dokaz su izbori na lokalu. Rekonstrukcija je njihova želja da pokažu koalicionim partnerima da koalicioni sporazum ne znači toleranciju za one ministre za koje naprednjaci procene da nisu ispunili očekivanja", kaže Stanković.

Da je medijsko spinovanje priče o rekonstrukciji kao i ono prethodno o vanrednim izborima samo već isprobana taktika za disciplinovanje koalicionih partnera dobar je primer podmetanje priče o podeli Dinkićevog resora finansija i privrede, tako što će navodno privreda biti dodeljena Dušanu Petroviću. Ili čak – Milki Forcan? Tabloidi bliski Aleksandru Vučiću su danima unapred licitirali ko bi u slučaju podele resora mogao da preuzme privredu, da bi sve spekulacije presekao sam vicepremijer: "To je nemoguće jer mi imamo koalicioni sporazum. Sve i da to neko želi, to bi bilo moguće tek posle nekih novih izbora." Kako bilo, Dinkiću je vicepremijer poslao poruku da uvek može biti zamenjen. Recimo, mogli bi da uskoče poslanički klub Dušana Petrovića (7) i klub SPO-a (5) na mesto Dinkićevih ursovaca.

NAJEVROPLJANIN KOD SLAVKA ALEKSIĆA

Bez obzira na to što Vučić pokazuje značajnu ranjivost u činjenici da je odluka da dobije na vremenu rekonstrukcijom vlade usko povezana sa (ne)dobijanjem datuma pregovora, prvi potpredsednik vlade Aleksandar Vučić je uspeo da za kratko vreme među svojim, još uvek, najvernijim pristalicama iz naprednjačko-radikalskog korpusa stvori privid da ima alternativu i rešenje u slučaju bilo kog scenarija za Srbiju. I to je, kad se skinu sve maske, najveći njegov kapital s kojim će izaći na izbore, kad god oni da budu. Jer, to tvrdo jezgro njegovih (i Nikolićevih na prvom mestu) birača i dalje se nada da će sve na kraju biti kao u onom vicu: Bili Srbin, Nemac i Amerikanac i ne znam šta je posle bilo, ali ih je Vučić sve... prevario. "Zato mu", tvrdi jedan radikalni naprednjak iz Zemuna, "nikako ne bi valjalo da čisti stranku od Tominih ljudi. Ako to bude radio u rekonstrukciji, pod izgovorom da čisti stranku od neproduktivnog i lošeg kadra, a da ne počisti i svoj kukolj istovremeno, obiće mu se o glavu. Seče granu na kojoj sedi."

Nezgodna je stvar zameriti se predsedniku države. Njegov mandat traje pet godina i u ustavnom smislu on je neurušiv za razliku od stranaka kojima rejting kadtad počne da pada, reći će Cvijetin Milivojević. "Nije SNS ni LDP, ni Evropski pokret za Srbiju, ni Helsinški odbor za ljudska prava, ni Fond za humanitarno pravo, SNS nije ni DS. SNS je na prošlim izborima apsorbovao bivše biračko telo SRS-a i deo nezadovoljnika koji su glasali za druge stranke. Sumnjam da će se Vučić baviti tom vrstom čišćenja. On je pragmatičan političar", kaže on.

A šta ako, po najcrnjem scenariju, ne dobijemo datum za početak pregovora, dinar ode đavola, a Srbija bankrotira? Vučić bi mogao da se odluči za DSS-ovu (i naprednjačku predizbornu) "nacionalno odgovornu politiku", obustavi primenu Briselskog sporazuma na Kosovu, ode u Moskvu na pokajanje i za sve to dobije podršku DSS-a u parlamentu, a našao bi se još neko ko bi se, u trenutku, nacionalno osvestio ili povratio, kako se uzme. Imao bi Aleksandar Vučić – po tom scenariju – opravdanje, eto on je sve hteo i sve pokušao, ali oni nas neće. Šta je – tu je, okretanje sebi, majčici Rusiji i predsedniku Nikoliću, čija je kosovska politika takođe imala duplo dno i poslednjih deset meseci naprednjačko-socijalističke vlade održavala privid da SNS nije promenio svoju "nacionalno odgovornu politiku" posle đurđevdanskih izbora.

Valjalo bi ovde spomenuti i poslednje Šešeljevo cinkarenje Vučića i Nikolića u Hagu. Teško da bi, u ovom trenutku, moglo da im nanese neku štetu. Šešelj reče da ako je on umešan u ratne zločine, onda je Tomislav Nikolić njegov "direktan saučesnik". Jer su sve zajedno radili. A Vučić da je bio "dobrovoljac SRS kod Slavka Aleksića na Jevrejskom groblju" u Sarajevu.

Šešelj ipak zaboravlja da dok se posao radi, Briselu i Vašingtonu nije važno ko taj posao radi. A Vučić samo što je dobio titulu Najevropljanina... ¶

ZORA DRČELIĆ

**DISTRIBUCIJA I LOGISTIKA,
SVE NA JEDNOM MESTU.**

DELTA DMD
www.deltadmd.rs

DISTRIBUTIVNI CENTRI

DC Beograd
Žorža Klemansoa 37 (Luka Beograd)
Tel. +381 (11) 20 70 100

DC Novi Sad
Kanalska 8 (Luka Novi Sad)
Tel. +381 (21) 45 18 80

DC Čačak
Nikole Tesle 44
Tel. +381 (32) 557 60 90

DC Niš
Čamurlijski put bb
Tel. +381 (18) 45 85 821

Mi lepimo, oni skidaju, i obrnuto

Iskusni znanci i direktni politički konkurenti ne beže od incidenata, naročito ako za njih mogu da optuže protivničku stranu

Zaječar ima 37 odsto nezaposlenih, nema nijedan pristojan put prema selima, u selima nema ničeg novog osim što je između dva popisa broj stanovnika smanjen za pet odsto, a investitori su samo stavka iz predizbornih obećanja. Ali ima uzbuđenja. Lokalni izbori će biti održani 23. juna: bira se 50 odbornika gradske skupštine koji će između sebe izabrati gradonačelnika. Tu počinje problem.

"Vi ste svesni da smo mi mogli da promenimo vlast u gradu bez izbora", izjavio je u nedelju Stefan Zankov, član Glavnog odbora SNS-a, dodajući da će povodom incidenata u Zaječar naredne nedelje doći Aleksandar Vučić "i promovisaće jedan potpuno nov i drugačiji odnos i vođenje političke kampanje u odnosu na ovu koju vodi bivša vlast".

"Bivša vlast" je u liku bivšeg gradonačelnika Boška Ničića, nosioca liste Ujedinjenih regiona Srbije, istog dana saopštila kako je došlo do incidenta: "Naime, naši aktivisti su, pridržavajući se dogovora koji je postignut između šefova štabova – mi lepimo plakate, oni skidaju, i obratno – krenuli da skidaju plakate SNS-a ispred okruga i po povratku u štab bili su napadnuti motkama i šipkama od strane aktivista SNS-a koji su dovedeni iz Zemuna. Došli su sa štanglama, pajserima i stolicama, i pretukli naše aktiviste od kojih je jedan zadobio teške telesne povrede. Naše ljude nisu napali Zaječarci, već aktivisti SNS-a koji su došli iz Zemuna."

"Osumnjičeni" za izazivanje incidenta, Saša Mirković, prvi na listi Srpske napredne stranke, reagovao je u utorak, vapajem: "Ja apelujem na te mlade ljude okupljene oko URS-a da ne rade to deci i ne rade to ljudima koji ničim nisu povredili nikoga, da se posle okupljaju tu raznorazni i da prete aktivistima SNS-a, jer slušao sam šta je ovih dana bivši gradonačelnik pričao i mogu vam reći da je uvek to njegovo izvrtanje istine, kad se pogleda u ogledalo on uvek kaže kontra jer mu je iskrivljen i lik u ogledalu jer to

Foto: Vreme

je i osnovni problem kod njega jer umesto da kaže da su napali aktiviste SNS-a dok su lepili plakate i da su to bila deca, da su posle toga poslali ispred našeg štaba ljude koji su došli da prete i došla je nakon toga policija pa je reagovala na pravi način."

Sa strane gledajući, cela ova zaječarska priča u osnovi počinje zimus, kada su se predsednik i potpredsednik Pokreta "Živim za Krajinu" – posvađali. Tadašnji gradonačelnik Boško Ničić i Saša Mirković, vlasnik produkcijske kuće "Beoton" i nezvanični vlasnik regionalne Televizije Best, presekli su privatne i poslovne veze. Mirković napušta "Život za Krajinu" koji se utopio u URS, i pristupa tek osnovanom Pokretu radnika i seljaka. Da je politički vrag odneo šalu, tadašnji gradonačelnik Ničić je shvatio u noći prošlih parlamentarnih izbora, kada je počelo prebrojavanje glasova a na Jutjubu osvanuo snimak razvezanih i rasutih džakova sa glasačkim listićima.

Između dva kruga predsedničkih izbora Mirković donosi odluku da podrži Tomislava Nikolića: tako na svojih 14 odborničkih mandata u zaječarskoj skupštini dobija još pet, kojima se priključuje i nekoliko odbornika opozicije. Ipak, Boško Ničić, uz podršku socijalista i demokrata, ima 28 od 50 odbornika. Tri meseca nakon konstituisanja rad gradske skupštine je blokiran, 2 od 4 odbornika Demokratske stranke prilaze Mirkovićevom taboru a jedan vraća mandat. Sa samo 25 odbornika, Ničić nema kvorum koji bi potvrdio nedostajući jedan mandat. U najvećem procepu su socijalisti koji podržavaju Ničića, ali po odluci centrale ne smeju da obezbede kvorum i tako dopuste da se usvoji budžet za 2013.

Bezvlašće taje više od tri meseca, do 7. maja, kada su raspisani prevremeni izbori. Ničić ostaje i bez mesta predsednika Privremenog organa, jer većinu opoziciji u tom sastavu daje kao peti član – socijalista. Privremeni organ zavrće slavine: zabranjena je upotreba službenih automobila, "rokirani" su šefovi seoskih mesnih kancelarija, promenjeni direktori javnih preduzeća... Na to predsednik Privremenog organa prestaje da zakazuje sednice i ne potpisuje odluke većine.

Iskusni znanci i sad već direktni politički konkurenti svakako neće izbegavati incidente, naročito ako za njih mogu optužiti protivničku stranu, uz nadu da to birači neće pogrešno protumačiti – kao reklamu. Subotnji incident u kom su "ničim izazvani" ursovci, predvođeni narodnim poslanikom, bivšim predsednikom Skupštine grada Ivanom Jokovićem i bivšim članom Gradskog veća Milkom Todorovićem, upali u izborni štab naprednjaka izbegnut je, kažu, zahvaljujući prisebnosti jedne od devojaka koje su se tamo nalazile. Na njen poziv stigla je policija i smirila situaciju, ali od te večeri dvadesetak policajaca sa interventnim vozilom neprestano dežura između prostorija dve stranke, koje se nalaze u istoj ulici, na stotinak metara razdaljine.

Štabovi sukobljenih strana pozvali su, bar javno, na smirivanje tenzija i korektnu političku borbu.

Do izlaska na birališta ostalo je desetak dana. U izbornoj trci je devet lista. Zaječarci misle da će cenzus preći dve koje predvode bivši drugari i politički saborci, i koalicija oko socijalista, koja će se, kao uvek, priključiti pobednicima. ¶

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

SVE JE PALO, OS

Ova zemlja zaista ide u jednoumlje i jedina ozbiljna brana tome jeste najveća opoziciona stranka – Demokratska stranka. Ako se slomi DS onda će na red doći svi ostali. Tako to ide u autoritarnim, diktatorskim režimima. Pritom, najveća većina ljudi s kojima sam se zajedno borio za demokratiju u ovoj zemlji ćuti o tome. I to je realnost

fotografije: M. Milenković

IM KRIMINALA

Odnosi između vlasti i opozicije nikad u Srbiji nisu bili suptilni. Ipak, čini se da su se prvi put nakon Petog oktobra u direktnoj koliziji našli različiti delovi zemlje. Konkretno: na jednoj strani su grad Beograd i Vojvodina gde je Demokratska stranka na vlasti, a na drugoj Vlada Republike Srbije koju čine Srpska napredna stranka, Socijalistička partija Srbije i Ujedinjeni regioni Srbije. Pored toga, kada se pogledaju istupi nosilaca vlasti i izveštavanje znatnog dela medija, stiče se utisak i da je Srbija u nekoj vrsti neobjavljenog vanrednog stanja. Intervju sa predsednikom Demokratske stranke i gradonačelnikom Beograda Draganom Đilasom započinje zato ocenom desetomesečnog rada Vlade.

"Kada pogledamo parametre po kojima bi se ocenjivala ova vlada, jasno je da je vidljiv napredak u rešavanju problema Kosova – pokazali su spremnost da prihvate neke stvari koje njihovi prethodnici nisu", kaže za "Vreme" Dragan Đilas. "Na svim ostalim poljima napravljeno je nekoliko koraka unazad: nezaposlenost je veća, ekonomska situacija gora, bezbednost je na katastrofalnom nivou; kada govorimo o Beogradu povećan je broj ubistava, učestali su revolveraški obračuni... Nemamo nikakav pomak ni u obrazovanju, ni u zdravstvu, ni u jednoj jedinoj oblasti. Zato su učinci ove vlade, ako se izuzme Kosovo i delimično borba protiv korupcije – katastrofalni. U isto vreme, pravi se atmosfera straha, jednoumlja, na pomolu je – neću da kažem jednopartijski – ali jednoumni režim u kome je kao jedini protivnik ostala Demokratska stranka."

"VREME": Kada Aleksandar Vučić kaže da je SNS zaštitni znak borbe protiv korupcije i kriminala, kako to tumačite?

DRAGAN ĐILAS: Protiv korupcije i kriminala treba da se bori država svojim sistemom tužilaštva, policije – na to nijedna stranka ne bi smela da ima uticaj. Svedoci smo velikog broja istraga i hapšenja od kojih su neka isključivo u funkciji kriminalizacije članova Demokratske stranke; svedoci smo najava hapšenja kroz dnevne novine, stigmatizacije ljudi i priprema za sva ta hapšenja. To je atmosfera linča! Naravno, podržaću hapšenje ili osudu svakoga ko je kroz kriminal došao do velikih para u ovoj zemlji u kojoj se ionako teško živi. Međutim, bojim se da posle podele na patriote i izdajnike sada dolazi podela na poštene i lopove. Dosta je u ovoj zemlji podela, treba napraviti jasnu razliku između uspešnih poslovnih ljudi i onih koji su na kriminalan način došli do para. SNS se sve vreme deklarativno zalaže za taj princip, ali ja nikako da vidim nekog uspešnog privrednika u ovoj zemlji koji se za godinu dana istakao – slušam samo kako su svi lopovi. Zaista ne mislim da bilo koja stranka može biti "zaštitni znak u borbi protiv korupcije i kriminala". Voleo bih da zaštitni znak budu neki nestranački ljudi kojima je to osnovni posao, a ne neko za koga se na izborima glasa.

Vratimo se na trenutak na problem Kosova... Kako ocenjujete Briselski sporazum i način na koji su vođeni pregovori sa Prištinom?

Svakome je jasno da su ti pregovori vođeni loše i to će reći svako ko je iole objektivan. Odbijena je više puta ponuda da se uključe ljudi koji su ranije vodili te pregovore, slušali smo o izdaji Borka Stefanovića, o granicama... Na kraju smo došli do sporazuma za koji sami znate kakav je i koji je DS podržao iz jednog jedinog razloga: što posle takvih pregovora više nema ni alternative. Od neprihvatanja ovakvog sporazuma koji daje ipak neke garancije Srbima koji ostaju da žive na severu Kosova, sve drugo bi bilo gore. To nas je istorija naučila više puta. O tome kako se vode pregovori govori činjenica da i sada, pored svega što je ova država uradila, opet – čini se – nećemo dobiti datum. Ljudi koji su se upustili u te pregovore jednostavno nemaju dovoljno iskustva, ni znanja u komunikaciji sa predstavnicima međunarodne zajednice. Ovakva situacija je posledica toga. Činjenica je da je vlada koju je vodio DS davala manje ustupaka po pitanju Kosova, a imala veći napredak u evropskim integracijama; ova vlada je dala mnogo više, a za sada nije dobila ništa.

Da li očekujete nova uslovljavanja u vezi sa Republikom Srpskom? Da li će evropski put Srbije biti uslovljen i revizijom Dejtonskog sporazuma?

Iskustvo me uči da iza stvari koje mi deluju potpuno nemoguće, neverovatno i nelogično, uvek ostavim malu ogradu. Do sada je to bilo pitanje u vezi sa nečim što je deo Srbije i što je direktno povezano sa Srbijom. Bilo bi dosta nelogično da se na bilo koji način evropski put Srbije uslovljava ili Republikom Srpskom ili dešavanjima bilo gde u regionu van granica ove zemlje. Nadam se da kreativnost ljudi koji sa strane međunarodne zajednice učestvuju u ovom procesu neće dostići tolike razmere.

Pominje se i rekonstrukcija Vlade. Da li očekujete nešto od te rekonstrukcije i šta bi ona mogla da donese?

Ne može da donese ništa. Zašto? Zato što je treba tako rekonstruisati da bude izbačeno bar osamdeset odsto ljudi koji tamo sede: ili nemaju nikakav *bekgraund* koji bi ih kvalifikovao za to osim stranačke pripadnosti ili su za ovih godinu dana pokazali da nemaju dovoljno znanja da vode državu. Ova vlada je došla pre godinu dana s objašnjenjem da je zemlja bankrotirala, da se sve raspada... Posle tri meseca izašli su sa novim ekonomskim merama, pa sa budžetom za koji je Mlađan Dinkić tvrdio da je najbolji pošto ga je do sada DS sprečavao da ga usvoji... Pet meseci posle toga budžet se raspao, donose se novi zakoni, nove antikrizne mere. Bez ijedne nove ideje. Imamo 200 miliona investicija za godinu dana, a u vreme najveće krize ova zemlja je imala između milijardu i po i dve milijarde investicija godišnje. Trend rasta nezaposlenosti je takav da ostajemo bez sto hiljada radnih mesta godišnje, ljudi imaju sve manje novca, za osamnaest odsto je pala kupovna moć. »

Evo sad je i dinar počeo da pada – do sada se držao na osnovu kredita koji su uzeti. Zemlja je zadužena za još nekoliko milijardi evra s objašnjenjem "vraćamo stare dugove". Pa kako vraćate stare dugove kad se ukupan dug povećao?

Pogledajte situaciju u obrazovanju. Nema reforme, niko ne razmišlja kako će toj deci da smanji nastavne planove. Ili, koji su to privatni univerziteti koji imaju te famozne akreditacije. Šta se dešava u zdravstvu? Imamo nestašice lekova, imamo i dalje liste za čekanje, optužuju se državne apoteke i donose se mere koje ih potpuno uništavaju. Šta se dešava u poljoprivredi? Godinu dana čekamo investicije iz Arapskih Emirata koje će sve da spasu, a u isto vreme ne prihvatamo model PKB-a. Vidim da i sada planiraju nove uredbe o dodeli zemljišta koje će biti smrt za PKB. O kulturi da ne govorim. Nema milion dinara za festival Nišvil, zato ima stotine miliona za proslavu Milanskog edikta... Uzmite bilo koju oblast i kažite mi šta se tu pomerilo unapred za ovih godinu dana, osim po pitanju Kosova i, kažem opet, delimično po pitanju borbe protiv korupcije. Mada, broj ljudi uhapšenih za korupciju za ovih godinu dana je minimalan – svi su uhapšeni za neki drugi kriminal.

Da je na izborima pobedio DS, da li bi situacija bila drugačija?

Ova vlada nije zatekla idealnu situaciju. To svi znamo. Ali je činjenica da je situacija danas gora nego pre godinu dana. Jedino objašnjenje za tu činjenicu glasi da su za sve krivi ovi "žuti" lopovi... Pa do kad, koliko još godina ćemo za sve biti mi krivi? Valjda smo i te kako zaslužni za to što se danas bore za datum, a ne bore se za sporazum o pridruživanju ili za status kandidata ili za ukidanje viza. Jer to smo mi završili, dok su ta gospoda palila Beograd i demonstrirala protiv hapšenja haških optuženika. Mi smo pokrenuli borbu protiv Šarića, a danas imate najjeftiniju drogu na beogradskim ulicama. Ukupno dvanaest inspektora se danas bori protiv narko-kriminala u Beogradu! Hiljade ljudi su amnestirali i oni su sada svuda: uveče ne smete da izađete osim u pojedine beogradske restorane. Posle jedanaest ne smete da odete u bilo koji beogradski klub ili kafić jer vam preti ozbiljna opasnost da ćete se vratiti sa slomljenom vilicom, rukom, da će da vas prebiju. A preporučuje se prebijenima da ne podnose nikakve prijave. To su ljudi koji su prebili Čedomira Jovanovića u restoranu, zato što je – zaboga – ušao u taj restoran i nije hteo da izađe. Ovo je duh jednog ludila koje nastaje, straha koji se širi, uverenja tih kriminalnih grupa da mogu da rade šta hoće. Mi, nažalost, danas živimo u takvoj Srbiji. Ne kažem ja sad: za to su krivi samo Aleksandar Vučić i Ivica Dačić, ali i oni doprinose pravljenju takve klime. Nema duha tolerancije. Ako svaki dan izdaju saopštenja na svaku našu reč, pa kažu kako smo frustrirani, da mrzimo sopstveni narod, da smo kriminalci, da nas sve treba pohapsiti, pa se to prenese u medije, onda se to širi dalje i dobijete na ulici ovo što danas imamo.

Kako ocenjujete "prozivanja" ministra Mlađana Dinkića koja dolaze kako iz DS-a tako i iz dela SNS-a? Ima li to neke veze jedno s drugim?

Nema veze. Oni su sa njim u vladi i ne znam što ga kritikuju. Što ga ne smene, ako misle da je loš? Onog dana kad su ga prihvatili, onog dana kad ga nisu smenili posle najnovijeg predloga mera – od tog dana snose zajedničku odgovornost za sve što se u ovoj zemlji dešava. Nisu ove odluke samo odluke Mlađana Dinkića, to su odluke Vlade Srbije u kojoj glavnu reč vode Aleksandar Vučić i Ivica Dačić. Njihova odgovornost je još veća.

Ovi zakoni koji su doneti, kao zakon da se plaća u roku od 45 dana, katastrofa su za srpsku privredu. To ne postoji nigde – evo, nađite u kojim zemljama u Evropi postoje takvi zakoni. Razumem potrebu da se nelikvidnost i neplaćanja prema privredi regulišu, ali ne može ovakvim veštačkim načinom. Pa svaki privatnik će da prihvati rok od 120 dana sa garancijom plaćanja 120. dana – bolje nego da sedi i ništa ne radi, a to će sada početi da se dešava. Strani proizvođači nude svoju robu po istim cenama kao i domaći, ali sa znatno dužim rokovima jer se na njih taj zakon ne odnosi! Budžet je takođe katastrofa. Pare su loše raspoređene, 33 milijarde iz Fonda za razvoj daju se bez ikakve kontrole. Kome, pitam vas, kome? Uzeli su više od 20 milijardi lokalnim samoupravama da bi ih prebacili u penzije. Dakle, nema više za penzije. Ako ima dovoljno za penzije, kako tvrdi Dinkić, što nisu prebacili u zdravstvo, ili kulturu, ili bilo gde. Ne, nego su uzeli od nas i prebacili u penzije, a država koja nema za penzije je država koja je bankrotirala.

To je kraj.

I tu dolazimo na "budžetski rat" između Beograda i Republike. Šta je srž toga, šta se time želi postići?

Postoje dve mogućnosti. Jedna, da je u pitanju obračun sa Beograđanima. Druga je neznanje. Ne mogu, a da ne podsetim da je URS prešao cenzus na paroli "Srbija radi, Beograd se gradi". Ali, ipak verujem da je u pitanju nestručnost, jer se blokiraju i ostale lokalne samouprave po Sr-

biji. Evo, danas opet 67 miliona. Mi još ne znamo koja ustanova nije nešto platila. Nama prvo skinu novac pa dobijemo spisak onih koji nisu platili, pa ih zovemo i kažemo "ljudi bre platite, pa isteklo je 45 dana", oni kažu "pa platili smo, nije proknjiženo" ili "evo sad ćemo" i onda čekamo sutrašnji dan kada će opet neko od 500-600 preduzeća da zakasni jedan dan. Ako je dug svih ustanova 1.175.000, kako mogu da blokiraju 275 miliona i to potpuno drugih para, para iz budžeta? To samo genije može da smisli. Ako se to nastavi još pet dana, na kraju ni mi više nećemo imati dovoljno para da plaćamo obaveze koje imamo prema nekim drugim ustanovama i preduzećima. Treba li i sami da uđemo u blokadu? A šta će da se desi kad Beograd uđe u blokadu? Dobićete da sistem potpuno stane. Ja sam principijelno protiv ovog zakona, on je besmislen i ne može da funkcioniše. Ljudi ne shvataju, misle, ma lako je Beogradu, imaju 100 miliona dnevno. Ali nemojte da poredite budžet grada

Beograda sa ostalima u Srbiji. Prvo, Beograd se ne finansira iz budžeta Republike, nego iz sopstvenih prihoda. Drugo, Beograd ima više dece u obdaništima, nego što mnogi gradovi u Srbiji imaju stanovnika. Polovina opština u Srbiji nema toliko birača koliko mi imamo ljudi koji se hrane u narodnim kuhinjama. Nemojte to da poredite, kao što ja ne poredim Beograd i Beč.

Hajde onda da poredimo nešto drugo. Činjenica je da gde god je DS na vlasti, Beograd i Vojvodina, tu postoji problem sa Republikom. Da li će se taj problem rešiti kroz neku saradnju ili će to biti rat vlasti i opozicije na račun građana?

Do ovog poslednjeg uzimanja sredstava od Beograđana vrlo sam pažljivim rečima govorio o saradnji grada i Republike. Pisao sam dopise, odlazio na sastanke sa Veljom Ilićem i raznim ministrima – pokušavao sam da im objasnim kako ovaj grad funkcioniše. Nažalost, to nije dalo rezultate. U Vojvodini je cela priča počela malo oštrije, ali na kraju smo došli do iste stvari: da su mere koje preduzimaju određeni ministri u Vladi – loše. Sa nekima imamo normalnu saradnju i nemamo nikakve probleme. Međutim, neznanje, loša namera, sve to kad spojite, dobijate trenutni odnos ministara u Vladi Republike Srbije prema Beogradu i Vojvodini. Beograd i Vojvodina još stoje uspravno. I zato se cela Srbija, koliko-toliko, drži. Ako stane Beograd, nema spasa ni za Srbiju.

Protiv vas kao gradonačelnika vodi se permanentna kampanja. Koliko je Beograd važan za delovanje DS-a?

Kampanja se vodi protiv celog DS-a i mene kao njenog lidera. Ona traje najmanje devet meseci i to je nešto nezabeleženo. Pogledajte današnje novine: "Boža Đelić pobegao iz zemlje, Derikoža zapalio u Ameriku", a čovek dobio da ide na 14 dana u MMF i Svetsku banku na dalje usavršavanje. Sledeća naslovna: "Puč u DS, propao Tadić, nije srušio Đilasa", a unutra uvek neki isti dežurni analitičari. Pa opet: "Bojan Pajtić, separatista, secesionista, Razvojna banka". Svaki dan bombarduju, to je jedna kampanja koja se vodi smišljeno protiv DS-a. I nije to pojedinačni napad medija – da se ne lažemo – to ne može da bude slučajnost. To je zato što ova zemlja zaista ide u jednoumlje i jedina ozbiljna brana tome jeste najveća opoziciona stranka, DS. Ako se slomi DS, onda će na red doći svi ostali. Tako to ide u autoritarnim, diktatorskim režimima. Pritom, najveća većina ljudi s kojima sam se zajedno borio za demokratiju u ovoj zemlji ćuti o tome, i to je realnost.

I nije ovo prvi put da Beograd ima vlast koja je suprotna vlasti u Republici. U celom svetu taj sistem postoji, zato postoje lokalni izbori. Problem je što ovde viša vlast uništava nižu. Tražili smo smenu Dačića kao premijera – a ja sam sa SPS-om na gradu u koaliciji – šta ćete veći zahtev opozicione stranke? Rekli smo toliko puta da smatramo da nema dokaza da borba protiv korupcije nije selektivna, rekli smo da ministar pravde loše radi, rekli smo šta mislimo o ministru poljoprivrede, zdravstva... Šta još treba da uradimo, da uzmemo stiropor i da štrajkujemo glađu? U isto vreme trudimo se da u svet ide poruka da Srbija ipak napreduje kao država inače nam neće dati datum za početak pregovora, bez obzira na Kosovo. Neće nam dati, ne može u Evropu da uđe zemlja koja ne poštuje evropske vrednosti, a mi ih ne poštujemo. Šta znači da svuda na lokalu treba da se promeni vlast zato što je republička vlast drugačija? Pa to je smrt demokratije, to je njen kraj!

Država koja nema za penzije je država koja je bankrotirala. To je kraj

Šta se želi postići tom vrstom medijske politike?

Politička scena u Srbiji decenijama funkcioniše na podelama. Najpre su bili kvislinzi i partizani, zatim patriote i strani plaćenici, a danas, kada je čitava politička scena opredeljena za evropski put Srbije, postoji značajan broj ljudi koji nemaju šta da ponude na političkoj sceni u kojoj su rešenja i argumenti važniji od mržnje. Zato je danas jako važno da se napravi nova podela na poštene i na lopove. Samo na tako podeljenoj sceni i dalje neće biti važno da li ste stručni ili niste pa se zato kriminalizuje DS. Žele da unište Demokratsku stranku; žele da mene kao lidera i DS kao partiju spuste na procenat kojim će vlast biti zadovoljna da ih ne bismo ugrožavali; žele da se utera strah u kosti narodu. Ko god izađe i nešto kaže protiv vlasti u tim novinama dobije etiketu da je kriminalac i lopov. Odgovornost ljudi koji to pišu je ogromna, ali niko se oko toga ne uzbuđuje.

Pominjete autoritaran režim. Da li mi klizimo u takav režim?

Mi ne da klizimo, nego idemo brzinom svetlosti ka tome. Ne mogu da verujem da ljudi to ne primećuju i da nama to postaje normalna stvar. To je strah. Ljudi na visokim političkim funkcijama najavljuju ko će biti uhapšen, protiv koga se vodi istraga, šta će se dešavati. To ne sme da se radi, ali to se stalno dešava i takoreći niko se ne buni.

U DS-u su završeni izbori na nivou partije, nedavno je bio izbor za Gradski odbor. Koliko će još trajati proces konsolidacije DS-a?

Da vas pitam: SNS, koji je raspustio 15 odbora u velikim gradovima kao što su Užice, Šabac – da li je on konsolidovan ili nije? Kako smo mi nekonsolidovani koji imamo regularne izbore i normalno funkcionišemo, a oni su stabilni. Reč je o demokratskim procesima u stranci, gde članovi neposredno biraju predsednika Gradskog odbora, a onda to postane najveći događaj na svetu kao da od toga zavisi sudbina Srbije.

Analitičari primećuju i da je predizborni proces u DS-u na nivou partije završen kompromisom. Postavlja se pitanje da li te snage u DS više paze šta radi ona druga strana, nego što zajednički kreiraju politiku partije?

Podela koja je napravljena u kampanji je veštačka. Ljudi su birali između dva kandidata i tu uvek imate neke podele. Dogovorom su one zaustavljene jer se svi članovi DS-a bore za iste ciljeve... Za ovih sedam meseci nijednog jedinog čoveka nisam smenio sa njegove funkcije u DS-u. Slovima i brojem: nijednog. I pored toga sam najautoritarniji i najveći diktator u istoriji DS-a. Još sam predložio smanjenje ovlašćenja predsednika stranke, a povećao ovlašćenja predsedništva.

Govorili ste često o reformisanju stranke.

Mi smo kao stranka izgubili izbore. »

Izgubili smo ih jer nismo bili dovoljno dobri. Nismo dali građanima ono što su od nas očekivali. Svaka stranka koja izgubi izbore mora da prođe kroz reforme, mora da shvati zašto ih je izgubila i mora znati šta treba da menja. Danas je DS u procesu reforme, usmeravanja ka tome što zovemo levi centar sa mnogo većom socijaldemokratskom orijentacijom nego što je do juče pokazivala. U isto vreme, jedan deo ljudi je nezadovoljan time, jer su i oni doprineli da izgubimo izbore, i oni uvek imaju želju da se sve vrati na staro. A na šta da se vratimo? Na reformu pravosuđa? Pa loša je, to su nam rekli i ljudi iz Evrope. Ali loše je i to što su ovi iz SNS-a sad vratili sve razrešene sudije i tužioce. Naše znači nije bilo dobro, ali ovo njihovo je katastrofa? Ne. Moramo dakle da se menjamo, a neki nisu zadovoljni time. Međutim, oni su manjina u DS-u. Da li su bili izbori u DS-u u Beogradu, da li su bili demokratski, da li je kandidat za koga svi znaju da je bliži meni jer je bio šef mog izbornog štaba pobedio bez ijedne moje reči podrške, da li imamo Glavni odbor, da li se tamo svaki put glasa o izveštaju predsednika, da li postoji većina za taj izveštaj? Ako je odgovor na sve to "da", pa šta je onda problem?

Optužuju vas da DS vodite kao firmu...

To je bila jedna nekorektna stvar u kampanji u kojoj smo učestvovali Boris i ja. Šta znači da se DS vodi kao firma?

Kao prvo, svaku ozbiljnu i uspešnu firmu u svetu vodi bord direktora, a ne jedan čovek. DS danas ima sedam potpredsednika, nijedna odluka nije doneta van Predsedništva stranke, nijednu odluku nisam doneo bez konsultacija sa Bojanom Pajtićem, s kojim imam sjajnu saradnju. Danas je Borko Stefanović neko po kome prepoznaju stranku; danas je Dušan Milisavljević čovek koga svi slušaju kada priča o zdravstvu; Miodrag Stojković je čovek koga se sluša kada priča o nauci i obrazovanju... Pored toga, Vlada Todorić je došao kod nas, nadam se da će i Dušan Spasojević prihvatiti da se ozbiljno angažuje ako se stvarno vrati iz Turske... To su, na primer, ljudi koji pričaju u ime DS-a. A kao drugo, ova stranka se ne vodi kako se vode srpske firme, to nije "one man show" – jedan čovek koji o svemu odlučuje. Mi danas prvi put imamo Predsedništvo na kome se diskutuje i debatuje, gde ljudi glasaju. To nikada nismo imali. Ne pravim od sebe lidera kao što je bio Boris Tadić jer smatram da ne mogu da budem takav. Na najdemokratskiji način se vodi ova stranka bar otkad ja pamtim, otkad sam ja u njoj, i apsolutno više nema mogućnosti da u njoj jedan čovek donosi sve odluke. Tu stranku u prošlosti, po pitanju spoljne politike, određivao je Vuk Jeremić, po pitanju unutrašnje, kadrovske – Dušan Petrović. I izgubili smo izbore, i zato oni danas ne mogu da predstavljaju DS.

Kažete da niste lider poput Borisa Tadića. U čemu je razlika?

Boris je bio predsednik DS-a samo tri, četiri meseca kada nije bio predsednik države. I to je vrlo obeležilo njegov način predsednikovanja DS-om. Ja sam DS preuzeo kada smo postali opozicija osim na lokalu, u Beogradu i Vojvodini. To su dve neuporedive situacije. Takođe, ja sam čovek koji uspeh meri kroz postignuti rezultat, znam koji mi je zadatak i kako hoću do toga da dođem. Ja sam inženjer, nema kod mene previše razgovora i priče – dogovorimo se i odmah radimo. Mislim da je danas Srbiji neophodan lider koji na taj način rešava probleme. Ranije je bilo potpuno drugačije, neko je morao da smiri tu političku scenu sa pozicije predsednika države. To su, dakle, dva odvojena načina funkcionisanja i razmišljanja sa istom idejom o napretku Srbije. Zato smo mi u nekim stvarima bili dobar tim.

Kao što sam na početku mandata u Beogradu rekao – možda neću uvek dobiti dobru ocenu za "umetnički dojam", ali će posao biti urađen... Pet godina kasnije, moji se rezultati vide mada me i dalje optužuju da nisam popravio "umetnički dojam".

Da li danas sarađujete sa Tadićem?

Boris ne želi da se meša u unutrašnju politiku Srbije – to je njegov principijelni stav. Voleo bih kada bi on bio aktivniji i u DS-u i u Srbiji, jer smatram da je uradio velike stvari u proteklih osam godina i da će tek doći vreme da mu to neko prizna. Ali dobro, to vam je politika.

Ipak, da li se na neki način osećate usamljeni u DS-u?

Kada preuzmete stranku nakon izbornog poraza, vaš posao je i da istrpite pritiske jer tako štitite i one koji su vas birali i one koji su za vas glasali. Budimo realni – ja ne bih bio predsednik stranke da je DS nakon prošlih izbora imao trideset ili četrdeset odsto podrške. Ali, nikad do sada – čak i u vreme Slobodana Miloševića – porodice političara nisu bile predmet napada kao što je to danas. Čovek na poziciji predsednika stranke i gradonačelnika, izložen stalno ovolikim udarima, mora često da se oseća loše. Slagao bih vas kad bih rekao drugačije. Osećam i podršku i želju mnogih ljudi da me zaštite i pomognu, ali nemaju mehanizme za to. Nakon udara iz medija na mene i moju porodicu dođu ljudi iz Predsedništva, stanu uz mene i daju mi podršku. Ja to cenim, poštujem. Ali, vrlo često se čovek oseti usamljenim jer nije normalno to što se dešava, stvarno nije normalno. Nema druge reči da se to opiše. S druge strane, DS mora malo da se navikne da neke ideje dolaze iznutra, a ne samo da ih neko nameće. Mnogo dugo su se svi navikli na to da imamo Tadića, stavićemo njegovo ime, on je najpopularniji, a šta god da mi radimo nije važno. Greška u DS-u je bila da su se mnogi krili iza Borisa i zato smo izgubili izbore. To je ta kadrovska politika po Srbiji na koju ja zaista nisam uticao i to je najveća greška stranke, a ja zaista nisam spreman da je ponovim. Svaka stranka se deklarativno zalaže za nove ljude, a u stvarnosti oni koji su unutra vrlo često

Rekli smo toliko puta da smatramo kako nema dokaza da borba protiv korupcije nije selektivna, rekli smo da ministar pravde loše radi, rekli smo šta mislimo o ministru poljoprivrede, zdravstva... Šta još treba da uradimo, da uzmemo stiropor i da štrajkujemo glađu?

su protiv novih ljudi, protiv konkurencije. Taj otpor postoji i on je u ovih šest, sedam meseci velik.

Mnogi ljudi u DS-u su i dalje nerealni. Navikli su da budu vlast. Imali smo predsednika, premijera, 10 ministara, oko 80 predsednika opština, javna preduzeća, a mediji su, primećujete, imali drugi odnos prema nama. Dobili smo u koaliciji sa Rasimom Ljajićem i Nenadom Čankom 22 odsto; bez njih bismo verovatno imali dvadeset odsto. Prema istraživanju Stratedžik marketinga rejting DS-a je bio 13 odsto u januaru a danas ima preko 17. Pa to je sjajan rezultat u ovakvoj situaciji i u ovakvoj atmosferi da imamo samo tri posto manje nego što smo imali na izborima. I da rastemo iz meseca u mesec. Mi moramo da objasnimo ljudima da je njihov glas, glas protiv jednopartijske države, glas protiv jednoumlja i diktature koja će se uvesti ako sav taj pristojan svet ostane kod kuće i kaže: neću da glasam, nije to toliko važno.

Da li ste to nekome rekli pre izbora u Zemunu?

Iz njih smo naučili neke stvari: da je kampanja trebalo da traje pet meseci, a ne mesec dana; da se moja ideja da lokalni lideri treba da budu nosioci liste, nažalost, pokazala kao pogrešna; da smo morali da budemo aktivniji na terenu... Nismo promovisali naš rad u Zemunu – pet obdaništa, školu, pa BG voz kojim se putuje kao da se živi u Berlinu a ne u Beogradu. To nema niko osim Batajnice, a mi tamo nismo prešli cenzus. Znači, mi smo pogrešili, nismo im prišli i zato je jedan veliki broj ljudi ostao kod kuće. Ali zato smo u Kosjeriću dobili 18 odsto više nego prošli put, zato smo od četiri izbora u Vojvodini, na tri dobili više glasova a u Kovinu manje. Dolazi Zaječar, nadam se da ćemo dobiti više nego prošli put, promenili smo odnos prema tim izborima... Međutim, nisu ti pojedinačni lokalni izbori merilo bilo kakve situacije u državi. Realnost je da su nam potrebni novi ljudi. Tamara Tripić je od svega što je u onom pismu napisala navela samo jednu tačnu stvar – to je da ovo nije isti DS. I nije. I dok sam ja predsednik neće se ni vratiti na isto. Danas je DS stranka gde dolaze novi ljudi, sa novom energijom, konkretnim idejama i predlozima, sa konstruktivnim odnosom prema vlasti – nećemo da kritikujemo sve, ali ono što ne valja hoćemo i to vrlo glasno.

DS je u ozbiljnoj finansijskoj krizi. Prvo, kako ste zapali u finansijsku krizu i, drugo, kako ćete da izađete iz nje?

To je ista ta priča. Sad sam ja kriv i za to što je stranka u vreme kad je nisam ni vodio ni bio u izbornom štabu napravila kampanju koja je bila očigledno prevelika. Još tada sam to pričao, ali me niko nije slušao. Rekao sam ukinite crnu kampanju, ona je pogrešna, sad će oni krenuti sa crnom kampanjom, a meni su rekli: šta će

oni nama da stave negativno u spotove? I nisu ukinuli crnu kampanju. Rekao sam da između dva kruga ne prave kampanju kako je Boris sigurno pobedio, to će nas koštati; rekao sam dajte odmah lokalu da pravi dogovor sa ostalim strankama, oni kažu ne, dok ne prođe drugi krug predsedničkih izbora; rekao sam dajte na lokalu da se prave koalicije i sa naprednjacima – rekli su ne, ne može, a posle tri meseca su prihvatili. Sve sam ja to predlagao i sve je bilo odbijeno.

Uzet je kredit od četiri miliona evra. Pa kako ja to da rešim? Mi smo uspeli da za mesec, dva izađemo iz te blokade, da uđemo u neku normalu, da deo para vratimo, deo garantujemo svojom imovinom...

Vi ste garantovali sa dve trećine životne uštedevine...

Ja sam predsednik stranke i kada apelujem na druge da daju što mogu, moja je obaveza da dam sve što mogu. Ja to tako doživljavam. Dao sam u depozit dve trećine lične uštedevine znajući da ćemo vratiti taj kredit pa će mi i depozit vratiti; dao sam i garanciju na jedinu nekretninu koju imam. Dali su i mnogi drugi i ja im na tome zahvaljujem. Četiri miliona evra niti sam imao u banci niti sam podigao – to je još jedna laž! Meni je mnogo veći problem što mnogi ljudi u DS-u koji danas žive jako dobro nisu uradili ništa slično, ali dobro, i tu se vidi ko je kakav... Na drugoj strani je Zoran Milešević iz Kikinde. Kao član stranke dao je ogroman depozit i ogromna sredstva, maltene sve što ima u životu založio je u DS, a nikakvu korist nikad od DS-a nije imao niti će imati. Svi su dali koliko su mogli. Mislim da je to logično, ne treba od toga praviti ništa posebno, niti ću ja deliti ljude na one koji su dali i one koji nisu dali. Znate, za nekoga je možda to što je dao 5000 dinara bio veći problem nego da ja dam ovo što sam dao. Ja sam ipak čovek koji je u ovu priču ušao kao uspešan privrednik i dan-danas od te firme imam dobit, ona je najveća u regionu. Logično je onda da dam najviše što mogu. Bio sam spreman i da firminu zgradu stavim pod hipoteku; da je bilo neophodno, i to bih uradio.

Ankete pokazuju rast SNS-a uprkos teškoj ekonomskoj situaciji. Čime vi objašnjavate rast popularnosti SNS-a?

Pobedili su na izborima, vlast su... Pored toga, nekim potezima Vučić je dao narodu osećanje pravde, pravičnosti. Hapšenje Miškovića je nešto što je njima drastično podiglo rejting i on se od tada uglavnom i drži na oko 40 odsto. Budimo realni, Vučić je radio neke stvari koje su naši birači od nas očekivali, a koje mi na republičkom nivou nismo uradili. Oni danas imaju takav rejting, sve što smo mi uradili zaboravljeno je, videćemo na izborima da li je to realno ili nije.

Retko kritikujete Vučića...

Ne mogu ja da kritikujem to što se došlo do rešenja za Kosovo... Ono je takvo kakvo je, ali je ipak rešenje koje će sutra omogućiti našoj deci da žive bolje. Mogu da ih kritikujem za njihovu kadrovsku politiku, za gušenje demokratije, za prekomponovanja po Srbiji, za "bačeviće", za medije... Kritikujem vrlo jasno i otvoreno. Ne volim personalno da kritikujem, nego govorim o stranci i samim tim i o njenom predsedniku, predlažući šta drugo treba da se »

radi. Kritikujem Vučića što ima Dinkića u vladi jer snosi odgovornost za ekonomski kolaps Srbije.

Pomenuli ste Miškovića. Kako ocenjujete odnos vlade prema kapitalu?

Vrlo je bitno razdvojiti stvari. Govorio sam i pre tri godine da postoji broj ljudi koji se predstavljaju kao veliki biznismeni, a uvek na početku ili na kraju tog njihovog velikog poslovnog procesa stoji država. Imaju više para nego ljudi koji se tim biznisom bave u Evropi, a njihovi zaposleni deset puta manje plate nego drugi u Evropi. To sam sve govorio iskreno i tada i danas. Ali ovde se pravi jedan drugi sistem – da su svi koji su nešto napravili u životu zapravo lopovi. Kad se uđe u taj film, za šta takođe snosi odgovornost aktuelna vlast, onda se svi uspešni ljudi proglašavaju za lopove, onda oni treba da se kriju u ovoj zemlji zato što su uspešni. Ko će tada da povuče napred ovu zemlju? Napred mogu da povuku oni koji su zaista uspešni. Da li postoji neki privrednik u ovoj zemlji koji je pošteno stekao i koji danas ne mora da se plaši da će mu neko zakucati na vrata i optužiti ga za ne znam šta? Dajte da vidimo te ljude, da ih promovišemo, da kažemo da je to moguće. Ne, ovde su svi koji su u nekom poslu i ko god je nešto napravio – lopov. Neće biti baš da je tako.

Nikad do sada – čak i u vreme Slobodana Miloševića – porodice političara nisu bile predmet napada kao što je to danas

Ko će otvoriti kineski most ka Borči?

Most na Adi su otvorili građani novogodišnjom šetnjom. Nikakvih govora nije bilo. Važno je da je most napravljen. Vaše pitanje je da li ću ja tad biti gradonačelnik ili neću? Ne znam. Nijedna vlast ne pravi mostove – mostove prave narodi. Ova vlast je počela taj projekat, postavila temelje, razvila ga do granice da čak bilo koja druga vlast, ma koliko bila neuspešna, neće moći da ga ne završi. Važno je da se mostovi grade – ko ih otvara, nije važno.

Pitam vas zapravo da li očekujete izbore u bliskoj budućnosti?

Republičkih izbora mora da bude. To je potpuno jasno jer ovo ne funkcioniše. Osim na pitanju Kosova, rekao sam, ne da nema pomaka nego svuda idemo unazad. I to su procesi koji na kraju dovedu do izbora. Da li će ih biti za dva meseca ili za šest, to malo ko danas može da vam kaže. Mora i da se promeni izborni sistem ove zemlje. Ne mogu više stranke koje imaju dva, tri odsto glasova da ulaze u koalicije i da sutra ucenjuju bilo koga u vlasti – taj sistem je neefikasan. A ne može ni da se pravi jednopartijski sistem; mora da se napravi sistem koji će stvarno odražavati i volju građana i omogućiti da ova zemlja ide dalje.

Kada vi očekujete izbore, ove godine, iduće godine?

Očekujem ih već ove godine jer, nažalost, posle samo šest meseci pokazalo se da je sve što sam pričao o ekonomiji i budućnosti zemlje – tačno. I to što ću ja biti u pravu za šest meseci ništa meni neće značiti jer će Srbiji biti mnogo gore. Nije politika DS-a: nek bude što gore da bismo mi što pre došli na vlast. Tada će nas zateći sto puta gora situacija. Mnogo bi bilo bolje da su me malo poslušali i krenuli da razvijaju poljoprivredu, energetiku, IT sektor i obrazovanje. To su jedine oblasti gde možemo nešto da uradimo. Umesto toga, ulaže se u turizam. Evo sad vam kažem: ko bude delio plate u novembru taj će izvesti svetsko čudo. Jer danas ljudi uplaćuju plate 31. u mesecu, a porez i doprinos plaćaju posle pet, šest dana što ja vidim po računu Beograda. Sve ide nadole, osim stope kriminala i u ovom gradu.

A da li DS ćuti? Poslanička grupa je aktivnija nego što je ranije bila, ali ipak postoji utisak da nije dovoljno glasna.

A gde da pričam? Morao sam da pišem pismo RTS-u da dobijem pola sata da kažemo naš stav o Kosovu. Vulin je imao sat, Dačić je imao sate, Vučić je imao sate, ja sam morao da pišem pismo... Gde da kažem? U "Kuriru", "Informeru", u "Novostima"? Koliko ljudi iz DS-a je dalo intervju za "Novosti" u poslednja tri meseca? Govorimo u parlamentu, držimo pres konferencije i tu je pitanje ko će da prenese i šta će da prenese... Gde da budemo aktivniji? Mi se branimo svaki dan. Šta mislite: kada se Boža Đelić – za koga pišu da je pobegao – vrati iz Amerike, da li će biti događaj? Pa neće. U parlamentu delujemo bolje, slažem se. Ali onda uzme Pink i četiri dana čita u vestima ceo tekst iz "Kurira" o meni. Četiri večeri zaredom, baš pred izbore u Zemunu. I šta sad ja treba da radim – da idem da demonstriram pred Pinkom?

Da li ima nekih poziva koji nadrastaju stranačku politiku? Da li vas zove Tomislav Nikolić da se konsultujete?

Nikolića sam video samo jednom, a sa Vučićem sam se čuo više puta. Najviše je tema bila Kosovo i implementacija sporazuma i naravno da smo aktivno učestvovali i naravno da smo rekli da ćemo da uradimo ono što je do nas. Ali u svim drugim stvarima nažalost, nema konsultacija. Zar nije logično da sad oko ekonomskih mera dođu i kažu: "vi ste nešto rekli pre šest meseci, kažite i sad šta mislite". Ali ne. Plaše se prihvatanja nečeg što mi predlažemo jer bi ispalo da DS nije najgori na svetu, da nam to može podići rejting za još dva posto i pomoći da narod shvati da mi više znamo od njih. Kad mi budemo vlast, a ja vam garantujem – bićemo, nećemo se tako ponašati. Zvaćemo sve, slušati, pričati i pokušavati da se dogovorimo kao što i ja ubeđujem u Skupštini grada pet godina da se tako ponašaju. Najgori je ovaj princip, vi ste opozicija, vi ste smrtni neprijatelj, vas treba ugasiti pošto ništa ne vredite, samo još ovaj narod da shvati... Onda stavite u Lutriju ovog Đukanovića koji je bio SNS-ov član izborne komisije, a on, majstor, stavlja prislušne uređaje u kabinet direktora i – ništa. Cvijan optuži novinare da su pedofili i – ništa. Ovaj iz Grocke zaposlio stotinu ljudi, kupuje kubanske cigare za ručak sa Švajcarcima i – ništa. E na tome će da padne ova vlast. Jer kad te stvari ne sankcionišete, razmišljajući da li vam to u stranci donosi korist ili ne, na kraju propadnete. Ako prvog dana smenjujete one koje ste greškom postavili, ako tražite nove ljude u bazi, a ne među partijskim knjižicama nego među ljudima koji nešto znaju, onda dobijete sistem kao što je Beograd, sistem koji radi. Svaki drugi sistem na kraju vas vodi na dno. Tako će i SNS izgubiti svoj rejting, tako će se i promeniti vlast u ovoj zemlji. ¶

FILIP ŠVARM
IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

14.JUN
MLAĐI REFERENTI
VAJOLET I DEJZI

DOBRODOŠLI NA

17.JUN
SAMO BOG PRAŠTA
ŽESTOKE DEVOJKE
PRVA GODINA BRAKA

BLOCKBUSTER

14-19. JUN 2013, SAVA CENTAR, BEOGRAD; ARENA CINEPLEX, NOVI SAD; VILIN GRAD, NIŠ

15.JUN
VATRENA TRKA
SAMO BOG PRAŠTA
POZIV

LETNJU

18.JUN
SLUČAJNI LJUBAVNICI
SVETSKI RAT Z
FILM IZNENAĐENJA

REVIJU

16.JUN
LICE LJUBAVI
SLUČAJNI LJUBAVNICI
NEŽELJENO DEJSTVO

FILMSKIH

BLOCKBUSTER.MCF.RS

19.JUN
KLEOPATRA
DIGITALIZOVANA
VERZIJA

HITOVA

MCF · SC Sava Centar · Arena Cineplex · Bioskop Vilin Grad · McCann Beograd · Greenet Caffe · MTV · PTB · Blic · 24 sata · Danas · Дневник · City Magazine · Vreme · Grazia · Playboy · Maxim · Naxi Radio · Radio 021 · Radio S FM · Prva Radio · Cinema+ · mondo · Kontraweb.net · Banker · Južne vesti

MiG u džaku

U situaciji kada srpske "dvadesetdevetke" stoje u hangaru čekajući piropatrone za izbaciva sedišta a "dvadesetjedince" koje su u letnom stanju može da izbroji i predškolac na prste jedne ruke, državna retorika se, pomalo iznenađujuće, menja od "potrebno je", "radi se na tome" i "u kontaktu smo sa proizvođačima" u "biće nabavljeni najsavremeniji avioni i sistemi" i to "vrlo brzo"

Fotografije: Igor Salinger / *aermeda.com*

Krajem prošlog leta, 14. septembra, navršilo se pola veka od kada je sovjetski avion lovac MiG-21 ušao u sastav ratnog vazduhoplovstva bivše jugoslovenske federacije. Te 1962. godine avioni koji su mogli da lete dva puta brže od zvuka i bili naoružani raketama (u kasnijim varijantama, u prvoj "f-13" samo topom) označili su veliki kvalitativni skok za vazduhoplovsto SFRJ koje je u tom trenutku bilo i tehnološki i po obučenosti na svetskom nivou. Dolazak MiG-ova značio je, u smeru otopljavanja odnosa sa SSSR-om, prelazak sa zapadne tehnike i organizacije po uzoru na severnoatlantski savez na sovjetski model. Istovremeno sa porudžbinom puka od 40 ganc novih lovaca, uvedeno je i potpuno novo naoružanje u Ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani (RViPVO, od milja "krv i pivo") – protivavionski raketni sistem S75 Dvina (NATO oznaka: SA-2 Guideline) i osmatrački radari.

Više od pola veka kasnije vrh piramide – metaforično rečeno – sistema suvereniteta Srbije u trećoj dimenziji, odnosno vazdušnom prostoru (VaP po vojnom) čine dva pilota, šest tehničara, dva aviona MiG-21bis (L-17 po vojnom) naoružana dvocevnim topom kalibra 23 mm i po dve ili četiri IC navođene rakete vazduh-vazduh R-60 koji dežuraju 24 sata dnevno, sedam dana u nedelji na platformi koja se nastavlja na jugoistočni kraj piste broj 2 batajničkog aerodroma. U dva slova – DJ, ili dežurna jedinica, u svakodnevnoj komunikaciji poznata kao "*dežurna para*" ili samo "*para*".

Osnovna uloga lovačke avijacije je da presretne, identifikuje i obori cilj u vazduhu a to je najčešće neprijateljski avion. U mirnodopskoj upotrebi, ono "neprijateljski" je uglavnom "nepoznati", "zalutali" ili "nenajavljeni", a "obori" postaje "uspostavi kontakt" i "sprovede na sletanje", u zapadnom rečniku *air policing*. Od države koja pretenduje da bude ozbiljna i da je takvu tretiraju i druge države očekuje se da ima kapacitete da praktikuje suverenitet ne samo na svojoj teritoriji, već i na nebu, ili ako nema, da to delegira na nekog drugog, poput Slovenije, Litvanije, Letonije, Estonije, Albanije, Crne Gore...

Da je sveopšte stanje u Vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani (ViPVO) Srbije skoro po svim parametrima – pogotovu onim sa predznakom "materijalni" ili "finansijski" – prilično nezavidno, nije nikakva ni tajna ni senzacija. To stanje je, naravno, skoro uvek sa "tendencijom poboljšanja", što je izlizana fraza nekad izgovorena u cilju skidanja odgovornosti za navedeno stanje a nekad – zavisi ko je izgovara – projekcija želje i verovanja da će ovaj vid vojske sa stogodišnjom tradicijom opstati iščekujući preko potrebna sredstva za iole smisleno funkcionisanje i ispunjavanje sopstvene uloge, bila ona patroliranje po vazduhu, učešće u mirovnoj misiji, nekom obliku kolektivnog bezbednosnog organizovanja, ili jednostavno egzistiranje kao faktor odvraćanja.

AVIJACIJA NA ZEMLJI

Od svih komponenti srpskog ViPVO najkritičnije stanje je sa onima koji su direktni nosioci opisanog suvereniteta: lovačkom avijacijom. Od ukupno 16 najmodernijih (mada u trenutku sukoba već zastarelih, uz to i prilično neispravnih) MiG-29, u sukobu sa NATO poginula su dva pilota a uništeno je, što u vazduhu, što na zemlji, 11 aviona. Onih pet koji su preživeli sukob su prvo prizemljeni zbog isteka resursa, a onda su između 2008. i 2011. godine sredstvima izdvojenim iz Nacionalnog investicionog plana remontovani i (minimalno, novim pokazivačima u kabini i komunikacionim uređajima) modernizovani, čime im je vek upotrebe produžen za deset godina. Tri jednoseda i jedan dvosed MiG-29UB (peti avion izgubljen je u udesu, uz pogibiju pilota) koriste se za puki opstanak lovačke avijacije, odnosno trenažu pilota uz velike pauze koje "dvadesetdevetke" provode na zemlji: u jednom periodu problem su navodno bile gume, a kad se to reši otkaže neki deo elektronike pa se čeka na popravku, poslednji razlog prizemljenja je – ako je verovati ministru Vučiću – nedostatak piropatrona za izbaciva sedišta...

Nekako istovremeno kada je – bez »

MiG 29M MiG29M2

dužina	17,37 m
raspon/površina krila	11,4 m/38 m2
visina	4,73 m
poletna masa (uobičajena)	17.500 kg 17.800 kg
najveća brzina (na nivou mora)	1500 km/h
najveća brzina (na visini)	2400 km/h
najveći Mahov broj	2,25
najveća visina leta	17.500 m
najveće opterećenje	9 g
dolet (bez dopunskih rezervoara)	2000 km 1800 km
dolet (sa 3 dopunska rezervoara)	3200 km 3000 km
dolet (sa 3 rez. i punjenjem u vazduhu)	6000 km 6000 km
pogonska grupa 2x Klimov RD-33MK "Morskaja osa"	
potisak bez / sa dodatnim sagorevanjem	2x53 kN/2x88 kN
podvesnih tačaka za naoružanje/opremu 9	
naoružanje: rakete vazduh-vazduh R-73, R-77 (RVV-AE), R-27, vazduh-zemlja/more H-29T/TE, H-31P, H-35E, vođene i nevođene bombe do 500 kg, S-8 lanseri raketnih zrna 80 mm, top GS=301 cal 30 mm	

(Izvor: RSK MiG, OAO Klimov)

previše uznemiravanja javnosti oko toga, izuzimajući učestala saopštenja o "tehničkim probama prilikom kojih može doći do probijanja zvučnog zida" – prošlo 30 godina od kada je isporučen najmlađi MiG-21, što bi nominalno trebalo da znači i kraj njegovog letenja, prema dostupnim informacijama taj "rok trajanja" je produžen, posle ekspertize stručnjaka ruskog proizvođača aviona čime je, očigledno, kupljeno još malo vremena za opstanak srpske lovačke avijacije. Zanimljivo je da su Rusi, pošto su pogledali slične avione u susednoj državi, odbili da modernizuju ili produže vek upotrebe hrvatskih aviona MiG 21 i ponudili da – razume se, povoljno po njihovom mišljenju – prodaju MiG-35, višenamenski borbeni avion nastao razvojem MiG-29. U situaciji kada srpske "dvadesetdevetke" stoje u hangaru čekajući piropatrone za izbaciva sedišta a "dvadesetjedince" koje su u letnom stanju može da izbroji i predškolac na prste jedne ruke, državna retorika se, pomalo iznenađujuće, menja od "potrebno je", "radi se na tome" i "u kontaktu smo sa proizvođačima" u "biće nabavljeni najsavremeniji avioni i sistemi" i "vrlo brzo". Istini za volju, pažljivijim posmatračima verovatno su zapale za oko izjave potpredsednika ruske vlade Rogozina tokom posete Beogradu, o Srbiji kao snažnoj državi, kao i da su u ruskoj privrednoj delegaciji bili i direktori RSK MiG i Rosoboroneksporta, državne firme za promet naoružanja. Beogradska "Politika" tada objavljuje tekst svog vojnopolitičkog komentatora u kome se najavljuje nabavka ni manje ni više nego 12 novih aviona MiG-29M/M2. U rečenom paketu, koji je u tom trenutku više ličio na novogodišnju želju nego na nešto što će se stvarno desiti, nalaze se i PVD sistemi "pancir" (NATO oznaka SA-22 Greyhound), "buk" (NATO oznaka SA-11 Gadfly) i S300 (NATO oznaka SA-10 Grumble), sve sa raketama od S400 i "najnoviji radari u potpunosti otporni na antiradarske rakete zapadne proizvodnje". Autor u tekstu objašnjava kako su ruski avioni dva do tri puta jeftiniji od zapadnih "tajfuna" "rafala" il "gripena" i kako će, sa postojeća četiri aviona, to biti cela eskadrila. Na taktičkom nivou informacije veoma upitne tačnosti ali jasan signal srateškog pravca razmišljanja i – ispostaviće se za sada kao tačan.

Na uskršnje jutro ministar odbrane Aleksandar Vučić posetio je dežurnu bateriju 250. brigade za PVD na položaju u Zucu pod Avalom, a dan kasnije i "paru" na batajničkom aerodromu. U obe prilike jasno je ponovljeno opredeljenje – bez konkretnih detalja – za nabavku borbenih aviona, sistema za PVD i osmatračkih radara iz Rusije; usledio je sastanak sa Sergejom Šojguom, nekadašnjim ministrom za vanredne situacije a sada ministrom odbrane Rusije i, u poslednjoj nedelji maja, poseta ruske delegacije Beogradu radi "preciziranja tehničkih detalja". Ovaj detalj o nekadašnjoj ulozi generala Šojgua, prvog čoveka za vanredne situacije, može se u širem smislu posmatrati i u svetlu prisustva ruskih aviona i helikoptera tokom požarnih meseci u regionu i najavljenog otvaranja centra za pomoć u vanrednim situacijama na niškom aerodromu, u okviru srpsko-ruske saradnje.

NAGAĐANJA I POGAĐANJA

Prema do sada dostupnim informacijama, država Srbija je donela odluku da nabavi šest borbenih aviona MiG-29M/M2 kao prvog dela "ruskog paketa" a zatim i osmatračke radare i PVD sisteme. Upravo su ti avioni izazvali dosta i pažnje i nedoumica: počev od toga šta je to uopšte "M2" pa do samog kriterijuma izbora kako tipa tako i broja vazduhoplova. Neke ranije procene su bile da je Srbiji potrebno bar

12 višenamenskih borbenih aviona koji bi zamenili prvo MiG-21 čiji je upotrebni vek više puta isticao, a potom i preostale avione MiG-29. U nekoj daljoj budućnosti logičan sled bi bila nabavka istog tipa višenamenskog aviona za zadatke neposredne vatrene podrške, odnosno zamene lovaca-bombardera "orao". Ipak, čini se da je preovladao stav da se kupi ono što je moguće u datom trenutku, uz rizik da takav potez odredi u tehničko-tehnološkom smislu vezivanje za rusku tehniku u narednih nekoliko decenija, sa svim ekonomskim i političkim posledicama, bile one pozitivne ili negativne.

Iako ima istu oznaku i skoro isti spoljašnji izgled kao i MiG-29 (označen 9-12) koji je SFRJ kupila 1987. godine, MiG-29M/M2 je potpuno nova letelica sa višestruko uvećanim borbenim mogućnostima, samim tim i kompleksnošću upotrebe i održavanja u odnosu na MiG-29 koji se koristi u domaćem VIPVO.

Ono što se moglo najčešće čuti i pročitati kao negativan aspekt izbora jeste da je u pitanju razvojni projekt, odnosno da ne postoje iskustva iz eksploatacije jer M/M2 nije još uveden ni u naoružanje Rusije (koja je odlučila da sačeka MiG-35 koji je u osnovi isti, samo sa naprednijim radarom) ni druge države. S druge strane, M/M2 je *de facto* isti avion (osim kuke za zaustavljanje i sklopivih krila) kao i mornarički MiG-29K/KUB, koji je nedavno svečano primila u naoružanje indijska mornarica a koriste ga i ruske pomorske snage na nosačima aviona. Varijantu M (jednosed) i M2 (dvosed) naručila je Sirija, 24 komada, ali kako je isporuka obustavljena zbog sankcija režimu Bašara el Asada, osnovano se moglo pretpostaviti da su "naši" novi avioni u stvari oni proizvedeni za Siriju. Sa ukidanjem sankcija Siriji, sve opcije su ponovo na stolu. Takođe, postoji bojazan da će, ukoliko taj avion ne doživi komercijalni uspeh i veliki broj prodatih primeraka, za deset ili 20 godina biti gotovo nemoguće naći rezervne delove.

U odnosu na proizvod 9-12, novi MiG-29M/M2 (koji se u ruskoj terminologiji vodi kao proizvod 9-61 i 9-67 za dvosed), pre svega ima bolji radar, što je i bila glavna mana prvih modela, kao i integraciju novog ili poboljšanog naoružanja. Primera radi, na "starom" MiG-29 radar N019 ima domet otkrivanja cilja od 30 do 60 km, prati deset ciljeva ali istovremeno gađa samo jedan, dok na MiG-29M/M2 radar Žuk-ME, koji avion veličine lovca otkriva na 120 kilometara, a može da otkriva i ciljeve na zemlji i na moru, prati deset ciljeva i simultano dejstvuje po četiri.

Ono što će možda predstavljati još veći izazov za vojsku i državu od puke kupovine "metala", odnosno aviona, jeste njihovo prihvatanje u upotrebu, pre svega u ekonomskom smislu, jer kad se nabave, poenta je – banalno rečeno – da lete. A to košta, ne malo. Iako su novi višenamenski avioni preko potrebni državi Srbiji ako hoće ima državni suverenitet ne samo na papiru nego i u svom vazdušnom prostoru, ostaje otvoreno pitanje da li je najbolje rešenje u svetlu mogućnosti i političko-ekonomskog pozicioniranja nabavka šest M2 ili je, primerice, susedna Hrvatska napravila na duge staze promišljeniji potez kada je, u poodmaklom procesu izbora novog tipa borbenog aviona, pre nekoliko nedelja odlučila da modernizacijom svojih vremešnih "balalajki" (žargonski naziv za MiG-21, zbog karakterističnog oblika, op. aut.) kupi još nekoliko godina svom borbenom zrakoplovstvu i na taj način ga pripremi za novi tip. Kad i ako on bude nabavljen. Ako je verovati srpskom ministru odbrane, odgovor ćemo dobiti na nebu Srbije u godinama koje slede. ¶

IGOR SALINGER

Ruski kredit za srpsku železnicu

Stanje naše železničke infrastrukture i voznih sredstava je takvo da je teško reći koji je problem najvažniji i najurgentniji a koji nije, pa se tako i o svakom projektu može reći mnogo i za i protiv. Nova lista projekta je mnogo više prilagođena rešavanju postojećih problema a manje pravljenju "svetle budućnosti"

Piše: **Slobodan Rosić**

U Vladi Srbije su 23. maja ruska i srpska strana potpisale krovni ugovor o modernizaciji srpske železnice. Time se skoro privodi kraju višegodišnja saga o realizaciji ruskog kredita od 800 miliona dolara namenjenog našim železnicama. Ostaje još da se potpišu aneksi ovog ugovora za svaki pojedinačni projekat, što bi trebalo da se završi do jeseni i radovi bi konačno mogli da krenu.

Početak razgovora o ovom, najvećem infrastrukturnom kreditu koji je Srbija uopšte dobila u novije vreme, datira još od avgusta 2009. godine. Od tada su potpisani brojni dokumenti za njegovu realizaciju, da pomenemo samo neke: 16. oktobra 2010. Memorandum o razumevanju, 30. aprila 2011. Protokol o etapnoj realizaciji ruskog kredita, 27. marta 2012. Generalni sporazum o modernizaciji železnica iz ruskog kredita, 11. januara 2013. ugovor o ruskom državnom kreditu. Spisak naših i ruskih državnika koji su se u vezi s tim potpisivali i rukovali prilično je impozantan: Putin, Tadić, Dačić, Dinkić, Mrkonjić, Siluanov, Konuzin, Cvetković itd. I pored takvih imena, doskora je cela ta stvar izgledala kao da šlajfuje u mestu. Neki zlobnici su komentarisali da bi neki od projekata već bio realizovan da su svaki put kad se raspravljalo o ovom kreditu prisutni (uključujući i brojne eksperte) položili po jedan prag ili parče šine na terenu. U jednom trenutku čak je izgledalo da od svega neće ništa ni biti jer je ministar finansija Mlađan Dinkić pomislio da je mnogo bolje da se taj novac preusmeri u uvek tanak državni budžet. Na sreću Železnice, to nije odgovaralo ruskoj strani, pa se od toga odustalo.

NOVA LISTA PROJEKATA

Jedan od razloga za ovako duge procedure je to što se pare, čak i prijateljske, lako obećavaju, ali mnogo teže stvarno dobijaju. Setimo se samo čuvenog Helenik plana koji je, prema grčkim obećanjima, trebalo da preporodi infrastrukturu na jugu Srbije. Godinama smo bombardovani informacijama o njegovoj realizaciji, a na kraju od svega toga nije bilo ništa. Ipak, najvažniji razlog za sporu realizaciju je to što mi nemamo urađene projekte. U stvari, nemamo čak ni jasnu strategiju vezanu za rehabilitaciju i modernizaciju železnice. I, najgore je to što se za skoro četiri godine koliko traje ova priča uglavnom ništa nije promenilo.

Ipak, od početka ove godine novo rukovodstvo Železnice Srbije krenulo je energičnije u posao. Pored toga što je privelo kraju proceduru ugovaranja kredita, raščišćena je i lista projekata. U početku je ovaj kredit više bio namenjen razvoju novih kapaciteta nego rehabilitaciji i modernizaciji postojeće železničke infrastrukture. Nova lista projekta je mnogo više prilagođena rešavanju postojećih problema a manje pravljenju "svetle budućnosti". U vezi sa tim najviše pažnje u javnosti je privuklo pitanje izgradnje pruge Valjevo–Loznica. Železnice Srbije su procenile da dovršenje te pruge ne spada u prioritete i tražile su da se ta sredstva preusmere u nešto urgentnije. S tim u vezi došlo je i do spora između rukovodstva Železnica i Ministarstva saobraćaja i, naravno, zainteresovanih lokalnih administracija koje vapiju za bilo kakvim investicijama na svom području (pogotovu kad ih finansira neko drugi) bez obzira koliko su one rentabilane. I pored toga što će (jednog dana) pruga Valjevo–Loznica imati priličan značaj za saobraćaj u Srbiji, odluka da ona ne bude u prioritetima za realizaciju sasvim je ispravna i krajnje zdravorazumska. Čak i najoptimističkije studije pokazuju da bi ova pruga radila sa znatnim gubicima a, s obzirom na stanje privrede u Srbiji i okruženju, to bi se teško promenilo u narednoj deceniji. Pored ovakvog stanja u srpskoj ekonomiji i veoma teške situacije na našoj železnici, brojnih infrastrukturnih problema, velikog izdvajanja iz budžeta ali nedovoljnog za normalno funkcionisanje železnice, dovršavati iz kredita prugu koja će u narednom periodu samo povećavati minus u njenom po-

slovanju i još plaćati kamate za to, bila bi prilična ludost. To je projekat koji treba ostaviti za bolja vremena.

Na kraju, na listi za realizaciju iz ruskog kredita ostalo je pet projekata: izgradnja drugog koloseka između Beograda i Pančeva (vrednost 50 miliona evra), rekonstrukcija šest deonica na koridoru X u dužini od 112 km (vrednost 29 miliona evra), modernizacija i dogradnja pruge Stara Pazova – Novi Sad (vrednost 300 miliona evra), rekonstrukcija pruge Beograd–Vrbnica (Bar) u dužini od 200 km (vrednost 250 miliona evra) i nabavka 27 dizel motornih vozova (oko 100 miliona dolara).

BRATSKE PARE, NJIHOV NOVČANIK

Stanje naše železničke infrastrukture i voznih sredstava je takvo da je teško reći koji je problem najvažniji i najurgentniji a koji nije, pa se tako i o svakom projektu može reći mnogo i za i protiv. Ipak, ova lista deluje prilično "razumno". Jedina stvar o kojoj bi moglo da se raspravlja je visina sredstava za modernizaciju pruge Stara Pazova – Novi Sad. S obzirom na predviđenih 300 miliona evra, tu se izgleda planira izgradnja pruge (ili bar donjeg stroja) za velike brzine, što je diskutabilno jer se na prostoru jugoistočne Evrope neće skoro pojaviti realne mogućnosti za saobraćaj takvih vozova. Još jedna stvar sa liste zaslužuje komentar, ali iz drugog razloga. Iz ovog kredita će se nabaviti 27 dizel motornih vozova ruskog proizvođača Metrovagonmaš po ceni od 100 miliona dolara, dakle oko 3,7 miliona po vozu. To je inače znatno poboljšanje u odnosu na doskorašnju rusku ponudu koja je bila čak 4,76 miliona dolara za jedan voz. A Železnice Srbije su skoro kupile te iste vozove po ceni od 3,4 miliona CHF (3,2 miliona dolara na dan potpisivanja ugovora) po vozu. Ali prvi vozovi su nabavljeni iz kredita Eurofime (međunarodna banka za finansiranje nabavke železničkih vozila) na međunarodnom tenderu. Na takvom tenderu se "skidaju gaće" da bi se dobio posao. Sada nam pare daju Rusi, nema tendera pa ni konkurencije a glavna svrha kredita za rusku stranu je da obezbedi posao i zaradu ruskoj industriji. Zato je i cena u skladu s tim i tu nema mnogo sentimentalnosti. To je i glavna "caka" u odnosu na kredite međunarodnih finansijskih institucija. Kamate i ostali uslovi kod "nacionalnih" kredita mogu biti manji i povoljniji nego kod npr. EIB-a ili EBRD-a. Ali što se ne plati na mostu, to se (pre)plati na ćupriji preko ugovaranja cena. Zato će i najvažnija stvar za rukovodstvo Železnica Srbije u daljoj realizaciji ovog kredita biti da poput cene vozova i cene kod ostalih projekata, gde ruska strana "pokriva" 70 odsto isporuka i radova, održe na prihvatljivoj meri.

Sve u svemu, reč je o korisnim projektima čija realizacija može znatno da poboljša železnički sektor Srbije. Stanje naše železnice je takvo da je neophodno investirati znatna sredstva u njenu rehabilitaciju a, s obzirom na ekonomsku situaciju, jasno je da je to realno moguće samo iz međunarodnih kredita. Ali kako smo mi trenutno siromašna i prilično zadužena zemlja, ključno pitanje nije da li uzimamo kredite, već da li ih trošimo na korisne stvari. U tom svetlu, svrsishodnost ruskog kredita u stvari zavisi od događaja koji se desio takoreći istovremeno sa potpisivanjem tog kredita. Naime, dan ranije je Skupština Srbije usvojila novi zakon o železnici. Ako, za razliku od prošlog zakona iz 2005, ovaj ne ostane uglavnom mrtvo slovo na papiru, već država smogne snage i konačno krene u reformu ovog sektora, i ovi projekti će imati smisla. Jer će nam drugi kolosek za Pančevo trebati samo ako, kao i sve države u Evropi, uspostavimo sistem ugovaranja putničkog saobraćaja (takozvani PSO), modernizacija koridora X će dovesti do povećanja saobraćaja samo ako otvorimo železnički sektor koliko i zemlje u okruženju i u okviru Železnica Srbije napravimo efikasna društva za prevoz putnika i prevoz robe u mesto sadašnjeg glomaznog, centralizovanog preduzeća. U protivnom, imaćemo bolju infrastrukturu ali nju neće imati ko da kvalitetno koristi. ¶

Pokrenimo poljoprivredu

“Mi gledamo unapred i vidimo Srbiju kao deo Evropske unije. Onog trenutka kada postane članica i njena poljoprivreda bi trebalo da bude konkurentna poljoprivredi ostalih zemalja Unije. Mi radimo na tome.”

Foto: Aleksandar Andjic

Gotovo 80 odsto radno aktivnog stanovništva u ruralnim područjima u Srbiji bavi se poljoprivredom. Međutim, više od 600.000 gazdinstava ima manje od pet hektara zemljišta i veći deo poljoprivredne proizvodnje na ovim gazdinstvima odlazi za sopstvenu potrošnju. U poređenju sa zemljama Evropske unije, poljoprivredna gazdinstva u Srbiji su veoma usitnjena i samim tim manje efikasna. Uz to, nerazvijeni ljudski resursi i nerazvijena infrastruktura predstavljaju glavne prepreke za razvoj ruralnih područja. U tom začaranom krugu za mnoge je tržišna orijentacija misaona imenica.

Iskustva iz drugih evropskih zemalja pokazuju da samo ulaganje u komasaciju (ukrupnjavanje zemljišta), stvara preduslov za ostvarivanje dobiti. U decembru prošle godine počelo je sprovođenje projekta “Ruralni razvoj: efikasno upravljanje zemljištem”, koji sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ), a finansiraju ga Evropska unija, Vlada Savezne Republike Nemačke i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije.

“Projekat traje do kraja 2015. godine sa ciljem da poboljša okvirne uslove za efikasno upravljanje poljoprivrednim zemljištem u Republici Srbiji”, kaže za “Vreme” vođa projekta Benjamin Klinger, GIZ. “Srbija ima izuzetno usitnjen poljoprivredni posed, naročito na jugu i istoku, što poljoprivrednicima značajno otežava produktivnost, a samim tim smanjuje šansu da budu konkurentni, kako na domaćem tako i na inostranom tržištu”, objašnjava Klinger. “Mi gledamo unapred i vidimo Srbiju kao deo Evropske unije. Onog trenutka kada postane članica i njena poljoprivreda bi trebalo da bude konkurentna poljoprivredi ostalih zemalja Unije. Mi radimo na tome.”

“VREME”: S obzirom na to da je poljoprivreda jedna od tema koja će se tretirati u okviru pregovora o pridruživanju Srbije Evropskoj uniji, koliko su mere koje sprovodi projekat “Ruralni razvoj: efikasno upravljanje zemljištem” u skladu sa evropskim zahtevima?

BENJAMIN KLINGER: Aktivnosti ovog projekta su svakako u skladu sa približavanjem Srbije Evropskoj uniji. Konkretno, unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira u oblasti poljoprivrednog zemljišta, što je i prva komponenta projekta, sprovodiće se u skladu sa najboljom praksom EU. Zemljama članicama Unije ostavljeno je da na nacionalnom nivou regulišu pitanje upravljanja

CILJ NAM JE DA NE TRAĆIMO ZEMLJIŠTE: Benjamin Klinger

Foto: Ivan Šepić

poljoprivrednim zemljištem, s tim da se sve moraju pridržavati propisa vezanih za zaštitu poljoprivrednog zemljišta. Isto važi i za Srbiju. Naš projekat je, naravno, prilagođen realnim uslovima i aktuelnim prilikama u Srbiji, kao i potrebama lokalnih samouprava.

Ovaj projekat je samo deo saradnje i pomoći koju Evropska unija i nemačka vlada pružaju Srbiji u cilju razvijanja poljoprivrednog sektora?

Tako je. U proteklom periodu Evropska unija je finansirala nekoliko projekata koji su značajni za strukturne reforme u ovom sektoru. Poljoprivreda je sa stanovišta Evropske unije jedan od najvećih potencijala za ekonomski razvoj Srbije.

Nemačka vlada i GIZ su takođe uzeli u obzir ključnu ulogu ruralnog razvoja i razvoja poljoprivrednog sektora i upravljanja zemljištem. Mi posmatramo širu sliku. Stoga, projekat ruralnog razvoja sinergetski deluje, zajedno sa projektima koji imaju za cilj opšti ekonomski razvoj u regionu i efikasnije upravljanje zemljištem na nivou lokalnih samouprava u Srbiji. Napredak u jednoj oblasti pruža veće mogućnosti poboljšanja celog sistema.

Razvijanje trgovinskih odnosa

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji je Srbija potpisala sa Evropskom unijom 2008. godine promenio je trgovinske odnose sa EU sa režima unilateralnih ustupaka na režim jednog bilateralnog sporazuma prema kome Srbija mora postepeno da smanjuje svoje carine na uvoz robe iz Evropske unije. Sprovođenje SSP-a uveliko je u toku, a do 2013. godine prosečna stopa carine na poljoprivredno-prehrambene uvozne proizvode iz EU smanjiće se na samo 1,7 odsto, pri čemu većina proizvoda neće imati nikakvu tarifnu zaštitu. Srbija je, dakle, pod vremenskim pritiskom kako da ispuni uslove za izvoz u EU tako i da ostvari punopravno članstvo kako bi mogla da ima koristi od Zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije (ZPP).

Takođe, Srbija je poboljšala svoju trgovinsku poziciju kroz bilateralne pregovore sa svakim od svojih suseda, koji su sada sadržani u CEFTA sporazumu u kome učestvuje osam zemalja regiona, a i trenutno je u završnoj fazi pristupanja Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO).

Koliko je investirano u projekat za efikasno upravljanje zemljištem u Srbiji?

Ceo budžet za projekat iznosi 3,88 miliona evra, od toga 2,78 miliona dolazi od Evropske unije i donirano je kroz IPA fond od 2010. godine. Milion evra uložila je Vlada Savezne Republike Nemačke, a 100.000 evra Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije.

Šta je neophodno da bi se u Srbiji uspostavio sistem efikasnog upravljanja poljoprivrednim zemljištem?

Neophodno je unaprediti postojeći zakonski okvir i ojačati kapacitete svih institucija na nacionalnom i lokalnom nivou od kojih uspeh i zavisi. Ovo se pre svega odnosi na Upravu za poljoprivredno zemljište koja je u sklopu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije. Projekat je, takođe, usmeren i na saradnju na lokalnom nivou. Uspostavili smo saradnju sa sedam pilot-opština na jugu i istoku Srbije, tamo gde je problem usitnjenog zemljišta koji sprečava razvoj poljoprivrede i najizraženiji. To su: Negotin, Knjaževac, Boljevac, Pirot, Paraćin, Žitorađa i Svrljig. Sa ovim opštinama imamo praktičnu saradnju – odlazimo na teren i komuniciramo sa predstavnicima lokalne samouprave i sa tamošnjim poljoprivrednicima i tražimo najbolja rešenja. »

Opštine i lokalni organi biće, kroz realizaciju ovog projekta, podržani u implementaciji prethodno zajednički razvijenih pristupa, procedura i instrumenata. Pored organizacione podrške biće im pružena i metodološka i tehnička znanja i veštine za efikasnu primenu novih procedura i instrumenata. Konkretno, cilj nam je da se, zahvaljujući novousvojenim podzakonskim aktima i administrativnim procedurama, unapredе tržište i struktura poljoprivrednog zemljišta i da se, naravno, poveća njegova iskorišćenost.

Šta bi, konkretno, trebalo promeniti i unaprediti u postojećem sistemu kako bi se do takvih rezultata došlo?

Pre svega, trebalo bi poboljšati zakonodavni i institucionalni okvir i to u skladu sa najboljom praksom EU. Postojeći zakonski okvir u Srbiji, generalno, pruža mogućnost za efikasno upravljanje zemljištem, ali mu nedostaju podzakonski akti kojima bi se komasacija učinila efikasnijom. Ovim projektom je planirana izrada podzakonskih akata predviđenih Zakonom o poljoprivrednom zemljištu.

Dalje, trebalo bi unaprediti postojeće procedure za upravljanje i kontrolu državnog poljoprivrednog zemljišta na nacionalnom i opštinskom nivou. To, osim uspostavljanja pravnog okvira i osnaživanja institucija, podrazumeva i uvođenje IT tehnologije. Pristupi i alati za kontrolu vlasništva i korišćenja zemljišta nisu efikasni i ne sadrže neophodne podatke za kontrolu poljoprivrednog zemljišta.

Ako poljoprivrednik iz nekog razloga ne može da obrađuje njivu koju poseduje, može da je proda ili izda u zakup nekome ko to može, a ovaj projekat postoji da mu obezbedi najbolje uslove za tu vrstu transakcije —Benjamin Klinger

Postojanje tačnih i ažuriranih informacija o poljoprivrednom zemljištu je jedan od najvažnijih uslova za efikasno upravljanje poljoprivrednim zemljištem i polazna tačka u donošenju odluka vezanih za zemljišnu politiku. Ove informacije će biti sistematski integrisane u procese planiranja i nadzora u okviru nadležnog ministarstva i organa na nacionalnom i opštinskom nivou. Unapređena baza podataka o vlasništvu nad zemljištem, korišćenju zemljišnih parcela i novim opcijama za prodaju i kupovinu poljoprivrednog zemljišta poboljšaće prihode Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Republičkog geodetskog zavoda. Štaviše, Ministarstvo i nadležni organi biće u boljoj poziciji da prikupljaju poreze i naplaćuju naknade za usluge koje pružaju zainteresovanim građanima i privatnim poslovnim preduzećima. Proširen opseg usluga koji se pruža javnosti, veća transparentnost i jasnije odgovornosti i procedure poboljšaće ugled i status svih aktera uključenih u upravljanje poljoprivrednim zemljištem.

Neophodno je izvršiti plansku komasaciju poljoprivrednog zemljišta što podrazumeva rad na terenu u navedenim pilot-opštinama. Prilikom komasacije zemljišta vodićemo se uspešnim praktičnim primerima iz zemalja EU, s tim da ćemo njihova rešenja prilagoditi specifičnim prilikama i uslovima opština u Srbiji. To će podrazumevati i razvoj infrastrukture. Selima i poljoprivrednicima su potrebni putevi kako bi lakše došli do svojih njiva, a nakon planske komasacije, otvara se mogućnost i za efikasnu infrastrukturu.

Osim malih parcela, problem je i velika površina napuštenih i neobrađenih njiva. Jedan od ciljeva ovog projekta je i da efikasno sprovede program za borbu protiv napuštanja poljoprivrednog zemljišta, koji, pored komasacije, zapravo, direktno uključuje poljoprivrednike u ceo proces. Mnogi poljoprivrednici su se, sticajem okolnosti, ili u potrazi za boljim uslovima za život, preselili u veće gradove i ostavili zemlju koja im pripada za sobom. Naš cilj je da te ljude motivišemo da se vrate na svoje njive, ili da ih, ukoliko nemaju mogućnosti ili želje da ih obrađuju, prodaju ili izdaju u zakup, pod najboljim i najrealnijim uslovima, onima koji to mogu i žele.

Očekujemo da će sve ove mere motivisati poljoprivrednike da što bolje iskoriste zemlju. Kada je njiva napuštena, od nje niko nema koristi.

Koji su gorući problemi u poljoprivrednom sektoru u Srbiji danas i šta su najveći izazovi za ovaj projekat?

Srbija ima oko 4,1 milion hektara poljoprivrednog zemljišta. Od toga godišnje ostane neobrađeno oko 200.000 hektara. Razlog za ovoliku površinu neobrađenog i neiskorišćenog zemljišta su nepovoljni uslovi za bavljenje poljoprivredom, odsutni vlasnici zemljišta i nerešeni imovinsko-pravni odnosi. Otud poljoprivrednu proizvodnju odlikuje proizvodnja za sopstvene potrebe i ona predstavlja dominantnu aktivnost u ruralnim oblastima gde se mali broj proizvođača izdvaja time što proizvodi za tržište.

Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta je, dakle, jedan od glavnih problema i njime se ovaj projekat i bavi. U poljoprivrednom sektoru u Srbiji i dalje dominiraju mala gazdinstva i porodične farme sa prosečnom veličinom poseda od samo 2,5 hektara. Prosečna poljoprivredna parcela u Srbiji je oko 0,34 hektara, a u centralnoj Srbiji je i tri puta manja. Zanimljivo je i to da je poljoprivredna struktura u Srbiji, praktično, podeljena između severa i juga zemlje. Za razliku od severa, na istoku i jugu zemlje ima puno izuzetno malih parcela, što njihovu obradu čini jako teškom. Ljudi gube vreme i novac i zato često odustaju od obrađivanja zemljišta.

Poljoprivredna statistika

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije, u 2011. godini, od ukupno 5,096 miliona hektara poljoprivrednog zemljišta u Srbiji, 4,254 miliona hektara predstavlja zemljište u sastavu porodičnih gazdinstava. Približno 761.000 hektara poljoprivrednog zemljišta još je u državnoj svojini. U odnosu na ukupnu površinu zemljišta u Srbiji, 58 odsto se koristi za poljoprivredu. Ova cifra je i dalje znatno viša od površine zemljišta koje se u te svrhe koristi u 27 država članica EU u celini (gde iznosi oko 41 procenat).

U ukupnoj površini poljoprivrednog zemljišta u 2011. godini, obradivo zemljište učestvuje sa 64,6, voćnjaci sa 4,7, vinogradi sa 1,1, utrine sa 12,2 i pašnjaci sa 16,6 procenata. U strukturi zasejanih površina obradivog zemljišta, žitarice su učestvovale sa 58, industrijsko bilje sa 13, povrtarstvo sa 8,3 i krmni usevi sa 13,8 odsto.

Poljoprivredni i prehrambeni sektor Srbije imao je povećanje ukupnog izvoza od 20 odsto u 2011. godini u poređenju sa 2010. godinom, na vrednost od 2,7 milijardi američkih dolara. Poljoprivredni i prehrambeni proizvodi činili su 23 odsto od ukupnog obima izvoza u državi.

Istovremeno, uvoz poljoprivrednog i prehrambenog sektora u 2011. godini porastao je za 33 odsto, na 1,4 milijarde dolara, što čini sedam odsto ukupnog uvoza Srbije u 2011. godini. Glavni izvozni proizvodi bili su kukuruz, zatim šećer, smrznute maline, pšenica i ulje suncokreta.

Šta bi bilo rešenje? Da se udruže ili da planirano proizvode?

Planska proizvodnja bi mogla biti jedno od rešenja, ali mi predlažemo komasaciju. Mnogi poljoprivrednici, posebno na jugu i istoku zemlje, imaju po nekoliko malih parcela obično raštrkanih po selu, što im otežava i često obesmišljava posao. Ako vam je njiva, na primer, dugačka 100, a široka 50 metara, teško da ćete da izvezete traktor na nju. Ako, uz to, imate još jednu takvu njivu na drugom kraju sela, realno ćete se zapitati koliko vam se ceo posao isplati. Mi predlažemo komasaciju tog zemljišta, čime bi poljoprivrednik dobio jednu veću parcelu na jednom mestu, a time i mogućnost za efikasniju proizvodnju. To bi, ujedno, smanjilo i površinu napuštenih njiva i oranica.

Navešću i primer kako ovaj projekat može da doprinese poboljšanju budžeta poljoprivrednika. Jedan uzgajivač paprike iz Paraćina nedavno je dobio ponudu od velikog trgovinskog lanca iz Austrije zainteresovanog za njegov proizvod. Paprika koju ovaj Paraćinac proizvodi apsolutno zadovoljava kriterijume kvaliteta austrijskog tržišta, dakle i tržišta EU, međutim, nije uspeo da sklopi posao. Razlog je to što on jednostavno ne može da proizvede dovoljne količine paprike koje bi namirile potražnju.

Drugim rečima, da ima veću obradivu površinu, bio bi u mogućnosti da proizvodi više i verovatno sklopi ovaj posao?

Tako je.

Da li to znači da poljoprivrednici već razmišljaju o prednostima ukrupnjavanja zemljišta i šta oni sa kojima ste imali prilike da se sretnete misle o komasaciji?

Na selu je zemljište i svojina nad njim uvek osetljiva tema. Nije to samo priča o načinu obrađivanja i poboljšanju produktivnosti oranica, već tu često ispliva na površinu i tema o zaostavštini. Na primer, na severu Nemačke običaj je da otac sve ostavi jednom detetu, a na jugu se imetak deli među naslednicima. To bitno utiče na rascepkanost zemljišta. Slična je situacija i u nekim krajevima Srbije. Svrha ovog projekta nije uticaj na običaje, niti mešanje u porodično pravo. On nudi rešenje kako da se zemljište iskoristi na najbolji način i kako da se smanji broj napuštenih njiva. Cilj je da ne traćimo zemljište. Ako poljoprivrednik iz nekog razloga ne želi ili ne može da obrađuje njivu koju poseduje, može da je proda ili izda u zakup nekome ko to može i želi, a ovaj projekat postoji da mu obezbedi najbolje uslove za tu vrstu transakcije. Imam utisak da su i poljoprivrednici u pilot-opštinama uvideli prednosti koje ovaj projekat donosi i mnogi smatraju da bi im to zaista pomoglo. Pre svega, uštedeli bi gorivo za mehanizaciju, jer bi umesto da voze s kraja na kraj sela, obrađivali zemlju na jednom mestu. To bi im, takođe, uštedelo i vreme. Osim toga, dobili bi infrastrukturu. Umesto da prelaze traktorima preko njiva, vozili bi do svojih oranica putem. Tako smatra i pomenuti proizvođač paprika iz Paraćina. "Pa, ako ovo sprovedemo, možda jednoga dana i izvezem papriku na austrijsko tržište", rekao je. I to je suština – da oni kojih se ovaj projekat najviše i najdirektinije tiče, a to su poljoprivrednici, uvide prednosti efikasnog upravljanja zemljištem i da ga iskoriste na najbolji način za svoju i bolju budućnost svojih porodica, a samim tim i cele zemlje. ¶

JASMINA LAZIĆ

Dodatak ""Ruralni razvoj: efikasno upravljanje zemljištem"" podržala je Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. GIZ je javno preduzeće Vlade Savezne Republike Nemačke, koje u ime nemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) podržava Srbiju kroz mnogobrojne bilateralne i regionalne projekte. GIZ je aktivan u 130 zemalja sveta, a pored nemačke vlade radi i za druge aktere kao što su, na primer, Evropska unija, Ujedinjene nacije i Svetska banka.

TEOFIL PANČIĆ

Misterije lustracijskog orga(ni)zma

Molim vas da uzmete u obzir da je tekst koji upravo počinjete da čitate nastajao u krajnje dramatičnim okolnostima, u utorak, 11. juna 2013. uveče, svega nekoliko sati pred prestanak (na deset godina oročenog) važenja Zakona o lustraciji, zakona kojim, doduše, niko živ u Srbiji nije bio lustriran, a malo ko je bio frustriran – a i ako je bio, odavno ga je prošlo, čim je video da od te rabote nema ništa i da tu niko ko ima neku stvarnu vlast i moć ne misli ozbiljno. Ali opet, kažem, nikad se ne zna, sve dok je Zakona iznenađenja su moguća... Šta ako neko večeras, baš koji minut pred ponoć, izlustrira recimo predsednika na državu Nikolić Tomislava, pa premijera Dačić Ivicu, pa možda čak i... uh, ne, ne smem njegovo ime zazivati uzalud... čak i... možda i... strašno je i pomisliti... Prvog Potpredsednika?! Šta ako odjednom ostanemo bez kompletnog državnog vrha, šta ako ih ta Lustracija, kao nekakva neočekivana sila koja se iznenada pojavljuje i rešava stvar, u foto-finišu sve suspenduje, i tako Srbija nastavi da osirotela uplovi u noć sa utorka na sredu, a poznato je da je noć na Balkanu čak i u junu vrlo duga i krajnje neizvesna, *bremenita opasnostima*, a mi ostali nebranjeni? Ali dobro, vi ćete u četvrtak, kad novine izađu, već znati šta je bilo i jesmo li pretekli.

Je 'l se ja to malo zevzečim sa ozbiljnim stvarima? Naravno da da i da, da, naravno. A zašto? Pa, zato što stvarno ne znam šta mi je drugo preostalo, a vi ako znate, vi recite! Naime, cela ta priča nije bila baš predaleko od sprdnje ni onda kada je naručeni zakon tek (ne)donesen, a u šta se u međuvremenu pretvorila, bolje da ni ne preciziram, nije red da pcujem pred decama. Kako god, da li mi je *žao* što se ta stvar tako okončala? Tjah, pa ne zapravo. Kao prvo, nisam nikada ni očekivao da bude drugačije. Kao drugo, nisam nikada ni bio pristalica lustracije nego "stare, dobre krivične odgovornosti", o čemu sam na ovom mestu u više navrata i raznim povodima pisao – onda kada je to imalo smisla razmatrati i kada je stvar bila aktuelna, tamo negde od 2001. do 2004, recimo. Nije tome teško ući u trag po arhivama, neka se malo podsete namnoženi okasneli nadobudnici koji misle da je svet nastao onda kad su ga oni blagoizvoleli primetiti.

Ako tu stvar sa ugrađenom greškom ima nekog smisla danas pretresati, onda pre svega treba govoriti o tome šta je to što nam se dogodilo u devedesetim, i šta je to što nam se nije dogodilo dvehiljaditih, a trebalo je? Da se odmah razumemo, kad čujem onu dosadnu žalopojku o "propuštenom Šestom oktobru", odmah vadim otkočen pištolj. Da je Flober živ, uvrstio bi to sterilno kukumavčenje u onaj svoj Rečnik opštih mesta i sličnih buvarovsko-pekišeovskih stupidarija. Osećaj gubitka mora da ipak, dakle, dolazi iz nekog drugog pravca. Ne, nije ni to što su neke od glavnih vedeta devedesetih opet na vlasti, ma koliko to osetljivijim želucima – među koje ubrajam i svoj – bilo postojano nepodnošljivo. Osećanje uzaludnosti, besmisla i protraćenosti biće da ipak najvećim delom izvire otuda što nas i ovakvi događaji – sami po sebi uistinu beznačajni, kao što je isticanje roka važenja jednog *nekonzumiranog* zakona, podsećaju da su te najgore godine naših života, tačnije, najgore godine svačijeg života osim života fukare koja je na tom talasu isplivala, zapravo na kraju svedene na neku vrstu *elementarne nepogode*. Kao da su se neke slepe i moralno ravnodušne sile prirode jednostavno obrušile na nas kako se obruši neka lavina, ili drmne zemljotres, ili nas odnese povodanj, ili nas proguta šumski požar koji, ups, zahvati i obližnje selo. A šta je, dakle, elementarna nepogoda? To je nešto i onkraj zakona i onkraj morala, nešto na šta se te kategorije naprosto ne mogu primeniti. E sad, naša frustracija (ko god tu bili "mi") dolazi od duboko utemeljenog znanja da to naprosto nije tako, jer su naši životi u proteklih dvadesetak godina ljudski proizvod i stvar ljudske odgovornosti, a ne ravnodušnih kosmičkih sila koje *ne znaju gde udaraju*.

Odakle ta gorčina koju mnogi osećaju? Ostaješ ogoljen i bez iluzija, i shvataš da si preživeo pukom srećom, i da neće biti bolje ni ubuduće

Dugo se mislilo da će se ova društva "suočiti s prošlošću" i "doživeti katarzu" (to mi uvek zvučalo kao nekakav *etički orgazam*, tako nekako), pa će se tako *iznutra pročistiti*. Međutim, ne biva. Ako pak ona to odbiju, biće spolja nekako naterana na to. E, ni to ne biva. Pogledajmo to (i) ovako. Šta je poruka puštanja hrvatskih generala u Hagu, ako ne čestitka Hrvatskoj za prijem u EU? Šta je puštanje one dvojice srpskih giga-mega udbaša, za koje cela Srbija zna da se bez njih (i gazde im, dakako) nije moglo ni pačetinsku kokoš ukrasti, ni antinski pasulj za vojsku skuvati, nego "ohrabrenje" Srbiji pred "teške odluke" oko Kosova? I šta je sve to zajedno nego nekakva kokošarska trgovina? Sad još neka oslobode i Šešelja (a što pa i ne bi?) pa da se svi lepo uhvate za uši i odigraju pipirevku, garniranu gluvim kolom glamočkim. Osim mrtvih i sakatih, oni su objektivno sprečeni.

Eto, odatle gorčina koju mnogi osećaju, sasvim nezavisno od "teoloških" rasprava o naravi i smislu lustracije. Ostaješ ogoljen i bez iluzija, a to uvek boli. To što si preživeo i što si relativno čitav naprosto znači da si imao sreće (možda i pameti, ko zna), a neko drugi eto nije, i to je to. U oba slučaja: ko vas jebe! Niko nizašta nije kriv, a to znači da je sve autentično, nepodnošljivo apsurdno od početka do kraja. Taj apsurd, znam – to je ono što te *vređa*. E pa, navikni se prijatelju, jer biće još gore, i globalno i lokalno. ¶

Još jednom o seksualnom obrazovanju

Ovaj broj „Obrazovanja za XXI vek“ obeležavaju teme o kojima smo mnogo puta do sad pisali, ali su u međuvremenu dobile preokret ili je došlo do pomaka. Prva vest je, slobodno možemo da kažemo, dobra: sledeće školske godine u deset vojvođanskih škola biće uveden izborni predmet “zdravstveno vaspitanje o reproduktivnom zdravlju”. To je ogledni projekat za učenike drugih razreda gimnazija i srednjih stručnih škola, a nakon godinu dana, u zavisnosti od rezultata, biće pokrenuta inicijativa da se taj predmet uvede u sve škole u Srbiji. S obzirom na poražavajuće nizak nivo znanja o ovoj temi, koji naši srednjoškolci pokazuju u istraživanjima javnog mnjenja, ovom projektu želimo sreću, uz nadu da će naredne godine postojati u svakoj školi u Srbiji.

Vlada Srbije usvojila je prošle nedelje Predlog zakona o obrazovanju odraslih. Zakon sada ide u skupštinsku proceduru, a kada ga parlament usvoji, to će i zvanično biti prvi ovakav zakon u našoj zemlji. Elektronsko učenje je još jedna tema kojom smo se često bavili. Na narednim stranicama pročitajte zašto se Odeljenje za filozofiju Univerziteta u San Hozeu boji da bi ovaj vid edukacije jednog dana mogao da ukine univerzitet kao takav.

Reproduktivno vaspitanje u školama

Ono što se mora znati

Sva istraživanja pokazuju da je sistemsko uvođenje seksualnog obrazovanja, ali i razvoj savetovališta za mlade i obezbeđivanje besplatne ili jeftinije kontracepcije, neophodno za očuvanje zdravlja i plodnosti mladih

Od septembra ove godine, đaci deset srednjih škola na teritoriji Vojvodine jednom nedeljno će imati priliku da slušaju časove novog predmeta koji će nositi naziv reproduktivno vaspitanje. U pitanju je pilot-projekat pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju tokom kog će se u pet gimnazija i pet stručnih srednjih škola u deset vojvođanskih gradova i opština uvesti novi vannastavni predmet.

Gostujući u Jutarnjem programu RTV Vojvodine, pokrajinska sekretarka za sport i omladinu Marinka Čobanu objasnila je da će predmet moći da sluša 40 odeljenja drugog razreda, odnosno 1200 učenika. Taj izbor je napravljen nakon sprovođenja ankete među učenicima i njihovim roditeljima u vojvođanskim školama. Učenici će na predmetu koristiti udžbenik čija će poglavlja govoriti o ljudskim pravima i slobodama, o polno prenosivim bolestima, kontracepciji...

Negde u isto vreme, Ustavni sud Hrvatske doneo je odluku da se u njihovim školama seksualno obrazovanje – ukida. Tamo je došlo do burne reakcije javnosti. Iznerviran ovakvom odlukom najvišeg hrvatskog suda, predsednik Zoran Milanović je rekao da je za hrvatsku decu zdravstveno i polno obrazovanje na nivou onoga koje imaju najbogatije, najuređenije države zapadne civilizacije. Mediji pišu da je ovakva odluka posledica velikih pritisaka desničarskih udruženja podržanih od Katoličke crkve i Hrvatske demokratske zajednice (HDZ).

U Srbiji još uvek nema sličnih reagovanja desno orijentisanih organizacija.

Kakve god reakcije bile, kad do njih dođe, sva istraživanja pokazuju, a stručnjaci preporučuju, da je sistemsko uvođenje seksualnog obrazovanja, ali i razvoj savetovališta za mlade i obezbeđivanje besplatne ili jeftinije kontracepcije, neophodno za očuvanje zdravlja i plodnosti mladih. Bar je takva evropska strategija.

SUDAR TRADICIJE SA MODERNIM

Današnje generacije mladih odrastaju u sudaru tradicionalnog društva sa jasno definisanim normama ponašanja i modernog, u kome su slobode velike, posebno u sferi seksualnosti. Zato u svim zemljama Evrope raste udeo mladih koji postaju seksualno aktivni pre nego što su razvojno dorasli za taj novi i važan korak u životu.

Jedno od reprezentativnih istraživanja, Studija o zdravstvenom ponašanju školske omladine, koju je 2009. i 2010. godine sprovela Svetska zdravstvena organizacija, pokazuje da približno svaki četvrti dečak i devojčica dožive prvo seksualno iskustvo pre 15. rođendana.

Znanje predstavlja preduslov da mladi imaju svest o ličnoj odgovornosti za sopstveno seksualno ponašanje, kaže za "Vreme" dr sc. med. Katarina Sedlecky, načelnik Republičkog centra za planiranje porodice u Institutu za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije "Dr Vukan

I kondom i tablete

Dr Katarina Sedlecky (na slici) objašnjava za "Vreme" da zdravlje devojaka ugrožavaju i namerni abortusi i nastavak trudnoće i rađanje deteta.

"Namerni prekid trudnoće višestruko ugrožava zdravlje žene. Zbog nezavršenog razvoja, kod devojaka su komplikacije nakon ove intervencije češće. To su povrede unutrašnjih polnih organa, krvarenje, anemija i infekcije. Nastala zapaljenja polnih organa mogu da uslove smanjenje ili gubitak plodnosti i da dovedu do invaliditeta sa hroničnim bolom u maloj karlici i smanjenjem seksualnog zadovoljstva. Abortus predstavlja i emocionalno traumatično iskustvo, tako da može da dovede do depresije i izolacije devojke. To ne znači, međutim, da devojka treba da zadrži trudnoću zbog straha od posledica jer i nastavak trudnoće i rađanje jednako mogu da ugroze telesno zdravlje i psihosocijalnu stabilnost. Otuda je najbolje da se koristi kontracepcija do vremena kada mladi par poželi da ostvari roditeljstvo", kaže dr Sedlecky.

Najsigurnija kontracepcija jeste istovremena upotreba kondoma (smanjuje rizik od polno prenosivih bolesti) i kontraceptivnih tableta.

U jednom istraživanju iz 2011. godine, skoro 80 odsto adolescenata nije znalo da odredi koji su dani u ciklusu kada je najveća šansa za začeće

Čupić", generalni sekretar Evropskog udruženja za kontracepciju i reproduktivno zdravlje i osoba za kontakt Srbije prema Svetskoj zdravstvenoj organizaciji za oblast seksualnog i reproduktivnog zdravlja.

Sva istraživanja rađena u Srbiji pokazuju da mladi ne znaju dovoljno o osnovnim činjenicama vezanim za fiziologiju reprodukcije. O kontracepciji i polno prenosivim infekcijama znaju još manje, a često su opterećeni i brojnim pogrešnim uverenjima: da kondomi pucaju i umanjuju zadovoljstvo, da ne postoji rizik od trudnoće kada su partneri veoma mladi ili seksualni odnosi neredovni, da kontraceptivna pilula goji, izaziva maljavost ili sterilitet. U jednom istraživanju beogradskog Instituta za majku i dete iz 2011. godine, skoro 80 odsto adolescenata nije znalo da odredi koji su dani u ciklusu kada je najveća šansa za začeće, a svaka dvadeseta devojka je u istraživanju navela da namerni prekid trudnoće predstavlja metod kontracepcije.

Naša sagovornica napominje da kod mladih nije razvijen ni pozitivan odnos prema zdravlju, tako da nisu svesni da kod lekara za savet treba otići pre prvog polnog odnosa: "Zbog toga, tri petine devojaka dolazi prvi put kod ginekologa kada su već nastupile posledice (trudnoća, polno prenosiva infekcija ili zapaljenje unutrašnjih polnih organa)".

Ona kaže i da je seksualno vaspitanje mnogo šire od informisanosti, jer mladima pomaže da razviju veštine pregovaranja u partnerskoj vezi, kritičkog mišljenja, donošenja odluka, prepoznavanja i izbegavanja rizika, ali i pozitivan odnos prema seksualnosti. "Seksualna edukacija podrazumeva i zaštitu mladih od seksualnog nasilja i eksploatacije i tolerantan odnos prema različitim seksualnim orijentacijama. Seksualno vaspitanje počinje od rođenja. Znači, podrazumeva aktivnu ulogu roditelja i odgovornost obrazovnog sistema, medija i celokupne društvene zajednice. Nažalost, u Srbiji seksualna edukacija nije sastavni deo odrastanja, jer se u roditeljskoj kući obično ne razgovara o ovim temama, a odgovarajuća edukacija do sada nije bila sastavni i obavezni deo školskih programa. Prema nalazima istraživanja, glavni izvori informisanja mladih jesu njihovi vršnjaci i sredstva javnog informisanja, koja neretko šalju jednostrane poruke, veličajući fizički izgled i telesne aspekte seksualnosti, a bez napomena o vrednostima emocija, zdravih partnerskih odnosa i o merama očuvanja reproduktivnog zdravlja. Zbog toga je veoma važno što je bar u Vojvodini prepoznata potreba za uvođenjem takvih sadržaja", objašnjava dr Sedlecky.

Inače, u Srbiji je ideja da se uvede seksualno vaspitanje ili vaspitanje mladih za bezbedno seksualno ponašanje počela da se realizuje još tokom devedesetih godina prošlog veka, kada je stvoren prvi priručnik za nastavnike pod nazivom *Vaspitanje mladih za humane odnose među ljudima i planiranje porodice*. Da bi se nastavnicima pomoglo da interaktivno edukuju svoje učenike, posle 2000. godine objavljeni su i *Azbuka reproduktivnog zdravlja* i *Zdravstveno vaspitanje*.

NEŽELJENE TRUDNOĆE I POLNO PRENOSIVE BOLESTI

Jedna od predrasuda koje prati uvođenje seksualnog obrazovanja u konzervativne sredine jeste da će edukacija mladih o seksualnosti i različitim aspektima planiranja porodice, uključujući i primenu kontracepcije, rezultovati njihovom ranom seksualnom aktivnošću.

Iskustva iz drugih evropskih zemalja pokazuju da mladi koji su imali

seksualnu edukaciju, u proseku kasnije postaju seksualno aktivni i češće koriste kondom i efikasnu kontracepciju. Najniža stopa maloletničkih trudnoća ostvarena je u zemljama koje imaju osmišljene i sveobuhvatne programe zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja mladih. Na primer, u Holandiji, u kojoj postoje seksualna edukacija, razvijena mreža savetovališta za mlade i brojne kampanje u koje su uključeni mladi a kroz koje se naglašavaju vrednosti zdravih partnerskih odnosa i bezbednog polnog ponašanja.

Međutim, motivisanje mladih za bezbedno seksualno ponašanje još uvek je veliki problem u brojnim zemljama sveta. Posebno zbog toga što savremeno društvo ima liberalniji odnos prema namernom prekidu trudnoće kao vidu kontrole rađanja. Snižavanje stope maloletničkih trudnoća i porođaja u velikom broju zemalja bilo je praćeno porastom stope artificijalnih pobačaja (pobačaji u ranim stadijumima trudnoće). Dr Sedlecky ističe podatke da se abortusom završi dve trećine adolescentnih trudnoća u Danskoj, oko 60 odsto u Francuskoj i Norveškoj, 70 odsto u Švedskoj.

U Srbiji stopa abortusa kod adolescenata procenjuje se na 20 promila, što je 20 abortusa na 1000 devojaka tog uzrasta, a to je visoka učestalost neželjenih trudnoća kod mladih osoba (o štetnosti abortusa kod adolescentkinja i prevenciji tog problema, vidi okvir "I kondom i tablete"). "Indukovanim abortusom, međutim, veoma često regulišu plodnost i žene starijih životnih doba, tako da se kod adolescentkinja izvrši samo oko tri odsto od ukupnog broja ovih intervencija. Sličan model regulisanja plodnosti je prisutan, zbog rane liberalizacije abortusa, i u drugim bivšim socijalističkim zemljama", objašnjava dr Katarina Sedlecky.

Za potrebe pilot-projekta, pokrajinski sekretarijat za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju izradio je i studijsku analizu uvođenja reproduktivnog vaspitanja u deset srednjih škola koja će uz rezultate jednogodišnjeg sprovođenja biti predočena vojvođanskoj vladi i skupštini, a nakon čega i republičkim organima. Ako rezultati budu očekivani, predložiće se uvođenje reproduktivnog vaspitanja u sve škole u Srbiji. ¶

MIRKO RUDIĆ

Zakoni

Četiri odjednom

Prvi put u Srbiji usvojen je i Predlog zakona o obrazovanju odraslih, koji uređuje oblast obrazovanja odraslih u kontekstu celoživotnog učenja i, po prvi put, reguliše neformalno obrazovanje

Vlada Srbije usvojila je na sednici održanoj 4. juna paket zakonskih predloga iz oblasti obrazovanja. Usvojeni su predlozi zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, o srednjem obrazovanju i vaspitanju, o obrazovanju odraslih, kao i Predlog izmena i dopuna Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, saopšteno je posle sednice vlade. U saopštenju je rečeno da će novi zakoni "doprineti podizanju kvaliteta i dostupnosti obrazovanja u Srbiji".

Kako se dodaje, vlada je posle više od dve decenije usvojila zakonske predloge o osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju, kojima se uređuju obrazovanje i vaspitanje na tim nivoima i usklađuje sistem osnovnog i srednjeg obrazovanja u Srbiji sa evropskim trendovima u obrazovanju, "uz zadržavanje pozitivnih vrednosti našeg društva".

Po prvi put u Srbiji usvojen je i Predlog zakona o obrazovanju odraslih, koji uređuje oblast obrazovanja odraslih u kontekstu celoživotnog učenja i, po prvi put, reguliše neformalno obrazovanje. Tim zakonskim predlogom biće omogućeno sticanje kvalifikacija tokom čitavog života i stvoreni uslovi za priznavanje kvalifikacija stečenih kroz neformalno učenje.

Predlog zakona će, kako navodi vlada, omogućiti poboljšanje obrazovne i kvalifikacione strukture stanovništva, unaprediti uslove za zapošljavanje i stvoriti uslove za veću profesionalnu mobilnost, ali će doprineti i smanjenju siromaštva i poboljšanju kvaliteta života pojedinca. Donošenjem Zakona o obrazovanju

KO JE ZA: Obrazovni zakoni usklađeni s Evropom uskoro na usvajanju u Narodnoj Skupštini

Foto: Vreme

odraslih po prvi put bi ova oblast bila uređena na sistemski način, a ljudima koji žele da se dodatno obrazuju biće pružene bolje mogućnosti i priznato prethodno znanje. Predlogom zakona o obrazovanju odraslih stvoren je pravni okvir za poboljšanje obrazovne i kvalifikacione strukture stanovništva pa samim tim i povećanje zapošljivosti stanovništva, kao i povećanje profesionalne pokretljivosti radno aktivnog stanovništva.

Obrazovna struktura stanovništva Republike Srbije je vrlo nepovoljna: prema podacima Popisa iz 2002. godine, 21,9 odsto stanovništva starijeg od 15 godina nije završilo osnovnu školu, a 23,9 odsto stanovništva starijeg od 15 godina ima završeno samo osnovno obrazovanje.

U cilju da se urede specifičnosti obavljanja delatnosti obrazovanja odraslih u sistemu obrazovanja, da se uredi učenje tokom celog života, da se iskoriste postojeće institucije, da se definiše i formalno i neformalno obrazovanje odraslih, da se iskoriste sredstva koja su prethodnih godina uložena u obrazovni sistem, prevashodno u kadrove i opremu, da se poveže svet obrazovanja i svet rada, pristupilo se uređivanju obrazovanja odraslih zakonom sa ciljem da se sistemski pristupi problemu smanjivanja razmera nepismenosti i profesionalne neosposobljenosti stanovništva.

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja uređen je sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja. Odredbom člana 2. stav 2. navedenog zakona propisano je da se specifičnosti obavljanja delatnosti obrazovanja odraslih u sistemu obrazovanja i vaspitanja uređuju posebnim zakonom, što je i učinjeno donošenjem Predloga zakona o obrazovanju odraslih.

Formalno obrazovanje odraslih u određenoj meri je uređeno Zakonom, delimično posebnim zakonima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja i Predlogom zakona. Predlogom zakona uređeno je neformalno obrazovanje, ali i informalno učenje odraslih.

Pored opštih ciljeva propisanih sistemskim zakonom, obrazovanjem odraslih se stvaraju pretpostavke za poboljšanje obrazovne i kvalifikacione strukture i unapređivanje mogućnosti zapošljavanja stanovništva; stvaranje osnove za održivi društveno-ekonomski razvoj Republike Srbije; povećanje profesionalne mobilnosti i fleksibilnosti radno aktivnog stanovništva; smanjenje siromaštva, ostvarivanje jednakosti, socijalne uključenosti i međugeneracijske solidarnosti; unapređivanje kvaliteta života – ličnog, porodičnog, prirodnog i socijalnog okruženja; razvoj demokratije, interkulturalnosti i tolerancije i integracija u evropski društveni i ekonomski prostor uvažavanjem evropskih okvira obrazovanja.

Predlogom zakona prepoznata su rešenja u objavljenoj Strategiji razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine. Donošenje ovog zakona je jedan od zadataka Strategije obrazovanja, a njime će biti obezbeđena izgradnja sistema neformalnog obrazovanja i priznavanje kompetencija i kvalifikacija stečenih neformalnim programima. Drugi ciljevi ovog zakona su uspostavljanje sistema priznavanja prethodnog učenja, uspostavljanje sektorskih veća, uspostavljanje postupka za izdavanje odobrenja drugoj organizaciji za sprovođenje programa neformalnog stručnog obrazovanja.

Takođe, ovim zakonom prepoznati su razni vidovi sprovođenja obrazovanja odraslih: redovna nastava, konsultativno-instruktivni rad, dopisno-konsultativna nastava, praktični rad, nastava na daljinu i drugi brojni i raznovrsni programi za obrazovanje odraslih. Zakonom je predviđeno i definisanje postojanja registra svih institucija u oblasti formalnog i neformalnog obrazovanja.

Kao jedna od aktivnosti obrazovanja odraslih prepoznato je karijerno vođenje i savetovanje pružanjem stručne podrške odraslima za lični i profesionalni razvoj i zapošljavanje i uspostavljen sistem finansiranja obrazovanja odraslih. ¶

Saradnja sa Makedonijom

Na sednici Vlade Srbije održanoj 4. juna, usvojen je i Sporazum srpskog ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i makedonskog ministarstva obrazovanja i nauke, kojim se unapređuju odnosi dve zemlje u svim sferama obrazovanja na načelu ravnopravnosti i razvija saradnja između organizacija i institucija obe države u oblasti obrazovanja.

UNIVERZITET: San Hose i internet-platforma za e-učenje
Foto: Vreme

Elektronsko učenje

Filozofi u strahu od kraja univerziteta

Mogućnosti koje platforme za elektronsko učenje nude, mogu vremenom zameniti univerzitetske profesore od krvi i mesa, a sada su postale izvor neslaganja među akademskim svetom

Sale za predavanja mogu da prime mnogo studenata, ali veoma je lako preneti znanje i onlajn kursevima, koje može da pohađa na desetine hiljada ljudi. Poduhvatima kao što su EdX – neprofitni konzorcijum, koji uključuje desetak univerziteta, i Kursera – profitabilna organizacija, danas su univerziteti fokusirani na osnivanje kurseva sa izuzetnim instruktorima, koji su dostupni milionima ljudi. Neki univerziteti koriste takozvani MOKS, "Masovni otvoreni onlajn kursevi", kako bi popunili svoju standardnu ponudu, a mogućnosti koje ovaj vid kurseva nudi, koje mogu vremenom zameniti univerzitetske profesore od krvi i mesa, sada su postale izvor neslaganja među akademskim svetom.

Filozofski fakultet San Hose stejt u Kaliforniji, nedavno se razišao sa univerzitetskim administratorima, odbijajući da ponudi "mešane" kurseve, koji bi mogli da kombinuju onlajn predavanja sa diskusijama iz učionica, zasnovanim na predavanjima Majkla Sandelsa, profesora sa Harvarda. U otvorenom pismu gospodinu Sandelsu, filozofi sa fakulteta San Hose stejt brinu zbog efektivnosti prepakovanih onlajn kurseva koji su univerzalne veličine, pa tako i svakom dostupni, kao i zbog homogenizovane dominacije šačice slavnih profesora i niza ostalih osetljivih problema. Međutim, kada

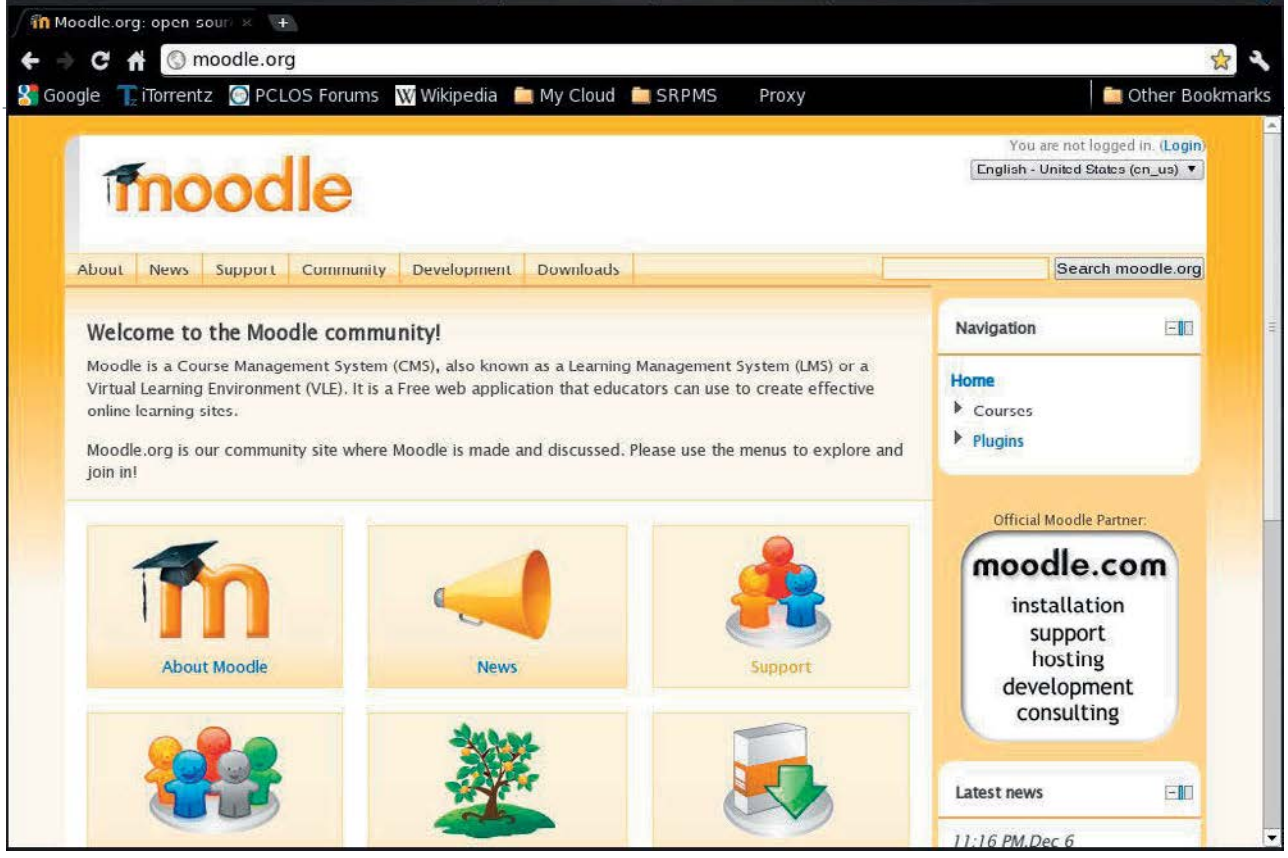

Fakulteti su s pravom zabrinuti jer će internet verovatno vremenom redukovati broj profesora i koledža

se sve stavi na papir, profesori priznaju da zapravo brane svoje područje.

U raspravi da univerzitetski korak ka onlajn i mešanim kursevima jeste finansijski fingiran i uključuje kompromis o kvalitetu, profesori sa San Hose stejta citirali su komentar Gavina Njusoma, poručnika guvernera Kalifornije, prilikom dogovora države sa EdX-om: "Stari obrazovni model, iskreno, nije više održiv", rekao je gospodin Njusom. "To je srž problema", zaključili su filozofi. "Sa prepakovanim MOKS-om i mešanim kursevima univerzitet na kraju više neće biti potreban."

Oni ne greše kada predviđaju problem na horizontu. Kalifornijski zakonodavci razmatraju novi zakon koji bi zahtevao od državnih univerziteta da ponude kredite za odobrene onlajn kurseve. Međutim, ova pretnja ima opšti karakter. Džon Hajnchinger i Majkl Mekdonald izveštavaju za Blumberg.

Fakulteti su s pravom zabrinuti jer će internet verovatno vremenom redukovati broj profesora i koledža, rekao je Majkl Horn, izvršni direktor obrazovanja. Klejton Kristensten, profesor sa Harvarda, je predvideo da će za 15 godina polovina fakulteta biti bez posla, zbog visokog obrazovanja, koje zahteva astronomske troškove, što ostavlja prostora za tehnološke napretke.

Jeziv problem za profesuru! Međutim, da ne brzamo, radi uštede novca i tehnoloških napredaka, vredi se zapitati zašto su troškovi astronomski. Nije zato što su učionice i profesori toliko poskupeli. Pre će biti da je u pitanju metastatički rast univerzitetske administracije. Kao što "Vol strit žurnal" izveštava u decembru:

Širom Amerike u visokom obrazovanju, vanškolski troškovi su naduvani, što se najbolje vidi po platnim spiskovima. Broj administrativnih radnika zaposlen na koledžima i univerzitetima je porastao za 50 odsto između 2001. i 2011. u odnosu na angažovane predavače, kažu iz američkog odeljenja za obrazovanje. To je, prema Zavodu za statistiku, delimično, jedan od razloga zašto troškovi obrazovanja rastu brže od troškova zdravstvene zaštite.

Takoreći, studenti su se mnogo brzo suočili sa rastom troškova koji ne uključuju plaćanje predavača, već nenormalan rast birokratske klase, koja ne nudi očigledne vrednosti u obrazovanju, već samo uvećava studentska zaduženja.

Sudeći prema studiji administrativnog rasta iz 2010. libertarijanskog instituta Goldvoter, predavanjima je trostruko porasla cena od 1993. do 2007, u mojoj školi, Univerzitetu Houston. Tokom tog perioda troškovi za predavanja se nisu uopšte menjali, dok su se administrativni troškovi po učeniku skoro udvostručili. Ovo je najbolji primer nacionalnog obrasca. Izgleda mi kao predlog da državni univerziteti možda prvo treba da potraže spas u mršavijem menadžmentu pre nego što izvezu instrukcije glorifikovanih verzija Jutjuba. Sistem javnih univerziteta može da se ugleda na Švedsku, rajsku skandinavsku socijalnu demokratiju, koja unajmljuje privatne kompanije da vrše administrativne poslove za neke od javnih bolnica. U svakom slučaju, nečuveno je da studenti treba da plaćaju više da bi platili asistente dekanovih asitenata, u zamenu za pravo da steknu diplomu popunjavajući obrasce i ignorišući video-snimke kod kuće.

Naravno, teško je zamisliti debelu i srećnu univerzitetsku birokratiju kako pada na njihove mačeve. Ostaće na drugima da počnu da savladavaju vrh univerzitetske administracije. Zašto to ne bi uradila uskoro 'poremećena' profesura? Zato što, bojim se da predavači previše vole veliku vladu, pa zato odbijaju da vide neizbežne i preplaćene radnike u javnoj upravi kao realan problem, čak i kada je na vidiku da se profesori zamene ekranom. Zato filozofsko odeljenje San Hose stejta kuka Majklu Sandelu, jer postoji pretnja da će problem biti rešen krvlju kalifornijskih dekana. ¶

"EKONOMIST"

(Prevela: Sanja Zrnić)

Još jedna agencija

Vlada Srbije namerava da, pored 130 postojećih, formira još jedno državno telo, pišu "Večernje novosti". Ako ova ideja dobije "zeleno svetlo" poslanika, na postojećih oko 130 državnih agencija, za čiji rad se godišnje iz budžeta troši oko 850 miliona evra, biće osnovana još jedna. U Ministarstvu prosvete kažu da je Agencija za obrazovanje potrebna, a u predlogu teksta obrazlaže se da je svrha osnivanja "praćenje ispunjenja opštih principa i ciljeva, ostvarenja strateških pravaca razvoja i unapređenja celokupnog sistema obrazovanja i vaspitanja". "Osnivanje agencije predviđeno je Strategijom razvoja obrazovanja i mi moramo da pratimo taj dokument", izjavio je **Zoran Kostić,** pomoćnik ministra prosvete. Predlog zakona samo prepoznaje postojanje agencije. Njena namena nije precizno definisana, osim da će se baviti unapređenjem obrazovanja i vaspitanja. Ovo telo, koje treba da počne sa radom 1. januara 2016, formiraće Vlada. U nadležnosti Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja nalazi se 17 školskih uprava. Postoje i dva zavoda – jedan se bavi unapređivanjem, a drugi vrednovanjem obrazovanja i vaspitanja.

Sa diplomom BU posao u EU

Otkad je srpska Komisija za akreditaciju postala punopravni član Evropske asocijacije za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA), diplome sa akreditovanih studijskih programa u Srbiji priznaju se u zemljama EU. Komisija je potvrdila da ustanove za visoko obrazovanje u Srbiji primenjuju evropske standarde, kao i u ostalim zemljama u Evropi. "Ovo će biti veliko olakšanje i pojednostaviće priznavanje diploma jer su srpski fakulteti prošli istu proceduru akreditacije kao i svi drugi fakulteti u Evropi", rekao je prof. dr Endre Pap, predsednik Komisije za akreditaciju, uz napomenu da svaka država ima svoju proceduru. Da li će akademci morati da polažu diferencijalne ispite i koja će biti procedura prilikom zapošljavanja u inostranstvu, zavisi od zakona svih država ponaosob. Branko Kovačević, dekan Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu, smatra da će ovo članstvo mnogo doprineti budućim generacijama, i olakšati im zaposlenje, ali i da je ovo pravilo uvek važilo za ETF: "Naši studenti prilikom zaposlenja u inostranstvu treba da prilože uverenje o položenim ispitima prevedeno na engleski jezik i mogu da rade gde god žele", kaže Kovačević, ali dodaje da će neki fakulteti ipak morati da nostrifikuju diplome: "U svim zemljama postoje takozvana zaštićena zanimanja, poput zdravstva, pravosuđa i pretpostavljam da će naši studenti ipak morati da na neki način nostrifikuju svoje diplome. Zakoni su drugačiji, a i svi čuvaju lokalni kadar." Fakulteti Beogradskog univerziteta koji imaju najlakši "prolaz" u EU su: Elektrotehnički, Medicinski, Arhitektonski, Mašinski i Fakultet organizacionih nauka.

Bez zanatlija?

Ukoliko se nastavi sadašnja politika upisa u srednje škole, Srbija bi mogla da ostane bez neophodnih zanatskih zanimanja, piše "Danas". Ovaj list kao primer navodi Tehničku školu Užice, jednu od najboljih u Srbiji, koju država umesto podstreka i podrške "kažnjava" smanjenjem upisnih kvota, i to u odeljenjima za zanatska zanimanja. U samom sistemu upisa, čiji su glavni kriterijumi želje dece i njihovih roditelja, očigledno nešto ne štima, a dodatni problem je i sve manje interesovanje učenika za trogodišnja zanimanja, zbog čega država smanjuje broj mesta za upis. Od sedam srednjih škola u Užicu, planom upisa u narednu školsku godinu, samo je u dvema tehničkim školama smanjen broj odeljenja i to po jedno odeljenje za zanatska zanimanja u obe škole. Manjak dece, višak mesta i mali broj bodova na testovima iz maternjeg jezika i matematike omogućava upis u četvorogodišnje škole, a to je objašnjenje zbog čega osmaci neće u automehaničare, livce, zavarivače, armirače i druge zanate, bez obzira na to što im pojedina preduzeća nude stipendije i mogućnost zaposlenja. Planom upisa u Užicu je predviđeno 1071 slobodno mesto u srednjim školama, a osnovnu školu završava oko 730 učenika, odnosno 60 manje nego prošle godine. "To znači da je višak 340 mesta i da će svi upisati ono što žele, a roditelji žele da upišu decu u četvorogodišnje, a ne u trogodišnje škole. Nekada su se želje i mogućnosti učenika proveravale sistemom 'prepreka', odnosno prijemnim ispitom i ako učenik nema adekvatan uspeh i dovoljan broj bodova, upisaće ono što bude mogao", kaže Dragan Tucaković, direktor Srednje tehničke škole u Užicu. Međutim, takvih prepreka danas nema, jer se smanjio broj potrebnih bodova na testovima iz maternjeg jezika i matematike za upis u četvorogodišnje škole, objašnjava on i dodaje da se takvim sistemom favorizuju četvorogodišnje škole, a potom poručuje da je neophodno da država reši probleme trećeg stepena i to u saradnji sa školama i socijalnim partnerima.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Prilog "Obrazovanje za 21. vek" je specijalno izdanje nedeljnika Vreme; br. 43; jun 2013;
Uređuje: Jovana Gligorijević, Fotografije: Vreme. Projekat je realizovan uz podršku Fonda za otvoreno društvo

LJUBOMIR ŽIVKOV

Jedanaesta zapovest

Ne pratim crnu hroniku, ali reći to isto je što i reći "ne gledam televiziju" ili "neću da znam ništa ni o jednom sugrađaninu koji je dopao 'Farme' ili 'Velikog brata', te pečalbe XXI veka": hteo – ne hteo, neke naslove i podnaslove pročitam, pa tako i da je i na pripadnika zaštićene vrste tj. na vođu Hijena neka druga živuljka, verovatno i sama predator, otvorila vatru i ranila ga. Policija pretpostavlja da je žrtva videla strelca, da ga je kadra i vlasna opisati (ako ga ne zna možda i lično), ranjenik koji imade raskošnu biografiju zvanu dosije ostade međutim veran kodeksu svog staleža: policiji i sudu ne reci nipošto ko te je hteo lišiti života! Jer te možda i nije hteo lišiti, ta imao te je na nišanu, možda je samo hteo da te na nešto podseti, da ti načinom ne baš bogougodnim skrene pažnju na neki tvoj etički ili finansijski propust, da, ranjenik se može lepše, istovetnu vrednotu prigrlili smo i svi mi koji smo na slobodi ili se branimo sa slobode!

Pa dobro, bih li više voleo da sam Nemac, poput onoga koji je video komšiju kako kroz otvoren pendžer iz vazdušne puške cilja vrapca nesmotreno sletevšeg na živu ogradu? Očevidac je ne časeći časa i ne krijući svoju doušničku nameru rođenog komšiju zbog ubistva vrapca prijavio policiji, dopade Srbin suda, sudija isto naravno Nemac, kazni pticeubicu sa dvesto ondašnjih maraka, dovitljiv kako nas je Bog stvorio osuđeni Slaven u završnoj reči vešto uplete detalj da je ptica imala slomljeno krilo, aaa, na to će sudija, pucao si na hendikepirano stvorenje, još sto pedeset maraka, i tras onim čekićem!

&

Kako smo postupali sa ratnim tako postupamo i sa mirnodopskim zločincima

biti uplašio, pa identitet atentatora čuva u nadi da će ovaj to umeti da ceni, a možda se nada i vansudskom poravnanju, bez sudija koje se drže zakona kao pijan plota, nedoraslih da shvate dubinu i smisao navijaštva, ko zna!

Zar nismo odmalena svi zatočenici omerte? Kažeš li učiteljici ko je loptom razbio prozor možeš slobodno da se ispišeš iz škole i da se iseliš iz tog sreza, priznati smeš jedino ono što si sam učinio, kukavica si, ali nisi izdajica! Cinkaroš! Osoba gora od kriminalca, premda je i sama prvenstveno kriminalac, ali ako je već dospela u zatvor, treba da se solidariše sa svojima, a ne da očijuka sa upravom nadajući se nekoj jadnoj privilegiji ili pomilovanju!

Pošto si već srušio mnogi porodični ili društveni tabu u apsani ti preostaje još samo da ne cinkariš: jesi opljačkao banku, ranio si čuvara iako je sve trebalo da prođe kulturno, za to si osuđen, ali ako držiš do svoje časti – čuvarima ili upravniku ne priopći nijednu pojedinost iz robijaškog života (koji je kraj sve prividne jednoličnosti u priličnoj meri bogme i zakulisan).

Da.

Izopštenici jesu mnoge zapovesti iz Sv. pisma pogazili, ali zapovest "ne cinkari", pridodata kao poslednja teza o Fojerbahu, ne gubi ništa od iskonske snage. Lopov si – pa šta? Nije sramota krasti, samo ne treba pasti, oceubica se nada uslovnoj jer delo neće ponoviti, palikuća koji isto robija nije čak ni pravi kriminalac, nego više bolesnik koga uzbuđuje veličanstvenost večne vatre i njezin neporecivi učinak, konjokradica više i nema, ali svi ti da kažemo profili, sklonjeni iz redovnog društvenog saobraćaja, i tu gde su, i baš poradi toga što im ne preostaje bog zna šta – neguju moral neodavanja staleške ma koliko trivijalne tajne drugima. Što je najBio bih zaboravio tu dosadnu omertu – lako je meni kad i ne znam nijednu bogovetnu tajnu – da nije ona bila na snazi tijekom decenijskog mrcvarijuma koji je doktorski patentirao i usavršio g. Koštunica – sećate li se toga? Za našom braćom tragaju tuđinci, odvratni i uporni kao vučjaci kad u filmu nanjuše ranjenog partizana (ređe četnika) pa se gotovo otimaju kerovođama nadajući se uspehu i pohvali; mi znamo da su se naši (ah! puno je čoveku srce od te reči, čak višeanju nego kad kaže "mi"!) u inače ispravnoj, pravednoj i neizbežnoj borbi potkraj veka malko bili zaneli, znamo da su lišili života mnogog civila, ali nećemo međunarodnoj zajednici da kažemo gde smo tu braću sakrili, gde podižu penziju koja im po Milanskom ediktu kao kršćanima pripada! Ako pak neko od progonjenih gori od želje da se sam preda, država će ga nagraditi i vladinim avionom štaviše ispratiti... Pa smo imali uzrečicu: neka im se sudi, ali ovde kod nas! Ni u kolektivnoj mantri nije se pojavljivala lična zamenica ("da im mi ovde sudimo"), nelagoda je izražavana bezličnom rečenicom.

Zadojen i sam tim jatačkobratačkim moralom pitam se bih li ja prijavio generala Mladića da sam ga slučajno prepoznao ispod onog pčelarskog vizira? General me zna sa B92, javlja mi se srdačno hvaleći moju službenu rečitost i građ. hrabrost (zbog koje sam u jedan navrat bio i nagrađen), uveren je da od mene ne treba da strepi, nudi me saćem, a ja ga samo što sam zamakao iza ugla fino prijavim i istorija me upamti kao onoga što je ubio Karađorđa.

Doduše, tad je izgledalo kao da brata Srbina šalješ Minotauru, sad vidimo da u Hagu ipak ima i pravde, vratili su nam se Franko i Jovica (eto imena za neku osmoljetku ili KUD), pade mi kamen sa srca – neviniji smo nego što smo mislili. ¶

IZJAVA NEDELJE

"Ako sam ja umešan u ratne zločine, onda je Tomislav Nikolić moj direktan saučesnik"

foto: SENSE

VOJISLAV ŠEŠELJ,

haški optuženik, lider SRS na suđenju Radovanu Karadžiću rekao da je sa sadašnjim predsednikom Srbije sve zajedno radio tokom ratova u Hrvatskoj i BiH **(B92)**

Aleksandar Smolčić,

manekan-ka, "na putu je da iz muškog pređe u ženski pol", znajući da neće moći da rodi dete, obezbedio se na vreme:

"Ja neću moći da nosim decu i mnogo mi je žao zbog toga, ali sam i to sredila. Spermu sam ostavila po strani, jer ako to ne uradiš odmah kada počneš da uzimaš terapiju, to nije moguće. Ja sam to ostavila po strani i sutra platiš surogat majku i rodi ti dete. Sve se to sudski sredi i ti dobiješ dete. Svakako planiram decu, i to četvoro, petoro najmanje. Verovatno zbog toga što nemam braću i sestre želim toliko dece, čak bih i usvojila dete." ("Alo")

Srđan Dragojević,

reditelj, scenarista, producent, član Glavnog odbora SPS-a, na pitanje da li je ulaskom u politiku želeo da obezbedi privilegije, otkriva kako funkcionišu stvari na političkoj pozornici:

foto: A. Anđić

"Da sam kalkulisao, zaista ne bih ulazio u politiku. Ja sam ušao u politiku da bih iznutra probao da unapredim stanje u kulturi. Mislim da vas političari mnogo više cene kada im kažete da ste u politici i da ste ravnopravni, kada se ne krijete iza uloge glumca, reditelja ili pisca." ("Blic")

Maja Marijana,

pevačica narodne muzike, "našla se u centru medijske pažnje, ne svojom krivicom", kada ju je početkom maja suprug prebio tako da je lečena u Urgentnom centru. Na pitanje da li su batine koje žene dobijaju "deo srpske tradicije", kaže:

foto: Vesna Anđić

"Naravno da je to strašno, a mi smo po tom pitanju zaostali. Jedino što žene mogu da urade je da se osmele. U ovom trenutku baš me briga šta će ko reći, samo želim da se u budućnosti neke stvari promene. Da se ljudi promene, da lepo funkcionišu, da se slažu. Život je jedan i suviše kratak da bi se provodio u nekim lošim danima. Ako muškarci imaju neke probleme, treba da uzmu boksersku vreću i kada su ljuti da na njoj iskaljuju svoj bes."

U kakvim je odnosima sa suprugom, koji ju je fizički zlostavljao:

"Godinama smo skupa i mnogo toga smo stekli zajedno. Imamo i dete. To su neke stvari koje ne mogu tek tako da se prekinu. Nisam neko ko želi bilo šta da ruši. Trenutno ne mogu da kažem ništa konkretno. Vreme će pokazati. Sve što sam rekla ne znači da sam mislila na svoj privatni život..."

Zbog čega njena kćerka iz prvog braka ne živi s njom:

"To je bio naš dogovor. Budući da je tada išla u školu koja je bila blizu stana njenog oca, a ja non-stop putujem zbog posla, najnormalnija odluka je bila da živi sa ocem i bakom. To je bio njihov predlog, a meni je bilo važno da kćerka živi sa jednim od roditelja. U međuvremenu ušla sam u vanbračnu zajednicu, dobila drugo dete. Nisam pristalica bejbisiterki, mislim da dete uvek treba da čuva neko ko mu je najbliži..."

("Story")

foto: Vesna Anđić

Dragan Bjelogrlić,

glumac, u seriji "Ravna gora" igra Josipa Broza Tita, pa je time i kvalifikovan da govori o njegovom karakteru:

"Pa da... Titova biografija je zaista misteriozna i ostaće misteriozna, što govori o tome koliko je bio vešt čovek. Mnoge stvari koje mu se pripisuju nikada neće biti dokazane i moći će samo da se nagađa. Reč je o vrlo kompleksnoj ličnosti koja je delovala u svojim nastupima nonšalantno i šarmantno, a verovatno je vodio računa o svakom svom potezu, i to je radio vrlo vešto i neprimetno."

Da li je svestan da reditelj Radoš *Bajić ima ideju da serijom "pomiri Srbe rasvetljavanjem priče o bratoubilačkom ratu usred Drugog svetskog rata":*

"Ne znam da li jedna serija to može da uradi. Možda i uspe." ("Blic")

Marijana Mateus,

modna dizajnerka, imala je priliku da vidi jednu od najpoznatijih svetskih modela, te na pitanje kako je taj susret izgledao, kaže:

"Bukvalno na dva metra od mene bila je Naomi Kembel koja je snimala svoju emisiju 'Face' i imala sam čast da je vidim, ali prosto nije bilo moguće doći do nje. Mnogo je zgodna, mnogo je lepa, pogotovo lepo izgleda za svoje godine i vidim da je mnogo stroga i da zna kako treba da radi!" ("Alo")

foto: Vesna Anđić

foto: Ivan Šepić

Jovan Krkobabić,

potpredsednik Vlade i predsednik PUPS-a, na pitanje kako misli da spreči "zamrzavanje" penzija kada se za to zalažu i MMF i Fiskalni savet, kaže:

"Pa nije Fiskalni savet Vlada, nije ni Skupština, nije ni partija... Prema tome, Fiskalni savet ima pravo da predlaže šta želi, šta hoće. A naše je da uradimo šta mislimo." ("NIN")

Vlada Divljan,

muzičar, na pitanje kako je u mladosti "izbegao zamke popularnosti", kaže:

"Mislite na alkoholizam i narkomaniju? Nisam ni ja svetac, daleko od toga, ali nikada nisam istinski tražio zamenu za stvarnost. Zato je bilo važno biti u kontaktu sa samim sobom. Inače, uvek sam se užasavao igala, bilo mi je dovoljno mučno kada sam morao da vadim krv, ne samo zato što sam se bojao, nego što mi je bilo neprirodno probijanje nekog zaštitnog omotača..."

foto: Vesna Anđić

Ko je stroži roditelj, on ili supruga, i kakve metode koristi u vaspitanju:

"Malo je ona stroža od mene, a ja im dopuštam dok ne pobesnim pošto imam taj temperament Bika. Ni moj otac nije bio previše autoritativan, niti me je maltretirao, i veoma sam mu zahvalan na tome. Ne volim da me zovu po imenu i samo sam u tome tradicionalan... Imamo mnogo prijatelja koji su različite seksualne orijentacije koji dolaze kod nas, jer želimo da od dece napravimo liberalne ljude, kakvi mislimo da smo i mi sami."

("Story")

Siniša Kovačević,

"jedan od najpoznatijih srpskih dramatičara", funkcioner DSS-a, na pitanje postoji li nešto što ne ume da skuva, kaže:

"Znam da kuvam bukvalno sve – od kafanskih mezetluka i specijaliteta tipa škembića, pihtija, pasulja jednih, drugih, trećih, pa do fantastičnih, komplikovanih jela, kao što je losos u belom vinu, suva šljiva nadevena kozjim sirom i bademom. Spadam u samohvalisavu grupu muških kulinara koji su i zaslužni za to što se o muškarcima misli kao o boljim majstorima od žena."

Na pitanje zašto je na Balkanu sramota ako si "papučić", Kovačević podseća da ume da bude i duhovit:

"Zato što smo lažovi. Ovaj prostor je matrijarhalan, na Balkanu žene drže ključ od pušnice i određuju kad će se jesti pršuta, a kad će se guliti krompir. Kod nas Sremaca muškarci su prosto endemski 'papučići' – tako se rađamo, tako smo vaspitavani, kod nas žene drže novčanike. Poštenom Hercegovcu, Crnogorcu a isto tako i Bošnjaku možete opsovati oca na milion folklornih načina, samo se majka i sestra nikada i nikako ne diraju."

Ako bi mu stranka ponudila, da li bi prihvatio da bude srpski Arpad Genc ili Havel:

"Moj ulazak u politiku nije bio determinisan tolikim ambicijama, i nisam siguran da bih prihvatio ponudu. Nisam spreman na toliku žrtvu, iako to jeste odgovornost i stav da služite narodu kome pripadate i koji volite. Ali, ta funkcija vas lišava sedenja po kafanama, šetnje s unukom Zemunskim kejom, i uvlači vas u vrstu kapsule, koja bez obzira na sve pogodnosti, ipak nije prijatna. Nigde ne možete da odete bez prisustva ošišanih momaka."

foto: Vesna Anđić

Da li je u vreme kada je Demokratska stranka bila vladajuća, bilo i nekih dobrih stvari:

"Mi, DSS i DS, ovog trenutka smo najudaljenije opcije na političkoj mapi Srbije. To čak, metaforično rečeno, kod nekih ljudi ide do mržnje, i s jedne i s druge strane. A ipak smo se složili i u parlamentu zajedno glasali protiv onih sramnih nula šest promila, koliko je izdvojeno za kulturu. Za vreme bivše vlasti, u Srbiji su snimali filmove i radili u pozorištu oni koji su na binama stajali iza Borisa Tadića. Ali, tu je bilo darovitih ljudi, da se ne lažemo. Ova vlast je najtanja u kadrovima, upravo kada je u pitanju kultura – imate Bratislava Petkovića i Laleta Pavlovića. I šta je sada? Nikada gore!"

("Večernje novosti")

Fenomen serije "Igra prestola"

Sopranovi u Sred

U ponedeljak veče prikazana je poslednja epizoda treće sezone HBO-ove serije "Igra prestola" pred letnju pauzu. Fama koja ovu seriju prati učinila je od nje jednu od najpopularnijih TV serija u svetu i globalni fenomen popularne kulture. Šta je to što je ovu seriju učinilo toliko popularnom, i zbog čega se ona pominje i kao jedan od najboljih televizijskih igranih formata svih vremena

Bar dva puta je HBO-ova televizijska serija "Igra prestola" ozbiljno naljutila gledaoce. Na kraju prve sezone, kada su scenaristi, bez imalo milosti, pogubili jednog od do tada glavnih junaka, gledaoci su se bunili i tvrdili da televizijska publika nije kao čitalačka, i da heroji ne smeju da im se oduzimaju tek tako. S obzirom na to da je gledanost serije u trećoj sezoni porasla na oko 13,6 miliona gledalaca (koliko je HBO mreža izmerila kroz svoje kanale), opasno je ugrozila rekord do sada neprikosnovenog HBO produkta "Porodice Soprano", koju je 2004. gledalo u proseku 14,4 miliona gledalaca. Značajan deo gledalaca, dakle, koji su se naljutili krajem prve sezone, kao i dosta novih, dočekao je da se razbesni ponovo pred sam kraj treće sezone, kada je u epizodi "Kiše Kastamera" brutalno pobijeno nekoliko publici dragih likova, među kojima je bila i jedna trudnica.

Kada je o gledanosti reč, "Igra prestola" je gledanija nego što pokazuju zvanične brojke, jer je iz okvira kablovske televizije odavno prešla u internet pirateriju, i postala najpiraterisanija TV serija ikada. Prema *TorrentFreaku*, svaka epizoda serije "Igra prestola" "skine" se u proseku 3,9 miliona puta, a jedna od epizoda druge sezone samo preko *BitTorrenta*, skinuta je čak 4.280.000 puta. Uz to, poslednja epizoda treće sezone, "Mhysa", pobila je sve dosadašnje rekorde *BitTorrenta*, ne samo kada su TV serije u pitanju: nakon premijere u ponedeljak veče 163.088 ljudi je simultano podelilo ovaj fajl.

Čelnike kablovske mreže HBO to ne samo da nije mnogo zabrinulo već se, kako je rekao programski direktor Majkl Lombardo, osećaju kao da su dobili kompliment. Uspeh manji od ovoga autori serije verovatno nisu ni očekivali kada su "Igru prestola" još na početku zamislili kao "Sopranove u Srednjoj zemlji" – spoj jedne od najuspešnijih TV serija američke televizije (i, prema skorašnjoj anketi američkog Udruženja scenarista, najbolje dosad napisane serije) i jednog od najvoljenijih i najuticajnijih književnih dela epske fantastike. S tim da "Igra prestola", za razliku od "Gospodara prstenova", osim scenama eksplicitnog nasilja obiluje i golim ženskim grudima i scenama manje ili više eksplicitnog seksa.

Ovaj sadržaj "za odrasle" svakako ima svoju ulogu u privlačenju milionske publike. I iako se često čuju komentari da konsultanti za scenario mora da su bubuljičavi štreberi i tinejdžeri kompjuteraši, u priči "Igra prestola" ima još nešto za odrasle, što je čini zanimljivom, i zbog čega joj broj gledalaca raste.

PESMA LEDA I VATRE

Serija "Igra prestola" nastala je po književnom predlošku upravo iz žanra epske fantastike. Scenaristi i producenti serije Dejvid Beniof i D. B. Vajs, adaptirali su za televiziju književnu sagu "Pesma leda i vatre" pisca Džordža R. R. Martina. Ovaj književni serijal za sada broji pet, od sedam planiranih romana, objavljivanih u periodu 1996–2011 (svih pet romana kod nas je objavila Laguna); objavljivanje šestog nastavka sage se očekuje u septembru. Popularnost ovog literarnog serijala je takva da je magazin "Tajm" Martina uvrstio na svoju listu 100 najuticajnijih ljudi na svetu za 2011. godinu.

Televizijska serija je zadržala pravila na kojima je Džordž R. R. Martin zasnovao strukturu i dinamiku svoje priče. Sedam kraljevstava smeštenih na imaginarnom kontinentu Vesterosu, nalazi se pred četiri pretnje. Jedna je zima na pragu, verovatno duga i strašna, a druga građanski rat u kome se nekoliko plemićkih dinastija bori za prevlast i Gvozdeni tron sa koga se vlada Vesterosom. Za to vreme potomkinja svrgnute dinastije Targarjen, u egzilu na istočnom i egzotičnom kontinentu Esosu, dolazi u posed nekoliko zmajeva i kreće u pohod da povrati tron koji joj pripada rođenjem. Na severnu granicu Sedam kraljevstava, koju čini veliki zid od leda i šljunka i koja štiti kraljevstva od sveta koji se nalazi iza nje, nadiru njegovi zastrašujući stanovnici – Tuđini, mistična i krvoždna bića, kao i divlja ljudska plemena bez hijerarhije i čvrstog društvenog ustrojstva.

Ambijent u kome je smeštena radnja "Pesme leda i vatre" podseća na srednjovekovni, i inspirisan je evropskom srednjovekovnom istorijom, naročito engleskim dinastičkim ratovima ruža. Stvarajući svet koji je neka vrsta alternativne istorije onoj koju poznajemo, oneobičen i protkan magijom i mitskim bićima, Martin se kreće u prostoru epske fantastike, ali se tu ne zadržava. Svet "Pesme leda i vatre" je i svet intriga, političkih i privatnih, mračan i brutalan. U njemu ne postoje apsolutno dobro i apsolutno zlo, kako to obično biva u univerzumima sveta epske fantastike. To što Martinov svet nastanjuju zmajevi nije garancija da će dobro pobediti. Dobro i zlo izmešani su u srcima junaka koji pokušavaju da ostvare svoje ciljeve, plaćajući cenu proporcionalnu tome koliko se njihovi ciljevi uklapaju u rigidne strukture sveta koji ih okružuje. Ta cena je ponekad i život, i tu Džordž Martin ne štedi svoje čitaoce, niti igra prema njihovim očekivanjima. Jer, šta bi se dobilo ako bi se igralo prema očekivanjima publike?

njoj zemlji

Još jedna priča o tome kako momak koji pati na kraju osvaja curu koju voli, i pobeđuje. Život nije takav, smatra Martin. "Život jednostavno nije fer", tvrdi on.

DOLAZI ZIMA, DUGA I STRAŠNA

Ljutiti gledaoci televizijske serije s početka teksta nisu iznenađenje za Martina, jer se on sa ljutitim čitaocima sreće otkad piše "Pesmu leda i vatre". Svakodnevno prima veliki broj poruka u kojima se neko žali na razvoj događaja, a zbog nagađanja i žučnih internetskih rasprava prestao je da posećuje forume; nekoliko puta mu se desilo da se u knjižari, prilikom potpisivanja knjiga, suoči sa čitaocem spremnim na linč. Ni producente očigledno ne brinu mnogi potencijalni šokirani gledaoci. Pokolj na venčanju u epizodi pod nazivom "Kiše Kastamera", nakon niza ljutitih reakcija u onlajn zajednici poznatoj kao "Crveno venčanje", šokirao je čak i one koji su čitali romane i znali šta se sprema. Visoka definicija slike, uz muziku i specijalne efekte, učinila je celu scenu mnogo realnijom i strašnijom. Prosečan broj smrti po epizodi iliti *bodycount* u 2012. godini za "Igru prestola" bio je 14, što je seriju svrstalo na drugo mesto top-liste serija sa najvećim pogibeljima (na prvom mestu našla se treća sezona serije "Spartak: osveta", čiju prvu sezonu, "Spartak: krv i pesak" kod nas prikazuje televizija B92, sa prosečno 25 leševa po epizodi). Treća sezona donela je do sada neprebrojan, ali svakako veliki broj pogibija, a pokolj u pomenutoj epizodi "Crveno venčanje", u kome je nastradalo i nekoliko važnih junaka, učinio je da ova epizoda postigne rekord u prisutnosti na internetu kada je u pitanju neka HBO serija, sa preko 700.000 pominjanja na društvenim mrežama, blogovima i forumima. "Zašto Džordž Martin ne koristi Tviter? Zato što je pobio svih 140 karaktera", bio je

»

Nastaviće se...

Sedma umetnost se tokom XX veka razvijala delom kao umetnička forma, naročito u Evropi, a delom kao industrija, preko Atlantika. Televizija se, s druge strane, nikada nije ni trudila (ili tek incidentno) da proizvede fikciju sa umetničkim pretenzijama. Sve donedavno

Dugometražni film se smatra naslednikom književne forme romana. S pravom. U to smo uveravani sa različitom argumentacijom i od izvora s različitim stepenom autoriteta. Od Danila Kiša povodom prvog FEST-a 1971. godine pa do bezbrojnih replika u američkim sitkomima sa tezom: "Zašto čitaš knjigu kad je postoji film?" Sedma umetnost se razvijala delom kao umetnička forma, naročito u Evropi, delom kao industrija preko Atlantika. Televizija se, s druge strane, nikada nije ni trudila (ili tek incidentno) da proizvede fikciju sa umetničkim pretenzijama. Serijalnost dugačkih i lepršavih fikcionalnih formi prošaranu burnim strastima televizija je nasledila od radija. Termin *sapunica* nastao je po reklamama za sapun kojima su prekidane melodrame u nastavcima. Televiziji treba neki lak segment sadržaja kao izgovor da se *guraju* pivo i deterdžent. Visoka umetnost tera čoveka da misli, a bolji je potrošač koji je pasivan i čiji su moždani talasi na granici sa lakom dremkom.

Naravno, ima i časnih izuzetaka koji su sa televizije prešli u istoriju filma. Recimo serija *Tvin Piks* Dejvida Linča, *Dekalog* Kišlovskog (otkazan posle prve sezone pošto je izvršni producent odustao od projekta) ili *Angels in America*, reditelja Majka Nikolsa i scenariste Tonija Kušnera.

Međutim, početkom 21. veka stvari se preokreću, čemu je doprinela kombinacija faktora. Neki od njih su besmisleni i autokastrativni kriterijumi američke agencije za rangiranje filmova MPAA, koji bitno utiču na to koliko će ljudi videti jedan film u američkim bioskopima. S druge strane, napretkom tehnologije prenosa TV signala u američke domove stigli su kablovski paketi koji su doneli male nezavisne kanale i njihove produkcije. Pošto nisu potpadali pod velike televizijske mreže (ekvivalent onome što je u Srbiji nacionalna frekvencija) kriterijumi za nasilje, seks i vulgarnosti su bili mnogo niži. Revolucija počinje od televizije HBO, koja pristaje da producira seriju *Sopranovi* od koje su odustale veće TV stanice. Od *Sopranovih*, koju je nedavno Američko udruženje scenarista (*Writer's Guild of America*) proglasilo za najbolje napisanu TV seriju u istoriji televizije, preko *Seks i grad, John from Cincinnati, Rome, How to Make It in America, The Wire, In Treatment, Generation Kill, Flight of the Conchords, Six Feet Under, Oz* pa do tekućih *True Blood, Boardwalk Empire, The Newsroom, Girls, Game of Thrones*, ovaj TV kanal odgovoran je za neke od najboljih TV serija ikada snimljenih.

Od tada počinje velika migracija iz Holivuda ka televiziji koja se uvek smatrala kao niža, manje respektabilna i manje plaćena grana posla pravljenja pokretnih slika. Neki od najvećih reditelja i dobitnika Oskara za režiju, nakon ili paralelno sa svojom filmskom karijerom, prihvataju se produciranja i režiranja TV serija. Nakon što je već pokrenuo seriju *Boardwalk Empire*, Martin Skorseze trenutno razmatra pravljenje TV serije od svog hita *Bande Njujorka* iz 2002. godine zato što je ta "epoha bila previše bogata da se u potpunosti istraži u dvočasovnom filmu. TV serija će nam omogućiti vreme i kreativnu slobodu da pokažemo ovaj živopisni svet i sve posledice koje on ima i na današnje društvo". Možda najbolja potvrda da je televizija postala podjednako bitna kao i film jeste vest da je reditelj Ang Li, neposredno nakon osvajanja Oskara za film *Pijev život* počeo da radi na TV seriji *Tyrant* kablovske mreže FX.

Evo jednog ličnog izbora aktuelnih TV serija na koje vredi obratiti pažnju.

THE KILLING

Jedina produkcija koja je po kvalitetu i po nagradama uspela da uzdrma primat HBO-a je AMC, prevashodno serijama *The Killing*, *Mad Men* i *Breaking Bad*. U ovom prikazu preskočićemo *Mad Men*, koji, iako u svojoj šestoj sezoni, nije pao u kvalitetu, ali jeste zapao u monotoniju. *The Killing* je adaptacija istoimene danske serije koja se trenutno prikazuje na RTS1. Američka verzija koju je pisala ista scenaristkinja, Vina Sud, smeštena je u Sijetl, grad sa najviše kišnih dana u godini od svih velikih gradova SAD. Geografija i meteorologija određuju čitavu atmosferu ove detektivske drame. Prve dve sezone bavile su se slučajem koji je bio nepredvidljiv, te i dobar, dobar zato što je vodio gledaoca suprotno intuiciji klasične detektivske proze koja uvek podrazumeva neki promišljeni zločin i kriminalnog genija iza njega. Ovaj slučaj

jedan od komentara. U Tviter zajednici popularni komentari bili su: "Džordž Martin voli da deci daje bombone, a onda ih otme samo da bi ih rasplakao. Posle toga, radi ravnoteže, on obezglavi njihove roditelje" (@BrockAK77); "'Igra prestola' učinila je da 'Okružen mrtvima' ('The Walking Dead') izgleda kao 'Ulica Sezam'" (@kumailn); "Bolje da je ovo bila poslednja epizoda, taman bih imao godinu dana da se oporavim" (@iNemanja). Reakcije su se najbolje videle u jednom viralnom videu koji je prikazivao

se bavio političkom pozadinom ubistva jedne tinejdžerke i kompleksnom mrežom interesa, do kojih neki nisu imali veze sa samim zločinom. A ništa nije tako nepredvidljivo kao sticaj okolnosti. Ova scenaristička ingenioznost zajedno sa neprestanom kišom koja pada u Sijetlu kao i tamnoplavim *post-noire* filterima na kamerama, čine ovu seriju odličnom opcijom za osveženje od letnje žege.

TOP OF THE LAKE

Čuvena novozelandska rediteljka Džejn Kempion, najpoznatija po filmu *Klavir*, vratila se na scenu mini serijom *Top of the Lake*. Detektivka, koju u seriji glumi Elizabet Mos, koju znamo kao Pegi iz *Med Mena*, vraća se u svoju rodnu zabit da istraži slučaj nestanka trudne dvana-

estogodišnje ćerke lokalnog narko-bosa i njegovu familiju koja se bavi proizvodnjom ekstazija. Holi Hanter ponovo sarađuje sa Džejn Kempion, ovoga puta u zabavno bizarnoj ulozi androginog gurua. Kako slučaj napreduje, serija je sve manje policijski triler, a sve više postaje drama o čitavoj plejadi različitih karaktera i njihovoj egzistenciji tu na kraju poznatog sveta. Kriminalistički deo priče nije ni loš ni genijalan, ali to i nije previše bitno.

THE GOOD WIFE

U produkciji čuvene filmske braće Ridli i, nedavno preminulog, Tonija Skota, ova na prvi pogled prosečna advokatska drama u svojih već punih pet sezona ne pokazuje znake posustajanja ni pada kvaliteta. Televizija u svojoj najčistijoj formi, ova popodnevna zabava za domaćice i nezaposlene ujedinjuje sve oblike američke TV zabave: politiku, fascinaciju pravosudnim sistemom, seks, kriminal, me-

lodramu. Prosečno je prosečno zato što je najprijemčivije. Ono što razlikuje ovu seriju i čini je vrednim ovog izbora je što je jako dobro napisana. Džulijana Margulis u glavnoj ulozi je ubedljiva, elegantna i – osvežavajuće sredovečna. Već je bilo previše dvadesetpetogodišnjih naučnica, doktorki i advokatica.

HOMELAND

Ova serija je prvi uspešan televizijski osvrt na još tinjajući *rat protiv terorizma*. Uspeh duguje prevashodno odličnoj glumi dva glavna lika. Kler Dejns igra strasnu, ali psihološki nestabilnu agenticu CIA Keri Matison, koja progoni agenta Al kaide u vrhovima američke političke vlasti, narednika Nikolasa Brodija (u tumačenju Demijena Luisa), ali i gaji izvesna osećanja prema njemu.

Homeland odlično spaja špijunske zaplete sa ličnim dramama i ne dopušta banalizaciju patriotskim mlaćenjem. Svi su ovde podjednako odlučni i izgubljeni, dobri i zli, pobednici i poraženi. Trenutni "sukob civilizacija" – sukob potpuno nekomunikativnih suprotstavljenih sistema vrednosti – ovde dobija dramaturški i akcioni izraz.

GIRLS

Ova serija o četiri devojke koje žive u Njujorku i nakon diplomiranja na fakultetu na različite načine ne uspevaju da se snađu u svojim prvim pokušajima u *stvarnom svetu*, na prvu loptu može se ispravno opisati kao mešavina *Seksa i grada* i Vudija Alena, odnosno prodavanje sopstvene anksioznosti umotane u suvi humor sa golicavim pričama o lošem seksu. Percepciju *Girls* i ispravnog tumačenja njenog kvaliteta još više otežava činjenica da je debeljuškasta krea-

torka serije Lena Danam postala sticajem raznih okolnosti jako popularna, pa se za seriju vezuje promocija sveopšteg i često površnog hipsteraja. Međutim, ispod svega toga krije se jedan jako zanimljiv pristup likovima i dramaturgiji koja često dovodi gledaoca u nedoumicu. Serija se čini kao dobra, ali teško je objasniti sebi ili drugima zašto. Kao da nedostaje referentni sistem kojim bi gledali i vrednovali njen sadržaj. Ta inovativnost je najveća vrednost serije *Girls*. Današnja neobičnost sutra lako prelazi u mejnstrim. Ali to ne umanjuje značaj i hrabrost inovatora.

IVAN JEVIĆ

kako gledaoci vrište, plaču i psuju dok gledaju epizodu. Bilo je i onih koji su ovu epizodu podneli prilično stoički: "... odgledao game of thrones i meni je kul kad god nekog ubiju jer i onako ne mogu da popamtim sve likove" (@Preduhitrivac).

NIJE LAKO BITI FER

Pa, šta na sve ovo kažu u HBO-u: "Igre prestola" su mnogo više od toga da svake nedelje gledate svoje omiljene glumce. Zvezde ove serije i nisu junaci – u trećoj sezoni broj likova u seriji koji se na špici pominju iznosi čak 257 – koliko sama priča. A ona se razvija krajnje nepredvidivo – ume iznenada da izvuče tlo ispod nogu junaku i pošalje ga, umesto u svetlu budućnost, u večna lovišta. Da li strašna zima koja se iščekuje zaista dolazi i nije toliko ni »

Žene, golotinja, nasilje

Internet zajednica prebrojala je tokom druge sezone "Igra prestola" 56 prikazanih golih ženskih grudi. Upotreba golog ženskog tela, međutim, osim viralnih šala, izaziva i ozbiljne kritike. Niz rasprava kulminirale su vešću da je Emilija Klark, britanska pozorišna glumica koja u seriji glumi verovatno najvoljeniji lik u sagi, Deneris Targarijen, odbila da nastavi sa skidanjem. "Želim da me pamte po glumi, ne po grudima", izjavila je ona nedavno. Na kritike o opravdanosti scena golotinje i seksa autori serije, Vajs i Beniof, objašnjavaju kako eksplicitne scene smeštaju tamo gde misle da im je mesto, kao i da one imaju veliku ulogu i u književnom predlošku, a da oni u seriji prikazuju tek manji deo toga. Međutim, koliko god "malo" da se prikaže na televiziji, mnogo je upečatljivije jer je u pitanju slika, tvrde oni.

Pisac Rodžer R. R. Martin kaže: "Žene i muškarci za mene su isto, ljudi – tačno je da postoje razlike, ali njih je stvorila kultura u kojoj živimo, bilo da je to srednjovekovna kultura Vesterosa, ili zapadna kultura 21. veka." I zaista – stvorio je niz zanimljivih ženskih likova, koji su mnogo više od stereotipa, žive i menjaju se kroz priču, i privlače ženske čitaoce i gledaoce. Arija, Deneris, Sersei, Kejtlin, Brijana, Igrit i ostale verovatno imaju veliku ulogu u tome što više od polovine publike koja čita te knjige, i oko 40 odsto publike koja gleda ovu seriju čine žene. Zahvaljujući tome postoje čak i mišljenja da su knjige, i na njima zasnovana serija, zapravo feminističke. Među brojnim oprečnim mišljenjima blogerka Liz Malhal (Liz Mulhall) sagledava realnost popularne kulture i kaže: "... 'Igra prestola' ima suviše rodno zasnovanog nasilja, suviše proizvoljne akcije 'žene sa ženom' i neravnoteže u golotinji da bi bila feministička. Sa druge strane, krvavo je zabavna, i kada bismo ograničili konzumaciju medija na stvari koje su samo 100% feminističke, ne bismo gledali i čitali ništa, nikada. Nastavite sa oprezom, i uživajte, ako možete." T. R.

važno, važno je da je iščekujemo, i da je se plašimo. Hičkok nikada ne bi počeo priču sa eksplozijom bombe, već bi prikazao ljude kako sede sa stolom, igraju karte, dok mehanizam bombe otkucava ispod stola, ali Džordž Martin i autori serije *suspense* grade ubistvom jednog po jednog junaka, pa je i napetost mnogo dalekometnija: publika zna da i za ostale junake za koje se vezala sat ispod stola otkucava, i da u svakom trenutku može da očekuje neočekivano. "Igra prestola" nema jednostavnu formulu; priča je zasnovana na nizu likova koji žive svoje živote, a život je, kao što znamo, nepredvidiv – u svakom času svakome može, dok prolazi ulicom, da padne klavir na glavu. I gledaoci serije i čitaoci Martinovih knjiga znaju da život nije fer. Ako su odrasli, verovatno su i sami upetljani u intrige i kad žele i kad ne žele, na svojoj koži osećaju borbe za moć i bore se za integritet u okvirima sistema koji je možda izmenio oblik rigidnosti, ali ne i suštinu. Ako su pak na putu odrastanja, intuicija im govori ono što će vrlo brzo saznati iz iskustva – da život nije fer. A opet, kada se sve to gleda na televiziji, makar ona bila i u HD-u, uvek je manje strašno nego u životu. "Koliko god da se trudim da izmišljam, u istoriji ima stvari koje su isto toliko loše, ili gore", kaže Džordž R. R. Martin. Ali, život nije ni toliko loš. Tu su i pojedinačni trijumfi u svakodnevnim bitkama i ljubav, pa makar za nju morala da se plati visoka cena. Uostalom, nakon što šokiraju gledaoce krvavim pirovima, autori se u sledećoj epizodi potrude da ih nekako smire, uteše i pomognu da se pomire sa gubicima. U poslednjoj epizodi treće sezone preživeli rezimiraju krvoproliće u zamku iz prethodne epizode, oprаštaju se, čak pružaju i neku vrstu moralnog opravdanja za to što se desilo. Džordž Martin uostalom i nije obećao srećan završetak sage, ali je obećao gorko-sladak kraj. Šta god to značilo. ¶

TATJANA RISTIĆ

Studija slučaja

Pravda za

Aca Lukas je jedna od retkih preostalih javnih ličnosti koje ne pokušavaju da budu nešto što nisu. I ne samo to. Koliko god se "urbani" zgražavali nad njim i njegovom publikom, koja je prošlog vikenda ispunila Marakanu, Aca Lukas je gradskiji, beogradskiji i urbaniji od svega što se ovde kao takvo predstavlja. Ili, u najmanju ruku, i on je ono što čini jedan grad, i to ne bilo koji, već Beograd, jedno od njegovih autentičnijih lica

Ne prilazi, ne prilazi,
sa mnom u noć ne odlazi,
ni kelneri ni devojke
ne vole takve momke,
nije ovo sto za dvoje,
sklonište je ovo moje

(ACA LUKAS, *ISTINA JE DA TE LAŽEM*)

Mnogi se srpski, a bogami, i regionalni snob sablaznio nad činjenicom da je Aca Lukas 8. juna napunio Marakanu. Očekivano, odmah se dalo po zgražavanju i analizi. Šta i kako, iznad svega, zašto, te da li je ovo konačna pobeda turbo-folka, sataninog izuma za kvarenje inače sasvim dobre, pametne i dobro odgojene omladine. Kriv je Aca Lukas što ne veruje u bogove u koje veruje krug dvojke, nego uvodi druga nova božanstva, a kriv je i zato što kvari omladinu. Moralna temperatura dostigla je zabrinjavajućih 39 sa 2.

Nisam bila na Marakani, iz objektivnih razloga, između ostalog, i zbog puta u Berlin, tu evropsku i svetsku prestonicu kreativnosti i slobode. Nema sumnje da je Berlin u proteklih petnaestak godina

Acu Lukasa

foto: Vesna Anđić

zaista postao globalni centar umetnosti i kreativnosti. Ali, kao što paraziti vole da se nastane na zdravom mesu, tako se i po Berlinu nakupilo tušta i tma belosvetskih kvaziumetnika u pohabanoj, ali skupoj odeći, bez pravog zanimanja, koji žive od socijalne pomoći, ćoškare po Krojcbergu, besne na "sistem" i propovedaju nekakvu apstraktnu ljubav i mir u svetu. Osim trabunjanjem i opštim mestima, nisu baš u stanju da objasne kako tačno sistem i država opresivno deluju spram njih. Baš kao što su nesposobni da daju odgovor na pitanje kojom se tačno umetnošću bave. Zapadnoevropsko blagoutrobije i odsustvo egzistencijalnih strepnji, kao da su učinili da ti mladi i ne baš tako mladi jebivetri sa raznih delova planete postanu mrtvi, nalik onom psihijatru kog igra Brus Vilis u "Šestom čulu", lutaju po svetu i misle da su živi. No, čak i takvi, i dalje su ono što mnogi beogradski omladinci žele da budu, dok srkuću *somersbi* negde u Sava Mali ili pivo ispred Filozofskog i maštaju o revoluciji, a onda odu kod mame i tate na ručak.

Ali, kakve veze oni imaju sa Acom Lukasom? Najčvršća veza leži u činjenici da upravo oni čine najtvrđe jezgro onih koji bi voleli da sa Acom Lukasom nikakve veze nemaju i koji se najviše čude i zgražavaju nad njegovim uspehom na Marakani. Međutim, Beograd nije Berlin, Sava Mala nije Krojcberg, a naročito Balkan u poslednjih 20 i kusur godina nije isto što i Nemačka nakon ujedinjenja. Zato, podatak da je 8. juna, na koncertu Ace Lukasa na stadionu Crvene zvezde bilo 50.000 ljudi, može da iznenadi samo nekoga ko je poslednje dve decenije proveo u hibernaciji, a da zgrozi samo onog ko bi, u svom malograđanskom jadu, voleo da je Beograd nešto što nije i što ne može da bude.

Aca Lukas je, u svemu tome, jedna od retkih preostalih pojava koje ne pokušavaju da budu nešto što nisu. A kad se već hvatam poređenja "urbanluka" Berlina i Beograda, dodaću, pa šta mi bog da, da je Aca Lukas gradskiji, beogradskiji i urbaniji od svega što se ovde kao takvo predstavlja. Ili, u najmanju ruku, i on je ono što čini jedan grad, i to ne bilo koji, već Beograd, jedno od njegovih autentičnijih lica.

Počeo je devedesetih, na splavu "Lukas", te mu otuda i nadimak. Prvi hit koji je izašao iz okvira beogradskih splavova bio je *Pesma od bola* i već tad je bilo jasno da je muzički pravac u kom će se kretati, postturbo-folk, kafanski pop, gradski narodnjak. Samo što njegov gradski duh dolazi sa tamne strane grada, ako baš mora ta reč, onda – iz podzemlja. Ali, i iz kafane, rodnog mesta i tajne njegove muzike. Samo, ta kafana nije romantizovana ni prečišćena od svega ružnog, a ni bezazlena, dertom natopljena, zadimljena birtija za umorne šofere. Takvoj više pristaje Toma Zdravković. Lukasova je kafana na Balkanu, na prelazu vekova, mračna, puna zajebanih likova i polugolih devojčica koje im se nude. To je svaki beogradski splav u koji stranci svraćaju da osete malo balkanske egzotike, pa budu očarani, iako spektakularno ne razumeju ništa.

Muzika je, međutim, samo jedan, i to manji deo njegovog javnog lika: izlečen od zavisnosti od droge i kocke (prva je domaća javna ličnost koja je o tome javno progovorila), pre četiri godine ranjen iz vatrenog oružja ispred svoje zgrade na Novom Beogradu, hapšen u "Sablji" zbog ilegalnog posedovanja oružja i veza sa podzemljem... Kad taj i takav zapeva i zatraži "kartu za let na onaj svet, i punu šaku olova i nešto protiv bolova", "zapišite mi broj, privedite me sutra", "belo, oko mene sve je belo" ili "sama, pijana, imala si ukus dna, zar si morala da budeš ista kao ja", njemu publika kojoj se obraća – veruje. Istina je da većinu tekstova njegovih pesama piše Marina Tucaković, ali, piše ih namenski za njega i o njemu. Zato mu dobro stoje i može da ih izgura, uprkos skromnom glasu.

Da se razumemo, taj svet iz kog Aca Lukas dolazi je užasan, ružan i opasan. Sve to stoji i tu se može dati za pravo zabrinutim čuvarima dobrog ukusa. Ali, u isto vreme, to je jedan od svetova koji se nije pretvorio u digitalizovane jedinice i nule. Kad smo kod digitalnog, opevao je i to u sasvim pristojnoj baladi *Upali svetlo*: "živeo sam tvoje besove i stresove, učio tvoje mejlove i SMS-ove, al' samo su oči ogledalo duše". Njegova je emocija crna i gorka, ali je ipak živa i snažna. A ni poetika podzemlja nije ništa neobično, Mario Puzo je na tome napravio karijeru. Možda Aca Lukas nije Nino Rota, pa da tu poetiku uglazbi na maestralan način kao što je ovaj uradio u Kopolinom *Kumu*, ali... Sve je jasno ko na dlanu, sve reči u čašu stanu, i noćas će kafana da plače. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Krvavi prsti i pokidane gitarske žice

Jedan "običan" rok koncert pretvorio se u mitopejsku bahanaliju; nadnaravna bića i realni likovi – kao u nekom Šekspirovom komadu – zaigrali su ritualne plesove, vremenska strela je promenila smer i poletela unazad, uspomene i realne činjenice pomešale se na neshvatljiv način, Džems Din i Ljuba Vrapče su se odnekud pojavili i šaputali mi nešto na uvo, Holden Kolfild i Aljoša Karamazov su mi davali neke znake sa balkona amsterdamskog kluba Paradiso. Haos, ludilo, vrh, umetnost, rokenrol!

www.lucindawilliams.com

Sa pomešanim osećanjima uključujem mašinu i pokušavam da napišem tekst o koncertima Lusinde Vilijams i Nila Janga koje sam imao prilike da slušam i gledam nedavno u Amsterdamu. U jednom trenutku osećam se kao Dejvid Krozbi dok je ispisivao stih "I feel like I owe it to someone" iz pesme "Almost Cut My Hair". Čini mi se da ovaj tekst dugujem jednom vremenu koje polako nestaje u izmaglici uspomena i umornih nada. Dugujem i ljudima koji su, kao u pesmi Džeka Brusa i Pita Brauna "Theme For An Imaginary Western", ostali u jarugama pored puteva kojima smo prolazili.

Već u sledećem trenutku mi padaju na pamet Entlerovi stihovi: "Od sada pa nadalje sve što kažem i napišem/ Su moje poslednje reči." Sa testamentarnom ozbiljnošću razmišljam o amsterdamskim svirkama i pokušavam da detektujem skrivene poruke koje su nam ove dve par ekselans rok persone uputile. Rokenrol je, kako kažu, jezik koji putuje kroz noć. Treba razmrsivati skrivena značenja.

LUSINDA, DIVNI GUBITNIK

Lusinda Vilijams je 2. juna nastupila u legendarnom amsterdamskom klubu Paradiso. To je isti onaj klub u kojem su Rolingstonsi svirali 26. i 27. maja 1995. godine. Snimci sa tih nastupa objavljeni su na njihovom albumu *Stripped*. Kit Ričards tvrdi da je nastup u klubu Paradiso najbolja živa svirka u čitavoj karijeri "najvećeg rokenrol benda na svetu".

Lusinda je nastupila u okviru svoje evropske turneje pod nazivom *An Intimate Evening with Lucinda Williams*. Društvo na sceni pravili su joj gitarista Dag Petiboun i basista Dejvid Saton. Velika sala kluba Paradiso bila je prepuna. U skladu sa evropskim uzusima svirka je počela tačno na vreme. Pivo Hajneken prodavalo se po sedam evrića za čašu.

Lusinda je započela pesmom "Can't Let Go". Opasna, oštra pesma. Reže kao firentinski stileto, kako bi rekao jedan hrvatski pisac. Stvari su odmah došle na svoje mesto. Namah smo shvatili da je Lusinda u top formi, da su momci koji je prate savršeni, vrlo verzirani svirači. Takođe je postalo jasno da je publika spremna za ono što je na repertoaru. Uzgred, odlična verzija ove pesme se može čuti na novom zajedničkom albumu *Seesaw* pevačice Bet Hart i Džoa Bonamase, najnovijeg gitarskog heroja bluz muzike.

Usledila je naslovna pesma sa najboljeg albuma Lusinde Vilijams *Car Wheels On A Gravel Road*, za koji je legendarni Džo Bojd rekao da je fin de siècle *Blonde On Blonde* (album je izašao 1998. godine), zatim nekoliko karakterističnih numera iz različitih perioda njene karijere. Među njima je bila i nova pesma "When My Love Grows Old".

Ključni trenutak zbio se sredinom nastupa. Najavljujući pesmu "Drunken Angel" – za koju mnogi rok kritičari, skloni mitomanskim egzibicijama, tvrde da je posvećena teksaškom trubaduru Blejzu Foliju – Lusinda je rekla da je to pesma o "divnom gubitniku". Posle efektne dramske pauze zapitala se: "Šta bismo mi bez divnih gubitnika?" Od tog trenutka celo ovo zbivanje, bar kad sam ja u pitanju, izmestilo se iz realnog vremena. Jedan "običan" rok koncert pretvorio se u mitopejsku bahanaliju; nadnaravna bića i realni likovi – kao u nekom Šekspirovom

HEROJ I HEROINA: Lusinda Vilijams i Nil Jang

foto: Larry Cragg

komadu – zaigrali su ritualne plesove, vremenska strela je promenila smer i poletela unazad, uspomene i realne činjenice pomešale se na neshvatljiv način, Džems Din i Ljuba Vrapče su se odnekud pojavili i šaputali mi nešto na uvo, Holden Kolfild i Aljoša Karamazov su mi davali neke znake sa balkona kluba Paradiso. Haos, ludilo, vrh, umetnost, rokenrol!

Odmah zatim usledila je najbolja moguća verzije pesme "Those Three Days". Znam ovu pesmu još kada se pojavila na albumu *World Without Tears* 2003. godine. Oštra, reska, bolna numera je te večeri izvedena sa pravom dozom rokerske rezolutnosti. Palacala je klubom Paradiso kao ranjeni nerv. Stih "And I have been so fuckin' alone" zabadao se u mozak kao "metak lutalica" i išao "50.000 milja duboko" u sam centar bića.

Ponesena oduševljenjem publike Lusinda je izmenila repertoar i izvela nekoliko pesama koje nisu bile na njenim ovogodišnjim set-listama. Numere "Real Live Bleeding Fingers And Broken Guitar Strings" i "Atonement" su bile najefektnije. Ova potonja – verovatno najbolja "bela rep pesma", još otkad je Bob Dilan izdeklamovao svoju numeru "Subterranean Homesick Blues" – izvedena na bis, bila je naročito efektna. Recitujući svoje paklene stihove, Lusinda je spaljivala, kao napalmom, poslednje barijere, kojima su nespremni primerci u publici branili svoje personalne ekvilibrijume pred naletima uraganske rokerske energije.

NIL JANG, HEROJ

Tri dana kasnije u dvorani Ziggo Dome koja se nalazi preko puta Amsterdam Arene, sa one strane gde je ulaz u Ajaksov muzej, nastupio je Nil Jang zajedno sa svojim legendarnim pratećim bendom Crazy Horse. Koncert se zbio u okviru turneje *The Alchemy*, kojom se, na neki način, promoviše aktuelni album *Psychedelic Pill*.

Tačno 45 minuta pošto su Los Lobosi, koji su nastupili kao predgrupa, završili svoju čuvenu numeru "Don't Worry Baby", na scenu su izašli Neil Young & Crazy Horse. Posle "intoniranja" pesme Beatlesa "A Day In The Life" započeo je njihov šou.

Prva numera na repertoaru bila je "Love And Only Love". Svojevremeno je rečeno da ova pesma sadrži "sve elemente formule" po kojoj Nil Jang funkcioniše u onom segmentu karijere kada sarađuje sa Crazy Horse. Znači, snažan, repetitivan bugi ritam, mesmeričkih svojstava, koji omogućava lak "raskid" sa stvarnošću i brz transport u rokenrol zemlju čuda. Tu su, naravno, i duge gitarske deonice tokom kojih Jang demonstrira sve odlike svog "apstraktnog gitarskog ekspresionizma" sa svim mogućim vrtlozima distorzije, fidbeka i vibrata. Zavidna dužina (preko 10 minuta) i specifičan pevački stil su takođe važni sastojci.

Bila je to vulkanska erupcija rokerske energije koja je istog trena izmenila "mentalne pejzaže" svih prisutnih. Personalni bagaž sa kojim smo pristigli u dvoranu Ziggo Dome ostao je na drugoj obali reke. Nezaboravna rokerska eskapada je započela. Odlepili smo i smelo surfovali na talasima Jangove muzike.

Usledila je numera "Powderfinger", verovatno jedna od najboljih narativnih pesama u celokupnoj rok istoriji. U njoj se dvadesetdvogodišnji mladić bori protiv marodera koji dolaze brodom, uz reku, da opljačkaju pionirsko naselje podignuto na granici novog sveta. Mislim da se čitav žanr poznat pod nazivom *Americana*, a koji je dominantan u rok muzici godinama unazad, "izlegao" iz ove pesme. Amsterdamsko izvođenje bilo je efektno, tačno, sa finom dozom filmičnosti koju tekst pesme podrazumeva.

Sledile su dve numere sa novog albuma – naslovna i "Walk Like A Giant". Ova druga bila je centralno mesto celog događaja. Reč je o psihodeličnoj himni u kojoj se svodi životni bilans, konstatuje neostvarenost snova i uzaludnost životnih pregnuća: "Išao sam kao div, a sada plutam kao list u potoku", kaže se. "Ovo je tužna pesma", došapnula mi je moja holandska domaćica. Tačna opservacija, ali Nil Jang ne bi bio Nil Jang kada bi ostavio stvari jednoznačnim. Sentimentalna poezija o propasti hilijastičnih hipi snova interpolirana je sa teškom psihodeličnom muzikom u kojoj duge, plamteće gitarske deonice smenjuju buka, kakofonija i totalni zvučni haos. Na toj osnovi reči dobijaju novo značenje, životni poraz postaje herojski podvig, a promašeni snovi mera ljudskosti. Ova numera je zapis "šuma" koji ljudski život proizvodi »

u konačnom poretku stvari. Više od pesme, muzike i umetnosti. Možda najvažniji koncertni događaj kome sam prisustvovao u čitavom pečalnom životu.

Akustični set koji je usledio bio je takođe reverans hipi prošlosti. Doduše, drugačije intoniran. Jang je ostao sam na sceni. Na pozadinu je projektovan logo festivala u Vudstoku. Izveo je pesme "Hole In The Sky" (nova pesma), "Heart Of Gold", Dilanovu "Blowin' In The Wind" i "Singer Without Song". Publika je sa oduševljenjem prihvatila set, naročito numeru "Heart Of Gold", koja je Jangov najveći hit. Poznata rok novinarka Silvija Simons je rekla da uvek "drhti" kad sluša ovu pesmu. Mislim da je tako bilo i u dvorani Ziggo Dome. Petnaest hiljada ljudi je treperilo pod naletom miliona engrama povezanih sa ovom numerom. Uzgred, poznati rok publicista Najdžel Vilijamson je negde napisao da je Nil Jang inspiraciju za ovu pesmu dobio dok je slušao instrumentalnu verziju Džefa Beka numere "Love Is Blue" francuskog autora Pola Morija. Zanimljiva priča, zar ne?

Svaka od narednih pesma do kraja nastupa – a bilo ih je, sa bisom, još sedam – iziskuje posebnu priču. Naročito "Cinnamon Girl", "Fuckin' Up" ("Jedna od najboljih rokenrol pesama od svih koje sam uradio") i Jangova himna "Like A Hurricane". Čini se ipak da je važnije reći nešto drugo.

Nil Jang je personifikacija jednog vremena i ideja koje su ga obeležile. To je čovek koji je ostao veran mladalačkim idealima i pored toga što ga je život učio drugačije. On je svetionik, blještavi orijentir. Njegov stih "It's better to burn out than to fade away" postao je slogan koji je ljudskom bitisanju dao potpuno nov smisao. Zbog svega toga odlazak na njegov koncert bio je hodočašće. On je junak rokenrol vere. Martir i svetac.

KODA

Lusinda Vilijams i Nil Jang. To su vam dva lica iste priče. Sjane pesme i opore skaske. Krvavi prsti i pokidane gitarske žice. Buka i bes. Ljubav i nada. Heroj i heroina. Poslednji putnici na srebrnom autoputu koji preko užarene pustinje vodi u daljinu. Njihovi amsterdamski koncerti bili su prilika da se obnovi rokenrol vera. Sa njihovom muzikom u ušima može se hrabro ka modroj reci. I dalje, još dalje. ¶

ŽIKICA SIMIĆ

Izložbe: Uroš Đurić u MSUV

Fudbaleri i timovi, i druge priče

U četvrt veka svog prisustva na sceni, Uroš je Đurić izgradio "lik i delo" koji se prirodno prožimaju, i koji tvore jednu od najosebujnijih umetničkih pojava današnjice

Ima li ikoga u ovom delu sveta da ne zna, ili da mu se bar ne čini da zna, *ko* je Uroš Đurić? Na drugoj strani, koliko je onih koji znaju čime se *tačno* i čime se *zapravo* i koliko *uspešno* bavi ovaj svima prepoznatljivi čovek, mislim, onda kad ne igra u filmovima Srđana Dragojevića, pankerskog mu saborca iz mladosti?

Ne pitam (se) ovo tek tako... Odnos, što-no bi se reklo, "lika i dela" u savremenoj umetnosti ume da bude prilično traumatičan, ili bar kontroverzan; ovu potonju reč namerno stavljam na ovo mesto nadajući se da će čitaoca asocirati na *kontroverzne biznismene* i slične fenomene devedesetih (i dvehiljaditih, na nešto drugačiji način) jer (i) oni jesu deo sveta (kao volkje, a naročito kao predstave...) čijom slikom Uroš Đurić manipuliše, i čiju pojavnost i značenja inkorporira u svoju pojavnost – ergo, u svoj rad. Oh, zar je to jedno te isto? Nije, mada opet i jeste. O tome se u ovoj priči ponajviše i radi.

Izvesna nelagoda i napetost koje detektujemo u toj dvojnosti dolaze otuda što je Umetnik ovde neretko i dalje biće "romantičarski" distancirano od sopstvene umetnosti, to jest, još je rasprostranjeno shvatanje da je umetnik samo puki "izvođač radova" u proizvodnji tzv. besmrtne lepote koja da samom sobom transcendira njegov bedni zemni život, sam po sebi nevažan. I kao što već biva sa dubinski predmodernim kulturama, njima teško uspeva da se naprosto *modernizuju*, nego odmah odu koji bitan korak predaleko: naime, u skladu s "tabloidnom" prirodom em tranzicionog kermesa em jednog evroperiferijskog đubrišta na šta su se dobrim delom sveli Srbija i gro Balkana, pojavila se – a valjda već i zavladala, barem u mainstream "javnom prostoru" – i radikalno drukčija slika umetnika kao onoga ko zapravo postoji i živi manje-više isključivo kao estradna pojava, biće poznato zarad svoje poznatosti i priznato zarad priznatosti, lik bez dela, sve u svemu: monada i sablast čija je egzistencija pre zrcalna slika reality showa nego u starinski modernom (!) smislu mondena pojava Slavnog Umetnika koji se prvo proslavio svojom umetnošću, a tek onda – gotovo neizbežno, ako ne živi kao pustinjak – postao opštepoznati javni liebling.

E sad, gde je u svemu tome Uroš Đurić? Pa, upravo tamo gde i treba. Kao umetnik besprekorno fundirane medijske i društvene svesti, a uz to i mnogo obrazovaniji nego što bi to mogao odati njegov haj-nehajni javni lik, Đurić u dvadesetak godina

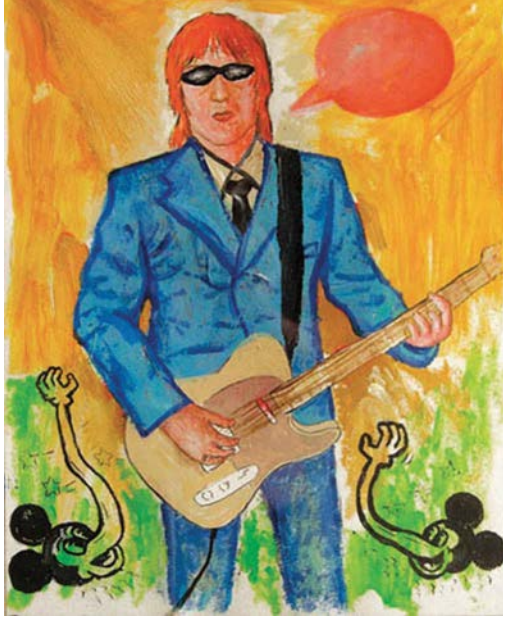

STRATEGIJE EKSCESA: *Celebrities*, Uroš Đurić i Seka Aleksić (levo); *Haring gitarista*

***Bog voli snove srpskih umetnika*, FK Vardar, Skoplje 2012.**

umetničke karijere neprestano proizvodi nekakav *hype* i istovremeno ga subvertira, demaskira, ismeva, pokazuje njegovo naličje, ispraznost, činjenicu da iza hajpa naprosto ne mora stajati doslovno ništa. Istovremeno, međutim, kao slikar i kao "vizuelni umetnik" širi zahvata, Đurić sve vreme na "najklasičniji" mogući način neumorno radi, pokazujući se kao jedan od najzanimljivijih – ajmo reći ono dosadno: *neofigurativnih* – savremenih slikara na našoj i "regionalnoj" sceni, a bogme i šire (što ne ostaje neprepoznato), dočim istovremeno kreira i niz fotografskih i drugih vizuelnih serijala i intervencija svih vrsta, na besprekorno lucidan i promišljen način problematizujući, recimo, odnos "privatnog" i "javnog" kod tzv. javnih ličnosti i medijsku treš industriju koja na tome lukrativno parazitira, ili odnos "visoke" i "niske" ili pak *urbo* i *turbo* kulture, "populističku" ili post-dečačku fascinaciju *fudbalerima i timovima*, položaj i smisao "umetničkog angažmana" kako na postratnom "zapadnom Balkanu" tako i u širem, globalnom kontekstu istorijskog trijumfa ideologije "slobodnog tržišta" – trijumfa koji je u međuvremenu ozbiljno uzdrman, svakako na neiznenađenje prekaljenog levičara U. Đ...

Sve ovo, i još mnogo toga, dobro je i pregledno izloženo (i razloženo) na nekoj vrsti retrospektivne izložbe *Strategije ekscesa ili ko se žuri uleti mu Đurić* u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine u Novom Sadu (izložba traje do 25. juna), poslednjih godina postojano najživlje i najvažnije institucije te vrste (a i likovnjačke generalno) u ovoj pretužnoj zemlji, sada direktno ostavljenoj na milost i nemilost antikulturnim varvarima

"Pravda za Uroša", grafit na zidu KC Požega, 2012.

"Hometown Boys" no 44, novembar 2002.
izvor: MSUV

i skakavcima kakvih još nismo videli – a svašta smo videli. Kustos izložbe Nebojša Milenković (kojeg pamtimo po dobru iz niza prethodnih vrednih projekata na istom mestu) ujedno je i autor "nosećeg" analitičkog teksta u opširnom i odlično uređenom katalogu izložbe – zapravo, to je već svojevrsna monografija pređenog umetničkog puta, utoliko i must-have za sve koji znaju da je Uroš Đurić jedna od najznačajnijih i najblagotvornijih pojava širokog spektra na ovdašnjoj umetničkoj sceni, kao i za sve koji su bili takvog dojma ali su im nekako izmicali dokazi usled njihove rasutosti...

Sukus Milenkovićevog kritičarskog truda možda najpre progovara iz ovog pasusa: "Budući da se intelektualno formirao na stečenim iskustvima beogradske andergraund, rok i pank scene, ali, takođe, i sa snažnom svešću o konceptualnim umetničkim praksama sedamdesetih – Đurić svoju umetničku poziciju nalazi u međuprostoru, zjapu, između nedovršenog modernizma, neizgrađenog kapitalizma i zakonski i vrednosno konfuzne i frustrirajuće tranzicije. Infiltriranjem u sistem i medije tzv. popularne, zapravo populističke kulture Đurić ih mimikrijski, poput stranog tela, ubačenog organizma, socijalnog parazita – bez iluzije o mogućnosti *delovanja iznutra* – pretvara u sredstvo manipulisanja, ne toliko samim medijima koliko upravo našom percepcijom i njihovim doživljavanjem."

Osim svih tih "multimedijalnih" (ja izraza...) radova, lepo je podsetiti se, na izložbi kao i u monografiji, i Đurićevog uzbudljivog slikarstva, kako onog iz perioda saradnje sa Stevanom Markušem, tako i "solo karijere". Vredi, dakle, požuriti u Novi Sad (dok i u Vojvodini sasvim ne zavlada ova institucionalizovana i osiljena Beda Duha koja guta sve) dok još traje izložba. A sad, ako vam usled žurbe uleti Đurić... pa, nije ni to baš najgore što može da vam se desi. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Sav moj džez

foto: M. Milenković

“Nevidljivi ljudi iz administracije Ministarstva kulture ne vole džez, pa samim tim ni komisija koju su izabrali da raspodeli državni novac nisu podržali ‘Nišvil’. Njih treba kriviti i prozivati. Ovo što se kod nas dešava prevazilazi odnos staljinističke politike prema muzici, o čemu je pisao Jozef Škvorecki. To je bio politički stav prema muzici, a ovde je nejasno o čemu se radi. Ne mogu da dozvolim da grupa sitnih patuljaka kroji moju sudbinu”

Miša Blam nudi Srbiji da bude prva država u Evropi koja će imati Muzej džeza. Na nedavno završenoj Noći muzeja pokazao je da ima sve što je potrebno za takav muzej – a pokazao je samo delić dokumenata, fotografija, pisama, plakata, instrumenata i ostalih stvari iz lične kolekcije. Treba mu samo prostor. Vlast još nije reagovala.

Muzej džeza je najnoviji poduhvat Miše Mihaila Blama, kontrabasiste, profesora, kompozitora, aranžera, publiciste, kolekcionara. Do sada je osnovao i finansirao “Jazz tribune” (1991, jedini specijalizovani džez mesečnik na Balkanu i prvi privatni časopis u Srbiji), i napisao je dve knjige: *Miles Davis – biografija, intervju, diskografija* i *Jazz u Srbiji 1927–1944*.

“VREME”: Džez je ovih dana prisutan u javnosti zbog, nažalost, nemilog povoda: Ministarstvo kulture je odbilo da sufinansira „Nišvil“, poznati džez festival. Šta mislite o tome?

MIŠA BLAM: Nevidljivi ljudi iz administracije Ministarstva kulture ne vole džez, pa samim tim ni komisija koju su izabrali da raspodeli državni novac. Njih treba kriviti i prozivati. Izjavili su da je „Nišvil“ festival nejasne koncepcije i sumnjivog dometa. Da li oni znaju da „Nišvil“ postoji 20 godina, da poslednje tri godine ima status „manifestacije od nacionalnog značaja“ i da prosečno svake godine ima sto hiljada gledalaca? Ovo što se kod nas dešava prevazilazi odnos staljinističke politike prema muzici, o čemu je pisao Jozef Škvorecki. To je bio politički stav prema muzici, a ovde je nejasno o čemu se radi. Ne mogu da dozvolim da grupa sitnih patuljaka kroji moju sudbinu.

O osnivanju vašeg „Muzeja džeza“ odlučiće Ministarstvo kulture. Šta očekujete?

Postavka u Vili kralja Petra za vreme „Noći muzeja“ bila je promocija Muzeja džeza Miše Blama, dokaz da imam šta da pokažem i da umem da pokažem. Zato ljudima u Ministarstvu kulture neću morati da objašnjavam i opisujem šta im nudim.

U svetlu činjenice da država godinama unazad nema novca da završi rekonstrukciju dva naša najveća muzeja i omogući im da rade kako dolikuje, ljudski je pomisliti: otkud vam ideja da ćete vi, pojedinac, uspeti ono što ne polazi za rukom Narodnom muzeju i Muzeju savremene umetnosti?

To nije isto, džezu nisu potrebni uslovi kakvi su potrebni Renoaru i ostalima. Po gradu ima dovoljno oronulih i napuštenih prostora, mogao bi jedan da se nađe i za ovaj muzej. Uostalom, džez i treba da bude u ambijentu koji malo izgleda andergraund. Tu bi se lako organizovale džez radionice, predavanja, najmanje dve stotine naših klinaca završilo je razne džez akademije po svetu pa bi u Muzeju mogli da pokažu šta znaju, napravio bi se klub, programi, i slična dešavanja koja bi donosila mali prihod. Ima mnogo stvari koje bi mogle tu da se rade od kojih bi država imala koristi, a da je ne koštaju ništa. Od nje bi bilo više nego dovoljno kad bi omogućila osnivanje institucije, osnovu za rad. Znate, ja imam 66 godina i nameravam da živim još dugo-dugo. Ipak, pomislio sam: šta će se desiti sa svim tim dragocenim materijalima kad napustim ovu planetu. A mnogo toga se nakupilo za 40 godina koliko sam zaljubljen u džez! Imam dva sina, oni će unikatne ploče da prodaju preko interneta, ono resto će da se baci u đubre, i Srbija će ostati bez dragocenog dokaza da je saučesnik u gradnji evropske kulture još od 1927. godine, kad je Rafael Blam oformio prvi džez orkestar u Srbiji pod imenom “Studentski Miki Džez”. U svakom slučaju, poslednjih par godina vrti mi se u glavi kako da sve ovo što se nakupilo

“Džez je odavno prestao da bude zabava, i postao je deo kulture. Evo, klasika već 20 godina stoji, ne razvija se. To se sad dešava sa džezom. Treba da prođu generacije da bi se proizvelo nešto novo. To su ciklusi, mi se tu ništa ne pitamo. Ali, ja se time ne bavim, ja sviram”

smestim na jedno mesto. Imao sam razne ideje: da ploče poklonim Radio Beogradu, jer to je moja kuća, da knjige i note poklonim Muzičkoj školi “Stanković”, u kojoj sam oformio Odsek džeza i u kojoj predajem, da dokumente i fotografije dam Srpskoj akademiji nauka i umetnosti. Međutim, pretpostavljam da bi oni to strpali u sanduk, sanduk bi smestili u podrum, i niko ne bi imao nikakve koristi od toga. Znači, trebalo bi oformiti muzej.

Ovo nije vaš prvi pokušaj da prikažete istoriju džeza. Bili ste autor izložbe *60 godina beogradskog džeza: 1927–1987* u Kulturnom centru Beograda...

A posle toga sam u Studentskom kulturnom centru pokušao da napravim muzej sa džez klubom, ali su me omeli početak rata i inflacija. Završio sam sa minusom od 40.000 maraka! Onda sam digao ruke, i otišao u Dominikansku Republiku. To su, naravno, neki problemi i odluke uobičajeni za to doba. Šteta, lepo smo radili: imali smo 180 programa, osnovao sam “Božićni džez festival”, u momentu kad niko nije hteo da dođe da svira u tadašnjoj Jugi, doveo sam 15 stranaca. A dešavale su mi se neverovatne stvari! Evo samo jedan detalj: izbacio sam iz kluba neke Crvene beretke koji su došli da mi traže kafu i viski za srpske vojnike. Onda su dolazili svako veče. A za to vreme u klubu sede neki mirni ljudi, neki mladi ljudi, došli da čuju džez. Ili, upadne mi interventna ekipa, svakog pretresaju, traže drogu. Kakva droga, mi se bavimo alkoholom i cigaretama u smislu hedonizma, i oni znaju da nas droga ne zanima. Otišao sam u policiju da saznam zašto me uznemiravaju. I znate šta su mi tamo rekli? Da nisam razumeo neka osnovna pravila ponašanja! Ali, bez obzira na sve nedaće, ja sam bio jako srećan. Sve ću to opisati u trećoj knjizi *Jazz u Srbiji*, u kojoj će biti obuhvaćeno vreme od 1970. godine do danas. Drugu, *Jazz u Srbiji 1944–1970*, trebalo bi da završim do kraja godine.

U prvoj knjizi tvrdite da je džez u Srbiji bio živ i kad u drugim većim državama nije, kad je proganjan u Rusiji, Rumuniji...

Kod njih džez jeste bio proganjan i zabranjivan, ali nikad nije nestao. Naleteo sam sedamdeset i neke na tajni džez klub u Novosibirsku, čuvam njihovu značku, i rado ću je izložiti u Muzeju. Imao sam sreću da u tadašnjem Sovjetskom Savezu uđem u muzički arhiv i čujem snimke njihovog džeza iz 1923. godine! Sjajni su! Interesantno je da su džez bendovi kod njih nastajali namenski: kad treba da im dođe, na primer, privredna delegacija iz Amerike, oni oforme džez orkestar kako bi pokazali naklonost ka američkoj kulturi. Pre par godina dobio sam dokumentarni film *Trubač iz gulaga*. To je priča o jednom Jevrejinu, Poljaku, koji je bežeći od poljskog antisemitizma pobegao u Nemačku, znači u još veći antisemitizam, pa je odatle pobegao u Sovjetski Savez. Bio je vrstan muzičar, oformio je big bend, napravio mnoge hitove, a onda se okrenuo ka džezu. I, zbog toga su ga, u vreme Staljina, poslali u Sibir u gulag zato što svira američku muziku. Tamo su »

ga pratili šta radi i – snimali. Kad je osnovao bend, premestili su ga u drugi gulag. Kad je i tamo okupio muzičare, poslali su ga u treći. Ukratko, osnovao je 13 orkestara u 13 gulaga. Na kraju su ga vratili u Moskvu, zato što je dolazila neka važna delegacija pa je trebalo oformiti bend. On je odgovorio da u Moskvi više nema muzičara, da su svi u gulazima!

Postoji mišljenje da je za vreme Tita džez bio nepoželjna pojava.

Nije istina, Tito i njegovi političari su imali preča posla od džeza! Dokumenta to jasno dokazuju: bilo je potrebno samo da napišete sreskom reonu kad i gde će biti svirka, i šta će se svirati. Ne zna se da je iko proveravao da li svirate ono što ste najavili. Čak imam dokument da je Edvard Kardelj na nakom kongresu preneo Titovu misao: "Mi možemo zabraniti našoj omladini *Gričku vještицu*, ali ja lično mislim da se naša omladina mora upoznati i sa time." S obzirom na to da je *Gričка vještica* bio džez, to je bilo zeleno svetlo za džez. Bojan Adamič je rekao Titu da država mora da ima big bend, pa je prvi osnovan u Ljubljani, a zatim još osam – u svim državnim centrima, osim u Crnoj Gori. Zatim: 1953. godine osnovano je sindikalno udruženje džez muzičara! To znači da se tada kod nas masovno svirao džez, i da priča da ga je Tito zabranjivao jednostavno nije tačna. Otkud onda te glasine? Zbog malobrojnih pojedinačnih ispada. Na primer: nekom sa Radio Beograda nije bio po volji Luj Armstrog, i doneta je uredba da se ne sme emitovati nijedna numera čiji tonovi prevazilaze trubački C-3. Komisija koja je bila zadužena za analizu muzičkog programa, Miroslav Čangalović, Stana Đurić-Klajn i Oskar Danon – oni su veoma pohvalno pisali o džezu, ubrzo je uvidela da su se zbog takve uredbe na udaru našli i Bah i Vagner zato što su komponovali u visokim lagama, pa je ta uredba odmah ukinuta. Međutim, bio je to dovoljan razlog da ljudi pomisle da komunisti ne vole džez. Ja sam video šta se dešavalo džez muzičarima u Rumuniji, u Češkoj – ni traga toga nije bilo kod nas. Naprotiv: ovde je Američka čitaonica otvoreno pozajmljivala džez ploče, i niko vas nije hapsio zbog toga.

Kako ocenjujete sadašnju džez scenu? Da li se džez svira van Beograda?

Pristojna je, i da, svira se i van Beograda. Sećam se, imao sam promociju knjige u Leskovcu. Govorili su mi da niko neće doći zato što je istovremeno u gradu bila Pljeskavijada. Međutim, došlo je četrdesetoro ljudi što je zavidan broj za Leskovac. Sad oni imaju i džez orkestar. Džez nikad nije bio specijalitet Beograda, počeo da se svira po Srbiji ubrzo pošto smo ga 1927. godine otkrili: Valjevo, Petrovac na Mlavi, Šabac, Kraljevo...

Nedavno ste izjavili da je džez prestao da bude masovna pojava kad je otišao iz dvorana za ples i prešao u koncertne sale. Da li to znači da je džez samodestruktivan?

Ne, nikako! To znači da je džez prestao da bude zabava, a da je postao deo kulture. To je neminovnost. Sećate se početka klasične muzike? Prvo su bili trubaduri i slični zabavljači, pa se došlo do simfonijskog orkestra. To je neminovna priča. Evo, klasika već 20 godina stoji, ne razvija se. To se sad dešava sa džezom. Treba da prođu generacije da bi se proizvelo nešto novo. To su ciklusi, mi se tu ništa ne pitamo. Ali, ja se time ne bavim, ja sviram. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Žandarmerija i Mocart

www.amadeus-band.com

Pre nekoliko dana sam na televiziji video spot grupe Amadeus koji je delovao kao najava sledećeg dela "Nemoguće misije". U spotu vidimo naivni scenario terorističkih napada u Srbiji. Naime, grupa neobrijanih ljudi, u civilkama, širi teror među građanima Srbije podmećući bombe po Beogradu. U svom tajnom skrovištu sipa u staklene kugle neku obojenu tečnost a zatim te kugle baca u stanici podzemne železnice. To im nije dosta, već drugu kuglu maskirani u dostavnu službu podmeće – zamislite – u frizerski salon! Naivne žrtve izvlače pramenove i meću sombre, dok lakoverna frizerka (kao metafora ženske radoznalosti), o tempora o mores, mućka kuglu. Naravno, eto eksplozije, koju frizerke i mušterije plaćaju glavama, da ne kažem frizurama.

Posle ti teroristi iz nepoznatih razloga otimaju devojku jednog pripadnika Žandarmerije, violinistkinju, koju drže u silosu. Pitam se da li je to referenca na aflatoksin, da nam nisu to ubacili teroristi, bokte?

Elem, tu se žandarmerija žešće naljuti i u hamerima dođe i rokne sve teroriste, al' šta ćeš, mora da pogine i neki naš, to je onaj dečko violinistkinje, ponela ga emocija, šta ćeš. Posle mu kolege i komandant Žandarmerije Srbije odaju počast pred spomenikom poginulim pripadnicima. Tu je kraj spota i piše – Srbiju čuvaju bog i žandarmerija!

Bilo bi ovo sve super da nema jednog bizarnog detalja. U ovom spotu zaista glume pripadnici Žandarmerije, na autentičnim lokacijama za obuku, u pravim hamerima, sa pravim helikopterima, a počast odaje pravi komandant pred pravim spomenikom poginulim policajcima.

Pitam se, ko je dozvolio ovoliko arčenje ljudi i tehnike za potrebe snimanja spota, jer ne shvatam logiku promocije Žandarmerije na ovakav način. Komandant je rekao da postoji dozvola direktora policije, što bi imao biti gospodin Veljović.

Zašto je u trenutku kada se pominje štednja neko imao potrebu da razbacuje resurse ovako bizarnim povodom?

Još gluplje deluje objašnjenje koje je stiglo povodom kritika ovog akcionog Amadeus projekta. Navodno, spot nije koštao mnogo jer su pripadnici snimljeni tokom obavljanja svojih redovnih obaveza. Ma nemojte? Ne morate biti Miloš Vasić da shvatite da u redovne aktivnosti Žandarmerije ne spadaju glumljenje terorista po frizerskim salonima ili stanicama Beovoza, akcija oslobađanja violinistkinja u silosima ili vozikanje okolo u hamerima.

Da ne ispadnem totalni laik, pohvaliću se sopstvenom ulogom u sličnom filmu, koji je 1988. snimljen u kasarni u Zadru. Film je radio "Zastava film" a nosio je simboličan i nimalo glamurozan naslov "Napad na stražarsku službu". Dozvolite da vas uvedem u radnju.

Tokom leta stranci se motaju po našem primorju (govorim iz ugla JNA i SFRJ). Dvojica terorista u kožnim jaknama naoružani kalašnjikovima napadaju stražara i ranjavaju ga (ja). Iako ranjen, on (to jest ja) poslednjim atomima snage dopuže do svoje tandžare M48 i po Pravilu službe ispaljuje metak u vazduh! Inače, bez lažne skromnosti, scena puzanja je dostojna Bate Živojinovića. Ovaj signal je naravno uzbuna za stražare, te oni na komandu "k oružju!" skaču i pritiču u pomoć. Na kraju srokamo teroriste, inače naše oficire, i JNA još jednom pobedi u specijanom ratu. Na nesreću, samo četiri godine kasnije, ista kasarna u Zadru je bila opkoljena dok je general Perišić pregovarao sa zengama.

Dakle, ma koliko se trudili da izmislite neprijatelja, on će se pre ili kasnije zaista pojaviti. Naša Žandarmerija se igra rata, što joj je i posao, ali ne mora da snima muzičke spotove da bi dokazala patriotizam, jer neprijatelju otkriva više od sopstvenog muzičkog ukusa.

Nama je otkrila mnogo strašniju stvar – a to je činjenica da tamo, izgleda, radi ko šta hoće po sopstvenom muzičkom ili političkom ukusu.

Iz ove policijske vežbe možemo da naučimo da ne uzimamo kojekakve kugle od nepoznatih ljudi, naročito da ih ne mućkamo, da na stanicama stanemo iza stuba, mahinalno, i da se ne šetamo sa violinom u rukama, jer prizivamo kidnapere. Srbiju čuvaju bog i žandarmerija, a pucnjave su oko splava "Fristajler" i kafića na Adi, samo posle oni što su pucali neće da sarađuju sa policijom. Nemaju poverenja u državne organe, zamislite! ¶

DRAGAN ILIĆ

A gde smo mi tu

Najnoviji skandal sa dezertiranjem važnog analitičara Agencije za nacionalnu bezbednost SAD Edvarda Snoudena razočarao je nas u Srbiji: nas nema na mapi koja je objavljena – za razliku od nekih susednih država. Šta su oni bolji od nas? Pa, kakvi smo mi to ljudi kad se više ni "Cija, snajka, Cija" za nas ne zanima?

Počelo je prošle nedelje, kada je londonski "Gardijan" objavio podatke koje im je ustupio mladi Edvard Snouden (29), analitičar Agencije za nacionalnu bezbednost SAD (NSA), pošto je sa Havaja otišao u Hong Kong, održao konferenciju za novinare i onda se – sasvim oprezno i razborito – udaljio u nepoznatom pravcu. Po onome što se do sada moglo doznati, Snouden i "Gardijan" nisu nam saopštili ništa novo – kao što ćemo videti – osim činjenice da Srbija ne zanima najveću obaveštajnu agenciju na svetu NSA – ako Snoudenovi podaci ne lažu.

Snouden je, ukratko, saopštio da SAD preko svoje ogromne obaveštajno-bezbednosne "zajednice", kako oni to zovu, kontrolišu telekomunikacije svih vrsta, naročito internetske i telefonske, na celoj planeti; da su u stanju da dobiju listinge svih i svakoga, ali i da u realnom vremenu čitaju i slušaju sve i svakoga, da ulaze u internetske komunikacije banaka (što je i najvažnije), vlada i pojedinaca i uopšte štogod vam padne na pamet.

Dobro jutro.

Agencija za nacionalnu bezbednost NSA (*No Such Agency*, kažu zaposleni) najtajnovitija je, najbrojnija po broju zaposlenih i najbolje finansirana u celom konglomeratu od tridesetak policijskih, obaveštajnih i bezbednosnih agencija na brzinu okupljenih unutar Domovinske bezbednosti SAD (*Homeland Security Department*) posle terorističkih napada iz 2001. NSA ima svoje prislušne stanice širom planete; preko NASA lansira se izvestan broj (državna tajna) satelita svake godine – ili češće, po potrebi. Zapošljava hiljade tehničara, lingvista, običnih analitičara poput Snoudena, viših i strateških analitičara; bavi se – po propisima – prisluškivanjem, dešifrovanjem i analizom elektronskog saobraćaja od interesa za bezbednost SAD. Osnovana je 1952, mada je i ranije, u okviru Ministarstva odbrane, radila te stvari još od kraja tridesetih. Od 1952. nadalje, NSA raste eksponencijalno – u skladu sa razvojem komunikacijske tehnike. Od 1947. do 1975. NSA je čitala svaki telegram u odlasku ili u dolasku u SAD. Onda se prešlo i na telefone. Smeštena u vojnoj bazi Fort Mid u Merilendu, Agencija se širi na hiljadama hektara, ima bezbednosne mere jače nego Bela kuća ili CIA u Lengliju, Virdžinija, i raspolaže kompjuterskim kapacitetima nepojmljivim običnom civilu.

ZANAT NAJSTARIJI

Sada malo istorije: sve te mere bezbednosti i – naročito – kontraobaveštajne zaštite nisu pomogle mnogo. Nisu ova dva najnovija heroja – Bredli Maning, koji je pustio materijal Džulijanu Asanžu za "Vikiliks", i Edvard Snouden – bili prvi. Avgusta 1960. dva radnika NSA, Viljem Martin i Bernon Mičel, nestali su netragom, da bi se onda pojavili na svečanoj konferenciji za novinare u Moskvi 6. septembra 1960. U veoma kiseloj i melanholičnoj analizi slučaja, zloglasni Komitet Predstavničkog doma za antiameričku delatnost priznao je da su ta dvojica "prošla kroz najstrože provere lojalnosti i bezbednosti" u "najtajnijoj i najdelikatnijoj službi, pa su ipak prešli neprijatelju". Istoričari, međutim, podsećaju da su i Martin i Mičel "sami od sebe prebegli zbog odvratnosti prema prljavim špijunskim trikovima koje SAD koriste" (na stranu što je i SSSR koristio iste trikove, ali nećemo biti sitničavi...). Nešto kasnije prebegao je i Džek Danlap, pošto je godinama uspešno špijunirao po NSA, gde je bio zaposlen; na vezi ga je držao vazduhoplovni ataše Ambasade SSSR u Vašingtonu, DC.

"Prljavi trikovi", nažalost, bili su tu sve vreme. Za NSA je utvrđeno, pre svega tokom istrage Čerčovog komiteta Kongresa, da je – protiv svoje povelje i pozitivnih propisa – špijunirala američke građane sve i kad nisu komunicirali sa inostranstvom. To je bilo zataškano i počišćeno pod debeli tepih "nacionalne bezbednosti", jer je NSA bila i ostala mezimče svih predsednika i njihovih administracija, do dana današnjeg.

Već početkom osamdesetih NSA je raspolagala prvim Krejevim superkompjuterima (onima hlađenim tečnim azotom); lansirala je špijunske satelite – prvo "Rajolajt", a kasnije, do danas, sve modernije verzije "Kihol" (ključaonica) – opremljene foto i video kamerama, ali pre svega prefinjenim prijemnicima za svaku vrstu telekomunikacija. Reč je o satelitima niskih orbita (90 minuta oko Zemlje) koji su u prvo vreme čak izbacivali magnetske trake u kasetama dok preleću SAD ili savezničke zemlje, da bi danas emitovali digitalni signal bez tih komplikacija. Mogu da menjaju orbite po komandi, pa smo tako mi u Srbiji 2003, za vreme akcije "Sablja" imali privilegiju da se koristimo sistemom "Ešalon" loveći Zemunce i ostale. Nije dugo trajalo, jer je rat u Iraku bio važniji – ali ipak. Nije da smo baš bili bilo ko – kao danas.

VIŠAK UŠIJU, MANJAK MOZGA

Suština cele priče oko NSA i ostatka obaveštajne zajednice SAD, međutim, složenija je nego što se čini. Mogućnosti prikupljanja informacija elektronskom, danas digitalnom špijunažom rasle su daleko brže od kapaciteta za njenu analizu. Uz dovoljno ljudi i para – što je NSA uvek imala – lasno je usisati sve što je iko ikada na planeti ukucao u kompjuter ili izgovorio u telefon. Treba neko da sve to pročita i sasluša, pa da

DEČKO KOJI JE OBEĆAVAO: Edvard Snouden i glavobolja za Baraka Obamu Foto: REUTERS

donese neki zaključak i prosledi dalje. To je problem svake tajne službe u današnje vreme: "reproduktori" (kako se to zanimanje kod nas zove) skapavaju sa slušalicama na ušima slušajući bezvezna naklapanja preko telefona i prekucavajući ih. Onda neki niži analitičar treba da se razabere šta je tu interesantno, a šta je obično lupetanje (99 odsto). Pa onda neko malo gore treba da sačini od toga neku razumljivu informaciju koja – posle filtriranja kod načelstva – stiže do ljudi koji donose odluke od nekog značaja.

U NSA su mislili da će kompjuteri to rešiti po sistemu "ključnih reči": mašina prepozna reč "predsednik" ili "bomba" ili "kokain", recimo, pa na tu poruku ili razgovor skrene pažnju. Nije trajalo dugo; čak su i naši lokalni dripci odmah shvatili štos i počeli da govore u šiframa koje kompjuter – glupa i bukvalna mašina – ne shvata. Dakle, opet je potreban čovek; čovek košta zbog obuke, dugih radnih sati i bezbednosnih provera. Već početkom osamdesetih američki stručnjaci skretali su pažnju administracija da do dvadeset odsto prikupljenih informacija uopšte biva obrađeno; ostatak ostaje za kasnije, pa im se tako i desio 11. septembar.

Slučajevi Maninga i Snoudena, kao što vidimo, nisu ni prvi – a nadati se – ni poslednji. Ljudi jednostavno, pogotovo lepo vaspitana mladež koja još u nešto veruje, ne mogu da trpe bezumni, nerazumni tehnički sistem koji skuplja sve – a zašto? Ajde, dobro: prisluškivanje i špijuniranje stranih država smatra se za opravdano i legitimno; ali šta ćemo sa sve više špijuniranja unutar sopstvene države? I – logično pitanje – čemu sve to? Ako ništa drugo: koliko se prikupljenih informacija – osim onih taktički važnih koje se tiču terorizma, narkotika i pranja novca, ako ih baš ulove – uopšte obradi? Pritom ni najjače službe ne mogu da izađu na kraj sa seljačkim štosovima u pranju novca: arapska "havala", na primer; Indusi i Kinezi imaju slične metode. Ja ti dam pare, ti mi daš lozinku za rođaka u Londonu ili Njujorku, ja odem tamo i uzmem moje pare; to su izmislili još u srednjem veku holandski bankari. Ništa preko neta, ništa telefonom, pa sada vi budite pametni.

A to što Srbije nema na mapi NSA neka brine samo one koji misle da su niko i ništa ako ih "Cija, snajka, Cija" ne sluša. Umemo mi to i sami, bez NSA, a NSA će već naći ulaz u server *FinSpy* u Srbiji. ¶

MILOŠ VASIĆ

Predsednik i gimnastičarka

Kremlj između šoubiznis politike i sovjetske tradicije. Novi život Ljudmile Aleksandrovne. Putin i olimpijska gimanstičarska šampionka Alina Kabajeva i kako je predsedniku i prvoj dami pao kamen sa srca

Rusija nije videla razvod Gosudara punih 316 godina, još od kada je Petar I svoju drugu suprugu Jevdokiju Lopuhinu poslao u Suzdaljsko-pokrovski manastir. Sada sve to nije tako dramatično, niti zapetljano kao u sapunicama.

U četvrtak, 6. juna, ruski predsednik Vladimir Putin je sa svojom dosadašnjom suprugom Ljudmilom posle prvog čina baleta *Esmeralda* u Gosudarstvenom kremaljskom dvorcu stao pred kamere TV kanala "Rosija 24", da bi nakon kratkog razgovora o baletu, novinarka pitala da li je istina da oni ne žive zajedno. Vladimir je pogledao Ljudmilu i potvrdio: "Eto, tak!" Ljudmila je sa olakšanjem kazala: "Da, može se reći da je to civilizovani razvod."

To su svi već znali na osnovu iskustva iz vremena kada je raspored na tribini Lenjinovog Mauzoleja članova Politbiroa govorio više o dešavanju u državnom rukovodstvu, nego sva partijska štampa zajedno. Na božićnom bogosluženju 2013. premijer Dmitrij Medvedev je stajao zajedno sa suprugom, a predsednik Vladimir Putin – sa gradonačelnikom Moskve Sergejem Sobjaninom.

Londonski "Tajms" primećuje da su Vladimir i Ljudmila izgledali opuštenije kad su objavili razvod, nego 2010. kada su se pojavili zajedno u javnosti da bi zaustavili govorkanja o razvodu – Ljudmila je bila bez venčanog prstena, a Vladimir je obraćao više pažnje na labradora nego na suprugu.

NEDRŽAVNI TERET

Nina Andreuli, novinarka lista "Argumenti i fakti", u tekstu "Prva ledi u 82 sekunde" u centar te storije, u kojoj se ogledaju i sociologija savremene ruske porodice i tehnologija vlasti i pozornica intriga šoubiznis politike, pronicljivo stavlja ne Vladimira Vladimiroviča, već Ljudmilu Aleksandrovnu. Kaže da joj se u početku Ljudmila nije sviđala: tiha, dosadno hladna, reklo bi se da nema vlastito mišljenje, ni snage (ni prava) da se izjasni.

U 82 sekunde tog intervjua, piše Nina Andreuli, videli smo, međutim, dvoje snažnih starijih ljudi, sa čijeg je ramena pred noge podanika pao veoma lični, veoma nedržavni teret. Čini mi se, piše Nina Andreuli, da će Ljudmila Putina početi novi život, bez spekulacija i evaluacija. Zemlja je nije mrzela kao Raisu Gorbačovu, ali je nije prihvatila i protiv nje je radila tiha kuhinja podrivanja, šaputanja, više zlonamerna nego znatiželjna: pripisivali su joj manastir, alkoholizam, čak i ludnicu.

U dosadašnjem životu Ljudmila je bila oličenje žene koja je svesno odabrala da bude u senci uspešnog muža. Ona je ćerka radnika kolhoza Aleksandra Avramoviča Škrebnjeva iz sela Šniaki u Starodubskoj provinciji u regionu Bransk, koji je posle vojske otišao u Kalinjingrad. Upisala je studije na Kalinjingradskom tehničkom univerzitetu. Na drugoj godini ostavila je tehniku i zaposlila se kao stjuardesa u lokalnoj avio-kompaniji. Njena umetnička duša vodila ju je često u Lenjingrad, gde je mogla da posećuje pozorišta u kojima je počela i, eto, završila se njena romansa.

U sali Lensovjeta, na predstavi komičara Arkadija Rajkina, jedan prijatelj ju je upoznao sa Vladimirom, koga na ulici, da prođe pored njega, "sigurno ne bi primetila". Udala se za njega 28. jula 1983.

Kad su se upoznali, Vladimir je navodno Ljudmili rekao da radi za službu, ali ne i za koju. Po drugom izvoru, ona u prvih osamnaest meseci braka zapravo nije znala čime se on bavi. S mužem NKVD-ovcem u Drezdenu je živela od 1986. do 1990. u kasarnskim stanovima.

Po povratku u Rusiju predavala je nemački jezik na Akademiji za usavršavanje učitelja. Lenjingradski državni univerzitet završila je 1986 (po specijalnosti je filolog-romanist).

Kad je jedan prijatelj 1999. javio da je Jeljcin izabrao Volođu za naslednika, ona je, kažu, ceo dan plakala i rekla prijateljima da se više ne mogu družiti, jer oni pred njom i njenim mužem neće više moći slobodno da govore.

SOVJETSKA TRADICIJA

Kao predsednik RSFR Putin je porodicu držao podalje od javnosti. Fotografije ćerki (Marije, rođene 1985, i Katerine, 1986) gotovo da nisu objavljivane.

Sovjetsku tradiciju "supruga u senci", međutim, pojela je nova šoubiz politika.

Prošla su vremena u kojima Viktorija Brežnjev nije volela izlaske u javnost, ni TV kamere, a volela da kod kuće ukiseli kupus. I vremena kada je Nina Hruščova bila neprimetna. Retko se pojavljivala u javnosti i supruga Jurija Andropova, Tatjana.

Naina Jeljcin, inženjer po obrazovanju, doživljavana je više kao razborita žena bez dovoljno ženstvenosti, koja kroti "nestašluke" svog muža, nego kao prva dama.

Revolucionarnu promenu je unela Raisa Mihajlovna Gorbačov: išla je po modnim revijama i izložbama i razgovarala sa suprugama svetskih lidera, suprugu donosila popularnost na Zapadu, a štetila njegovom ugledu kod konzervativnijih građana SSSR. Bila je prva supruga jednog ruskog političara koja je plaćala "viza" karticom. U poslednjim danima SSSR to bilo je previše. Kad je Gorbačov podnosio ostavku, Jeljcin ga je pitao: "A, zlatnu karticu, imate?!" Gorbačov je odgovorio: "Ja ne znam šta je to zlatna kartica..."

Prvi infarkt Raisa Gorbačov doživela je u avgustu 1991. godine u vreme neuspelog moskovskog puča u zatočeništvu u crnomorskom letovalištu Faros. Umrla je od leukemije.

Ljudmila Putina je druga vrsta žrtve. Magazin "Forbs" primećuje da ona prosto nije odgovarala imidžu supruge čoveka koji se sa svojih 60 godina bavi džudom, igra hokej, pilotira avionom, leti među ždralovima i ne boji se tigrova. Te slike su jačale njegov imidž, mada je takva

IMA NEKA TAJNA VEZA: Vladimir Putin i Alina Kabajeva
Fotografije: REUTERS

BILO NEKAD: Vladimir i Ljudmila Aleksandrovna na Uskršnjoj liturgiji u Moskvi 2001.

aktivnost 60-godišnjaka (s visokim pritiskom) nekima izgledala patetično.

Ljudmila Putin nije imala volju za takvu paradu. I Svetlana Medvedev (45 godina, po obrazovanju je ekonomista, ćerka vojnog lica, vaspitana je u konzervativnoj porodici, posvećena crkvi) u javnom životu je aktivnija od nje.

INTRIGE I TRAČ

Putinov portparol Dmitrij Peskov na kraju sage saopštava da u predsednikovom rasporedu nema termina za novu ženidbu. Taj demanti nije potisnuo stare tračeve, koji kolaju još od 2008. kada je "Moskovski komsomolec" uneo zabunu objavivši da je agencija Moskor preuzela obavezu da organizuje svadbu Putina i Aline Kabajeve, višestruke olimpijske šampionke u ritmičkoj gimnastici. Alina je najavila tužbu protiv lista i novinara. Povučen je ceo tiraž tog broja "Komsomolca".

Tadašnji gradonačelnik Moskve Jurij Mihajlovič Luškov je 2008. tužbom tražio 500.000 rubalja odštete za pretrpljeni duševni bol od redakcije ruskog žurnala za muškarce "GQ" i (po 25. put) od Aleksandra Lebedeva, bivšeg saradnika KGB SSSR, doktora ekonomskih nauka, bankara teškog 3,1 milijardu dolara, zato što je on u razgovoru za magazin "GQ" s Ksenijom Sobčak i Ksenijom Sokolovom rekao da je intrigu o Putinovom najlepšem od svih smrtnih grehova proširio Luškov J. M., potplativši novinare. Trač, koji je očito širen iz "unutrašnjeg kruga", pothranjivale su fotografije na kojima predsednik gleda gimnastičarku ne baš očinskim pogledom.

Alina Kabajeva je sada deputat Jedinstvene Rusije. Ne pominje se na Tatlerovoj listi najpoželjnijih 40 ruskih nevesti 2013, među kojima su Marija Šarapova, Sofiko Ševardnadze (unuka diplomate Ševarnadzea), Ana Abramovič, ili Goga Aškenazi, autorka legendarne fraze: "Ono o čemu maštа svaka đevuška, ja imam – s jedne s strane princ, s druge — milijarder."

Politikolog Jevgenij Minčenko procenjuje da se razvod neće odraziti na Putinov rejting (po Fondu za istraživanje javnog mnjenja u maju 2013. uživa podršku 48-50 odsto građana). Obični građani će razumeti da i glavi gosudarstva može da se dogodi ono što se događa drugima.

Nemački nedeljnik "Špigl" piše da je procenat razvedenih brakova u Rusiji veći nego u Nemačkoj. Komitet Državne dume za porodicu predstavio je nedavno projekat državne koncepcije porodične politike, predlažući kazne za razvod, zabranu za izlazak iz zemlje onih koji duguju alimentaciju, itd.

Dok neki pravoslavni blogeri apeluju na patrijarha Kirila da moli za spas duša Vladimira i Ljudmile, list "Argumenti i fakti" podseća da oni nisu prva visoko pozicionirana porodica koja je objavila razvod: razveli su se princ Čarls i princeza Dajana 1996, predsednik Francuske Nikola Sarkozi razveo se od Dominik Kupoli 1996, a od Sesil 2007; italijanski premijer Silvio Berluskoni razveo se 2010. od druge supruge Veronike Lario. Razveo se i gubernator Čukotske Roman Abramovič od Irine i oženio se Darjom Žukovom, ćerkom biznismena. Razveo se i Arnold Švarceneger, bivši terminator i guverner Kalifornije... ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Foto: Androniki Christodoulou

Sveštenica antiglobalizma

Pobunite se, udružite se, ne dajte da vas pokore, usprotivite se neoliberalizmu, postoje alternativna rešenje, nije sve u štednji koja nagriza demokratiju, probodite se, ili će vas probuditi neofašisti, poručila je diva antiglobalista Grcima i narodima Balkana. Da je bar sve tako jednostavno

Za "Vreme" iz Soluna

Naomi Klajn nije došla u Grčku zbog sunca i mora. Kanadska novinarka, pisac i aktivistkinja, autorka svetskih bestselera *Ne Logo* i *Doktrina Šoka*, "sveštenica antiglobalizacije", došla je da svojim očima vidi kako se ponovo u praksi primenjuje ono o čemu je pisala: strategija šoka. U Grčkoj je provela mesec dana, sakupljala materijal za sledeću knjigu i dokumentarac o vezi ekonomske i ekološke krize. Bila je glavni govornik na 4. svetskom B-festu, Festivalu protiv autoriteta (*B-Fest, Antiauthoritarian Festival, www.bfest.gr*) koji je održan od 24. do 26. maja u Atini. Ovaj festival organizuju nekolicina manjih anarhoautonomnih grupa i časopis "Babilonia". Bila je to prva poseta Naomi Klajn Evropi.

Kretala se uglavnom u okviru alternativne grčke scene, ali nije uspela da izbegne reflektore atinske javnosti. Srela se sa mnogim umetnicima, piscima, intelektualcima i političarima uglavnom iz redova levice, pa i sa predsednikom Sirize Aleksisom Ciprasom, čija partija umalo da nije došla na vlast u Grčkoj, a oštro se protivi merama koje Trojka – Evropska centralna banka, Međunarodni monetarni fond i Evropska komisija – primenjuje na Grčkoj. "Izvinite, predsedniče, ako sam vas razočarala, ali ja nisam Naomi Kembel", rekla je tom prilikom šaljivo Naomi Klajn, osvrnuvši se na Ciprasov lapsus na šestom zagrebačkom Subverzivnom festivalu održanom 14. maja: "Na Grčkoj pokušavaju da primene doktrinu šoka, kao što je to rekla Naomi Kembel", rekao je tada Cipras u prisustvu slovenačkog filozofa Slavoja Žižeka i američkog reditelja Olivera Stonna.

Nimalo šaljivo Naomi Klajn je na B-festu rekla da je sasvim jasno da Grci danas prolaze kroz doktrinu šoka i dodala da bi danas toj, istoimenoj knjizi svakako dodala poglavlje o Grčkoj i zemljama sa juga Evrope. "Moj cilj nije bio da zabeležim istoriju, nego da *Doktrina šoka* bude instrument, udžbenik, iz koga ćemo moći da naučimo kako da predvidimo sledeći šok. Uostalom, knjiga se i završava pitanjem: Kada ćemo biti svedoci sledećeg šoka? Mi imamo ekonomski model koji sam po sebi proizvodi krize. Ovde (u Grčkoj) kriza je iskorišćena kako bi se opljačkala zemlja, kako bi se uništili društveni pokreti i sve što je postignuto zajedničkim ljudskim naporima."

RATNO STANJE

U intervjuu koji je vodio poznati grčki novinar, pisac i reditelj Stelios Kuloglu, a

AKO NE MOŽETE VI, MOŽEMO MI: Naomi Klajn u fabrici Bio.Me u Solunu; protest učenica protiv "kolonizacije" na Halkidikiju i sindikata u Atini
Fotografije: REUTERS

među žrtvenim jarcima

koji je objavljen na najposećenijem grčkom alternativnom portalu TVXS, Naomi Klajn je na pitanje o stereotipu o Grcima koji poslednjih godina preplavljuje zapadne medije, o tome kako su navodno "u krizi zato što su lenji" i imaju "previše neradnih dana", odgovorila: "I do nas su stigle te priče o Grcima i protiv Grčke. Ljudi su načelno neraspoloženi, a i deo naše kulture je da smo stalno nezadovoljni, jer mnogo radimo, a ne dobijamo za to koliko bismo hteli. A onda smo valjda i ljubomorni i pomalo sadisti, pa uživamo u kažnjavanju zemalja Mediterana, zbog toga što one imaju toliko sunca, prirodnih lepota i mnogo opuštenijи način života. Stereotipi o Grčkoj i drugim južnoevropskim zemljama koji su kružili naročito po nemačkim novinama su rasistički. Ponižavajuće je kada o tebi govore na taj način!"

O porastu fašizma i neonacizma u Grčkoj kaže da se "nalazimo u ratu", misleći na neobjavljeni ekonomski rat. "U svakom ratu postoje ljutnja i bes i to je donekle opravdano kod naroda koji gleda kako mu na njegove oči propada zemlja. Ali, problem nastaje kada se bes ispoljava na pogrešan način", kaže Naomi Klajn. Bes može da se ispoljava kao lična osveta, ali i da se racionalno usmeri protiv sistema koji je uspostavio vladavinu pohlepe. Sistem u kome živimo je takav da potpomaže da se bes najpre usmerava prema najslabijima. U Grčkoj su to imigranti, koji su, da bi preživeli, primorani da rade za manje nadnice od Grka. Tako se skreće pažnja sa onih koji su zaista odgovorni za krizu.

"Kriza uvek pruža mogućnost eliti da je okrene u svoju korist", kaže protivnica globalizma. Elita ne samo da je očekivala uspon fašizma, nego ga je i predvidela. To je istorija Evrope. To je lekcija koju smo morali da naučimo iz Prvog svetskog rata i Versajskog mirovnog ugovora: da nam osveta neće doneti ništa dobro. "Ponižavanje Nemačke je delovalo kao bumerang, sa poznatim rezultatima", zaključuje Klajn, "a to je ono što me najviše nervira: Čikaška (ekonomska) škola sa svojim stezanjem kaiša i kresanjem plata zapravo podržava fašizam – i to se na grčkom primeru pokazalo kao tačno."

UČINITE NEŠTO

Kao da je opsednuta grčkim mejnstrim medijima, kanadska aktivistkinja nije nimalo krila svoje nepoverenje prema njima: "U Grčkoj vodeći mediji pomažu da se širi neka vrsta masovnog terorizma nad narodom. To znači da se stvari prikazuju na takav način da narod misli da će doživeti apokalipsu ako je neposlušan i odbacuje nepodnošljivo stroge mere štednje."

Na TV-Skai, u emisiji koju je gledalo oko pola miliona ljudi, rekla je da ekonomsku krizu u Grčkoj prati "kriza demokratije". Grci gube poverenje u demokratiju, a poručuju im da drugog izlaza nema. Oni žele da ostanu u evrozoni, jer su toliko zaplašeni onim što se nalazi sa druge strane... "Grci se boje da je svako alternativno rešenje mnogo gore, a zapravo se evrozona pretvorila u zatvor za ljude, a da oni to nisu ni shvatili. Postali su članovi Evropske unije u dobrim vremenima, a nisu postali svesni toga da su predali svoj nacionalni suverenitet, predali svoju snagu kako bi mogli da utiču na ekonomiju."

Na pitanje koje je alternativno rešenje »

Doktrina šoka

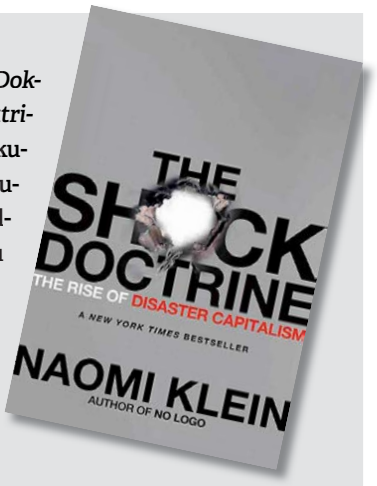

Naomi Klajn proslavila se knjigama *Ne Logo* i *Doktrina šoka. Uspon kapitalizma katastrofe. Doktrina šoka* je objavljena 2007. godine. Knjiga kritikuje kapitalizam na osnovu primera koji pokazuju kako se privredni ili vojni šokovi, ili prirodne katastrofe, zloupotrebljavaju, ne bi li se u pogođenim zemljama preko političkog uticaja sprovela privatizacija na osnovu modela Čikaške ekonomske škole, a naročito Miltona Fridmana, a protiv artikulisane volje većine. Ona govori o beskrupuloznom kapitalu koji se kroz multinacionalne korporacije nameće ugroženim delovima sveta.

U prvom poglavlju Klajnova objašnjava poreklo terapije elektrošokovima u psihijatriji, ukazuje na eksperimente koji su se sprovodili po nalogu CIA pedesetih godina prošlog veka: ispiranje mozga i ciljano razaranje ličnosti je bilo uspešno, ali je izgrađivanje novog identiteta bilo neuspešno. Klajnova povlači paralelu između takvih "šok-terapija", zapravo metoda mučenja, i onoga što ona podrazumeva pod "neoliberalnom privredom", upoređuje to sa liberalnim teorijama Čikaške škole i Miltona Fridmana. Klajnova piše da su se posle "privrednih šokova", vojnih poraza ili prirodnih katastrofa te ekonomske teorije koristile kako bi se razgradili mehanizmi socijalne države. Ona navodi Čile pod Pinočeom, Kinu pod Deng Sjaopingom, Veliku Britaniju pod Margaret Tačer posle rata oko Foklandskih ostrva, Rusiju za vreme Borisa Jeljcina, ali i Nju Orleans posle uragana Katrina, kao i Irak posle povlačenja američkih trupa.

Džozef Štiglic je povodom *Doktrine šoka* napisao da Klajnova svakako nije akademik, i da joj se ne može suditi kao takvoj, da na mnogim mestima "isuviše pojednostavljuje stvari". Ali to isto su, po njemu, činili i oni koji sprovode doktrinu šoka kada su polazili od potpunih informacija i savršenih tržišta kako bi opravdali svoju politiku.

Drugi su knjigu hvalili, zbog toga što pravi paralele između razvojâ koji naizgled nisu povezani.

A. I.

Naomi Klajn za "Vreme": Udružite se

Na pitanje kako bi balkanske zemlje mogle da se izbore sa problemima izazvanim svetskom krizom, Naomi Klajn odgovara: "Izgleda mi potpuno neverovatno da zemlje Jugoistočne Evrope još uvek ne sarađuju kako bi se zajednički suprotstavile ideji da ne postoji alternativa strogoj štednji. Ne znam koja je idealna alternativa, ali sigurno postoje mnoga druga rešenja osim ovih koja su ponuđena Grcima.

Eto, pogledajte na primer Tursku. Pre samo nedelju dana niko nije mogao ni da pretpostavi da će se talas otpora proširiti na tolike ljude i gradove širom zemlje. A sve je krenulo od jednog malog parka. Budite sigurni da vaši političari budno prate te događaje. Niko ne zna šta je to što će promeniti pravac kretanja talasa i šta će izazvati cunami. Sve što možemo je da se dobro pripremimo za sledeći talas, da ne dozvolimo da nas preplavi i ne dopustimo da bez ikakvog otpora pređe preko nas. U Grčkoj, ali i u ostalim zemljama na jugu Evrope narodi treba da iskoriste ove teške trenutke kroz koje prolaze kao povod za stvarnu i suštinsku transformaciju. Kad dođe sledeći talas, organizovani pokreti moraju da ga dočekaju spremni, sa realnim alternativnim rešenjima i idejama o jednoj novoj ekonomiji, o novom tipu vlasti. Ono što nam je potrebno je antidoktirna šoka. Treba da se desi Narodni Šok."

i kakav izbor imaju Grci, Klajn je odgovorila: "Pregovarajte ponovo o uslovima kredita. Izađite iz evrozone zajedno sa ostalim zemljama Juga, kao jedan jedinstven blok. Organizujte se u novu zajednicu. Učinite nešto!"

Kritikovala je i levicu, pre svega Sirizu Aleksisa Ciprasa: "Grčka levica nije uspela dobro da artikuliše stvari i da predloži neko konkretno i verodostojno alternativno rešenje koje bi inspirisalo narod. Nije se do sada pokazala kao vizionar nove ekonomije, koja bi zaista služila ljudima i ne bi zagađivala čovekovu okolinu, koja bi bila održiva i stabilna. Na grčkoj levici je ogromna moralna odgovornost da pokaže da postoji i drugi put, da postoji nada. Jer, što više vremena prolazi, to ćemo sve više biti svedoci neofašističkih snaga koje popunjavaju tu prazninu i na svoj način odgovaraju na osećaj nemoći kod ljudi, a njihov način je zastrašujuć."

MODERNA KOLONIZACIJA

Za Naomi Klajn današnja Grčka, ili "poslednja sovjetska ekonomija u Evropi", kako je nazivaju neoliberalni pripadnici Čikaške škole, savršeno je "zamorče" na kome se primenjuje doktrina šoka, a koja zapravo gura društvo u bezdan, eliminiše srednju klasu, dereguliše radne odnose i uništava radom stečena društvena dobra, vodeći tako u masovnu privatizaciju i rasprodaju prirodnih bogatstava zemlje po najnižim cenama.

"Ne sprovodi se privatizacija u periodu recesije!", tvrdi kanadska književnica. "To je pravilo, jer nećeš uspeti da napraviš dobar dil. Veoma je malo onih koje je zaista briga za grčku ekonomiju. Izaći ćete iz te priče kao gubitnici. Investitori će nametnuti svoje uslove, jer grčka vlada jednostavno nema snage ni mogućnosti da nametne svoje."

Jedan od primera je privatizacija gradskog vodovoda u Solunu, koju mnogi vide kao "razbojništvo". Ili projekat za eksploatacija zlata i bakra na susednom Halkidikiju "faraonskih razmera" – govori se o milijardi evra. Iza tog posla stoji kanadska kompanija Eldorado Gold. "Prvi put se stidim što sam Kanađanka", rekla je Naomi Klajn, zbog posledica ovog projekta na životnu sredinu, ljude, životinje, zemlju, vodu i vazduh, zbog otpora koji

pruža lokalno stanovništvo na severozapadu Halkidikija. Radove obezbeđuje veliki broj policajaca koji sarađuju sa privatnim obezbeđenjem. Naomi Klajn i njenu filmsku ekipu su na javnom putu zaustavili čak sedam puta, legitimisali ih i ispitivali. "Nešto slično sam doživela samo u pojasu Gaze", kaže Kanađanka. "Ovo što se danas dešava u Grčkoj u ime ekonomije krize nije bez presedana. Dešavalo se u mnogim drugim zemljama koje su nasilno kolonizovane."

ZELENO PROROČANSTVO

"Na Halkidiki sam došla, između ostalog, jer pišem knjigu o čovekovoj sredini i o tome koliko je neophodno da je spasimo. Naravno da je teško razmišljati o zaštiti životne sredine kad imaš ozbiljne ekonomske probleme. Evropska politika u tom pogledu nije bila savršena, ali je sigurno bila avangardna u odnosu na Kinu i SAD sve do 2009. godine, kad je izbila kriza. A sada su odlučili da žrtvuju ekologiju u ime ekonomije. Bolesno je razdvajati ta dva pojma. Kriza će se pogoršati i biće još mnogo veća ako prestanemo da se interesujemo za okolinu u kojoj živimo. Nije to neki luksuz koji možemo da odložimo za kasnije. Stvar je hitna", kaže Naomi.

DALEKO JE BRISEL: Bes Grka protiv EU ne jenjava

Priča o sukobu dva sveta. S jedne strane su oni koji veruju da spoljnji faktor, znači strana ulaganja, preko radnih mesta koje će obezbediti, predstavljaju rešenje za izlazak iz ekonomske krize. A s druge su pak oni koji veruju da je pravo bogatstvo već tu, oko nas, neodvojivo od plodne i čiste zemlje, čiste vode i prirode. Oni veruju da, uz određeno znanje i sposobnosti, imaju sve što im je potrebno: poljoprivredne proizvode, šumarstvo, ribarstvo, turizam i obnovljive izvore energije i da tako mogu da proizvode nepresušno bogatstvo koje se zasniva na samom životu.

"Međutim, investicija kanadskih 'konkistadora' se nastavlja", s gorčinom primećuje Klajn. "Zahvaljujući državnoj represiji i zato što se ignoriše otpor lokalnog stanovništva. Nažalost, nacionalne vlade su se pretvorile u lobiste multinacionalnih kompanija."

ANTIDOKTRINA ŠOKA

Fabrika Bio.Me u Solunu bila bi jedna od desetina velikih grčkih fabrika koje su zatvorene u poslednje tri krizne godine da radnici nisu odlučili da se samoupravno organizuju, da rade i upravljaju fabrikom bez direktora i vlasnika. Njihovi slogani su "Ne možete vi, možemo mi!" i "Zajedničkim snagama i kolektivnim preduzećima svi zajedno stanimo na put nezaposlenosti". Kada su vlasnici bankrotirali pre otprilike godinu dana, sedamdesetak radnika je odlučilo da ne prekinu rad, da sledećeg dana dođu na posao i stave u pogon mašine. Tako su osnovali prvu samoupravnu fabriku u Grčkoj. Naomi Klajn ih je među prvima podržala.

Početkom juna konačno je posetila ovu fabriku i radnicima govorila o "perspektivama samoupravljanja", to jest o grčkoj krizi kao o krizi neoliberalnog kapitalizma, čija politika neminovno vodi u direktan sukob sa životnom sredinom i samim životom: "Neoliberalni kapitalizam nas je naučio kako da kupujemo i ratujemo, ali nas nije naučio kako da gradimo. U stvarnosti smo zaboravili da gradimo, i to sad moramo da naučimo iz početka, jedan od drugoga, svi zajedno", poručila je Naomi grčkim samoupravljačima.

Rekla je da oni mogu da posluže kao primer pokretima otpora širom sveta. "U vremenima krize, umesto da se ponašamo kao uplašena deca i tako prepustimo svu svoju snagu elitama, kao što to od nas očekuje doktrina šoka, možemo da sazrimo, i to mnogo pre nego što mislimo. Moramo da se izborimo za našu vlast i za naše zajednice. To je naša alternativa i odgovor na doktrinu šoka i to se dešava ovde u Bio.Me, gde su radnici shvatili da im ne trebaju gazde da bi radili i bili korisni sebi, svojim porodicama i društvu. To je primer koji treba da promovišemo, jer je trenutno na hiljade preduzeća pred zatvaranjem zbog krize."

Na pitanje koji je najbolji način otpora rekla je da nije dovoljno da samo kažemo "ne", da je to isuviše jeftino i neubedljivo... Ljudi pristaju na ovo što se oko njih dešava, ne zato što veruju u to, nego jer su prestravljeni logikom da ne mogu ništa da promene. Dakle, moramo da nastavimo da govorimo "ne", ali istovremeno da ponudimo i čitav niz alternativnih i konkretnih rešenja, predloga na koje će ljudi moći da kažu "da". Na taj način će izaći iz hipnoze u kojoj se nalaze. "To je ključna prilika za grčku levicu, koja sada treba da pošalje jednu originalnu poruku nade u promenu i budućnost", kaže Naomi Klajn.

GEORGIOS STAMKOS
I MILICA KOSANOVIĆ

(Autori su osnivači i urednici grčkog nezavisnog časopisa "Zenith".)

Poslednji ples

Oko lika i dela sada već bivšeg predsednika Fudbalskog kluba Vojvodina iz Novog Sada obavijeno je više kontroverzi koje od njega čine čoveka koji je bio zanimljiviji od većine koji su se u srpskom fudbalu pojavili poslednjih decenija

Foto: Milovan Milenkovic

Kada je u nedelju 8. juna javljeno da je Ratko Butorović Bato pronađen mrtav u svojoj kancelariji u novosadskom hotelu Park, prva stvar na koju su ljudi koji prate fudbal mogli da pomisle jeste da je on ubijen. Međutim, na sreću, ta je misterija brzo razvejana jer su "istražni organi" saopštili da je Bato umro najverovatnije od infarkta i da na telu nisu pronađeni tragovi nikakvog nasilja.

Na sreću, jer njegovom smrću nije produžena lista onih koji su u poslednjih dvadesetak godina vodili razne srpske klubove i u jednom trenutku bili žrtve nekakve sačekuše.

Javljeno je još da su ga u kancelariji našli članovi njegovog obezbeđenja kada im dugo nije odgovarao na telefonske pozive.

U daljim izveštajima povodom ovog nesrećnog događaja pojavljuju se različiti datumi njegovog rođenja. Naime, negde piše da je rođen 1954, a na drugim mestima – 1957. godine. Ono što je sigurno jeste da je upisan u matične knjige opštine Nikšić, Crna Gora, što će bitno odrediti njegov "životni put".

Setio sam se razgovora s njim od pre dve godine posle finala Kupa Srbije u kojem je Vojvodina izgubila trofej u utakmici sa Partizanom. Bila je velika vrućina u Novom Sadu i čekali smo ga skoro sat vremena da dođe na zakazani razgovor. Dok je pričao o fudbalu i onome što je bila tema našeg razgovora, govorio je na ekavici, i nekako službeno. Ali, kako je razgovor odmicao i kako sam ga usmeravao ka priči o tome ko je on zapravo, Butorović je prelazio na ijekavicu sa karakterističnim naglaskom iz svog rodnog sela u okolini Nikšića.

"Meni je horoskop veoma važan, ali mi je jasno da datum rođenja sigurno nije ispravan", govorio je Butorović, "jer je jasno da su me upisali u nekom trenutku kada je neko otišao u grad i verovatno je to taj datum a ne onaj kada sam se baš rodio. Ko je mogao da prekine kosidbu ili nešto takvo da ide da upisuje dijete u knjige?"

Butorović je izgledao starije nego što bi moglo da se zaključi po broju godina, ali za većinu posmatrača sa strane to je bilo nevidljivo jer je od sebe napravio neku vrstu iščašenog modnog gurua i svojim gangsta-geto stilom privlačio je pažnju i međunarodne javnosti. Nikada niko u svetu fudbala nije i verovatno nikada neće izgledati kao Butorović i to je njegova prva zaostavština.

On je u SAD "otkrio" hip-hop modu, ali je uvek držao do brendova iz sfere visoke mode kao što su D&G, Guči, Armani, Versaće, ali je sebi dozvoljavao da u ormaru ima i poneko parče običnih robnih marki tipa Puma ili Adidas. "Ljudi me vide i kažu gle kakav je ko klošar, a ovo na mene košta par hiljada evra", govorio je.

On je insistirao na tome da je, dok je nosio odela, to bila samo marka Brioni i šalio se da bi Zekstrina odela možda kupio samo za recepcionere u svojim hotelima.

Iza bizarne spoljašnosti, bele onduliране poludugačke kose i ogromnih kajli *a-la* Pablik enemi, bio je čovek koji je u životu "prošao sve" i u zrelim godinama zagospodario Novim Sadom, u koji je došao još kao tinejdžer da se školuje. Početak mu nije bio lak.

"Kopao sam kanale, radio svašta. Mislim da sam postavljao kablove na celom putu od Novog Sada do Futoga", svedočio je Butorović.

Fizikalija za kršnog Crnogorca, koga je majka nazvala Bato, verovatno nije bila preteška stvar ali se on ubrzo obreo u "belom svetu" gde je počeo kao radnik na poslovima obezbeđenja.

"Nadimak Kankan sam dobio jer se lanac dragstora u Novom Sadu tako zvao, a ja sam svoje radnje nazvao po klubu iz Pariza", rekao nam je Butorović.

Iz pariskih dana je i jedna ljubavna epizoda koja je okončana zavetom majke da se mane tamnoputih žena jer ne želi da joj crnče trči po avliji.

Butorović je ovu majčinu zakletvu poslušao i raskrstio sa tamnoputom lepoticom, ali je sećanje na tu mladalačku ljubav hranio na simboličan način kroz nadimak Kankan.

Ljubav prema Francuskoj pokazao je i kada je početkom dvehiljaditih kupio pariski magazin u glavnoj šetačkoj ulici u Novom Sadu i sazidao novi moderan objekat koji lokalci nikada nisu prihvatili jer se mislilo da je on odraz osionosti njegovog vlasnika koji ne razume šta su istorija i tradicija.

Međutim, niko nije imao primedbe kada je kupio oronuo a ogroman hotel Park u Novom Sadu koji je kompletno renovirao i doterao, kao što je docnije uradio sa hotelom Leopold na Petrovaradinskoj tvrđavi.

Svoje poreklo nikada nije krio, bez obzira na svetski stil u oblačenju, ali mu je ono donosilo samo nove i nove kontroverze jer je povezivan sa Branom Mićunovićem, za koga se u medijima tvrdi da je šef svih mafija na Balkanu, kao i sa crnogorskim vladarom Milom Đukanovićem. On to nikada nije krio, a i što bi to radio: oni su svi Nikšićani, ili iz okoline Nikšića, kao i Tomislav Karadžić, na primer...

"Ovde sam kod sebe morô da zaposlim gomilu rođaka iz Crne Gore jer od tetaka ne može da se živi. Svi misle Bato je uspeo i sad mora svima da pomogne", govorio je o svojim vezama sa zavičajem.

Demantovao je da su ljudi iz njegovog obezbeđenja kriminalci, to je sirotinja iz rodnog kraja kojoj treba posao.

Dovodili su ga u vezu sa raznim predstavnicima srpskog i crnogorskog podzemlja, ako se tako mogu nazvati delovi nekadašnje Službe državne bezbednosti, ali je, na kraju, ipak nekakav preduzetnik koji je svojim delovanjem unapredio hotelijersku ponudu u Novom Sadu i digao iz mrtvih fudbalski klub Vojvodinu, koja je pre manje od deceniju bila mesto na kome su fudbalerima honorare plaćali pečenjem.

Butorović je klub "preuzeo" 2006. godine i za sedam godina izgradio sasvim solidnu osnovu za opstanak ulaganjem u sportski centar "Vujadin Boškov" u Veteriniku i doterivanjem stadiona "Karađorđe" onoliko koliko je bilo u njegovoj nadležnosti.

Za ovih sedam godina u klubu se pojavilo dosta mladih i dobrih fudbalera koje nije želeo da proda Partizanu i Zvezdi jer nije hteo da pojačava konkurenciju.

Na prodaji ovih igrača je odlično zarađivao. "Moj je interes da zaradim na fudbalu i ja to otvoreno kažem", govorio je reporteru "Vremena".

U akciji suzbijanja "fudbalske mafije" u Srbiji bio je spektakularno uhapšen 2008. godine i okrivljen da je sa par hiljada evra podmitio sudije na utakmici Mladost Lučani – Vojvodina. Neko vreme je proveo u pritvoru, ali je po izlasku nastavio najnormalnije da se bavi svojim poslovima.

Imao je cilj da Vojvodina počne da osvaja trofeje, ali mu to nikako nije pošlo za rukom čak ni ove godine, kada su izgubili finale Kupa od Jagodine iako su bili favoriti. Butorović je imao fer odnos prema fudbalerima koje je javno napadao kada nisu dobro igrali, ali i nagrađivao za dobre partije. Lako je menjao trenere i očevidno sam na svoju ruku donosio sve odluke.

Voleo je da koketira sa publikom pa je na neke utakmice išao sa njima na tribinu koja je predviđena za gostujuće navijače.

Njegova smrt će verovatno biti ozbiljan udarac za kompaniju koju je izgradio, mada su njegovi sinovi, iako mladi, školovani na dobrim školama u inostranstvu i verovatno mogu da preuzmu rukovođenje nekih poslova.

Od njihove sposobnosti zavisiće i konačna procena onoga što je Butorović uradio: ako poslovi opstanu, uključujući i vođenje fudbalskog kluba, onda ćemo znati da je pokojnik napravio neku realnu stvar. Ako se sve uruši, onda će biti jasno da je on bio samo zastupnik neke veće organizacije.

Za Novi Sad i za njegovo nasleđe bi bilo dobro da njegova deca ili naslednici uopšte unaprede ono što je napravio. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Prva Yu zalagaonica

Glad za gotovinom

Od slike Salvadora Dalija do građevinskog bagera

Ocenjujući još pre više od pola godine da hronična jugoslovenska glad za gotovim novcem predstavlja polje perspektivnog biznisa samo ako se za plasirani kapital obezbedi jasna imovinska garancija, novosadski privrednik Ratko Butorović pokrenuo je pravnu proceduru za osnivanje zalagaonice, koja bi poslovala uz njegovu štedionicu i menjačnicu. Posle uobičajenih pravnih peripetija dužih od četiri meseca, ovaj već afirmisani vlasnik tri samoposluge u Novom Sadu, koje rade pod firmom "Can Can", otvorio je u prostorijama hotela "Park" i svoju finansijsku kuću, a odziv na koji je naišao u zalagaonici prevazišao je sva njegova očekivanja.

NIJE NI SANJAO: Pod kontrolom Zalagaonice "Can Can" ovih dana smo zatekli desetak automobila, dva kamiona, jedan autobus, hrpu slika veoma poznatih autora (čak i jedno platno Salvadora Dalija), velike setove potpisanih čekova, velike količine zlatnika i skupocenog nakita, desetine bundi, a pokazao je i više ugovora u kojima su predmet zalaganja nekretnine. Tu je već dva meseca čak i jedan bager proizveden u "Radoju Dakiću", čiji dan rada donosi zaradu u vrednosti gotovine koja je pozajmljena — ali se vlasnik ne pojavljuje da ga otkupi i baci se na poslove.

Ratko Butorović kaže da nije ni sanjao da će mu se toliko vrednosti ponuditi u Zalagaonicu, ali ističe da još nije odbio da primi nijednu stvar jasne vrednosti. Generalni uslovi su takvi da posle procene vrednosti ponuđene stvari (a za procenu koristi ovlašćene sudske veštake koji garantuju minimalnu prodajnu vrednost), on isplaćuje gotovinu u visini od 50 odsto. Rok se ugovara prema zahtevu ponuđača, a pozajmica se kamati između 15 i 22 odsto mesečno. Glavnica se preračunava po zvaničnom kursu nemačke marke, pa je u tom smislu, i za sredstva povraćaja i za iznos kamate, u ceo posao ugrađeno obezbeđenje od rizika devalvacije (jedino kod blanko potpisanih čekova uz kamatu se plaća dodatna "premija" osiguranja od devalvacionog rizika od 20 odsto mesečno).

U pravno-tehničkom smislu najčešće se u ovim poslovima zalaganja koristi jedna vrsta ugovora o kupoprodaji sa odloženim dejstvom, to jest pravom raskida ugovora ukoliko partner vrati pozajmljenu glavnicu i pripadajuće kamate. Kad rok protekne, Zalagaonica postaje vlasnik predate stvari.

Butorović kaže da bukvalno 80 odsto onih koji zalažu određene vrednosti (a čak 100 odsto onih koji založe čekove) ne dolazi da "otkupi" ono od čega su dobili polovinu vrednosti u gotovom novcu. Inače, on sam procenjuje da je okolnost što poslovne banke u paradržavnoj svojini ne daju praktično nikakve hipotekarne kredite stvorila takvu jagmu za njegovim pozajmicama. Naravno, tu je i sve teža ekonomska situacija, novca niko nema, a potrošnja i prohtevi i kod građanstva imaju snažnu inerciju.

USKORO LICITACIJA: Ovaj relativno mladi biznismen (36 godina) kaže da je iskustvo i nešto početnog kapitala stekao širom Evrope, te da je brzo shvatio da mu trgovina i finansijsko preduzetništvo daju bolje šanse od inžinjerske profesije (završio je višu mašinsku školu). Butorović, inače, ističe da zalagaonice na Zapadu obično pozajmljuju tek 25 odsto od procenjene vrednosti, istina uz niže kamate, što je naravno rezultat i niskih inflacionih očekivanja.

Pokušavajući da unapred izbegne u literaturi često opisivane porodične drame kod poslova zalaganja, Butorović je, za stanove, postavio i dodatan uslov — da ih ne mogu zalagati ljudi sa porodicom. Istina, pokušao je svoj posao i potpuno da očisti od uvek neugodnih "izvršenja" nudeći osiguravajućim zavodima u Srbiji inače u svetu unosnu proviziju od 1,3 odsto (pa da oni u realizaciji mogućih imovinskih transakcija i sporova iskoriste svoju pravnu mašineriju). Takvo interesovanje ovi zavodi nisu pokazali, a na one iz drugih republika u ovakvoj političkoj situaciji Butorović nije smeo da se osloni, mada su oni bili za to zainteresovani.

Ratko Butorović je zadovoljan startom "Zalagaonice Can Can" i očekuje da će uskoro organizovati veliku licitaciju položenih stvari i aukciju slika i umetničkih predmeta — kakve kod nas još nije bilo.

DIMITRIJE BOAROV

Vreme ▪ 29. JUL 1991. ◥ 35

Brojčani kôd našte srca

Za one koji veruju u podsticanje mehanizama samoizlečenja na energetskom nivou ova informatička priča je prava poslastica

Ispred Hrama Svetog Save održana je molitva za mir i procvat na Balkanu, ali ne u organizaciji SPC niti pod njenim pokroviteljstvom. Mahom stariji Beograđani, od kojih su neki vidno bolesni, okupili su se da čuju šta će reći ruski iscelitelji iz moskovske Fondacije "Petrov". Stiče se utisak da nisu tu prvi put i da su zadovoljni što će im se na stepeništu ispred hrama lično obratiti dr Arkadiji Petrov. Najpre je rečeno da je nad Srbijom otvoren portal direktno od Tvorca koji nam šalje belosrebrnkastu svetlost, ali da će se blagostanje vratiti na Balkan ukoliko ovdašnji ljudi postanu svetlost i reemituju je drugim ljudima na celoj planeti.

Arkadij Petrov se predstavio kao bivši ateista, bivši direktor najveće ruske izdavačke kuće u oblasti kulture i profesor filozofije, koji je zapostavio osnovnu delatnost kada je shvatio da su potencijali ljudskog mozga neiskorišćeni, da prosečan čovek koristi 1 odsto neurona, genije 3, a efekat vidovitosti javlja se kod osoba koje koriste 5 odsto svojih neurona. Govorio je o svom učenju i "Drvetu života", da je u čoveku Bog, da je vreme za svetonazornu promenu i aktivaciju ćelija, o samorazvoju svesti, da je planeta Zemlja evoluirala na viši stupanj i mi ćemo s njom preko svetlosnih kodova... A onda je rekao da su u Italiji, u aprilu mesecu, u prisustvu lekarske komisije iscelitelji Fondacije "Petrov" izvršili regeneraciju hirurški odstranjenog organa na čoveku i da je italijanski parlament ponudio saradnju. Vatikan je, kaže, takođe poslao impuls o saradnji. Da ne preskočimo ni deo o Srbiji: kaže da se ime naše zemlje na ruskom prevodi kao Srce koje kuca (Ser – serce, bija – bije) i da se odavde projektuje svetlosna budućnost celog sveta, valjda zbog portala. Dalja priča dešava se takođe u Italiji: Petrov kaže da je polaznica seminara iz Japana legla sa iskrivljenom nogom, a ustala sa ispravljenom. Spomenuo je još nekoliko čuda, ali su ova dva iz Italije publici ekskluzivno saopštena, na šta su prisutni reagovali klimanjem glave i uzvicima radosti.

Za ovu priču treba mašte i vere (muka se podrazumeva), ali ona je čak i za ljubitelje ezoterije previše eksplicitna. Regeneracija ljudskih organa, odstranjena slezina ponovo izrasta, oživljavanje mrtvih posle saobraćajnih nesreća, mantranje brojeva umesto radio ili hemio terapije? Predavači Fondacije "Petrov" iz Moskve tvrde da je nemoguće moguće i navode da imaju ultrazvučne dokaze o odstranjenim organima koji su ponovo izrasli. E, da, imaju dokaze i o vaskrsenju, overene u sudu.

UČENJE PO GRABAVOJU

Drugi deo učenja, o samoizlečenju pomoću brojčanih nizova, razvio je Grigorij Grabavoj. Onima koji veruju u podsticanje mehanizama samoizlečenja na energetskom nivou, ova informatička priča je prava poslastica – svaka bolest ima svoju šifru koju zamišljate kao svetleći niz brojeva sve dok belančevine iz ćelije ne "prepoznaju" kôd. Ili, još jednostavnije, napišete šifru na parčetu papira i stavite ga a) u džep ili b) ispod čaše vode koja preko stakla upije šifru a onda vodu popijete.

Ako se zanemari činjenica da je osnivač ovog učenja Grigorij Grabavoj, zvani "ruski Isus Hristos", četiri godine odležao u ruskom zatvoru zbog optužbe za prevarne radnje, i sumnja da je majkama dece nastradale u Beslanu obećavao da će ih oživeti (majke su kasnije porekle da je Grabavoj davao lažna obećanja; videti okvir "Grabavoja za predsednika"), sve ostalo je pitko: Tvorac, kvantni skok svesti, volja, čiste misli, pozitivizam. Psihijatar Sergej Berg kaže da je Grabavoja zapazio sredinom devedesetih kada je objavio da je "pronikao u tajnu smrti". On tvrdi da je Grabavoj "očigledan slučaj šarlatanstva" i zapanjen je time što njegovi sledbenici osim što veruju da su njihovi bližnji oživeli, proizvode gomilu papira overenih u sudu da su njihovi preminuli zaista vaskrsli. Psihijatar Berg kaže da

Ćelija spasiteljica

· proširi nivo svesti na 30 cm od svog tela
· proširi nivo svesti još više, na 10 m od svog tela
· proširi nivo svesti u beskonačnost do Severnjače
· uzmi sa Severnjače jednu živototvornu iskru i od nje sačini jednu veliku belu Sferu
· približi Sferu i u gornji svod srebrnim slovima ispiši ĆELIJA SPASITELJICA
· u centru Sfere zlatnim slovima ispiši 8 (znak večnosti) i ∞ znak beskonačnosti, ali tako da se ta dva simbola ne seku (jedan ispred drugog)
· u donji nivo ispisuješ šifre
· evo ideje za neke od njih:
· 123 707 44 neposredni kontakt sa Tvorcem
· 123 111 50 25 prisustvo Tvorca u svemu, rad za dobrobit svih
· 1 888 948 pretvaranje svega negativnog u pozitivno
· 938 179 BRZA POMOĆ
· 1411 1963 harmoničan razvoj za sve
· 88888 5 88888 trenutno uspostavljanje zdravlja
· kada završiš upisivanje šifara oboji ćeliju u ljubičastu boju
· zatim smanji ćeliju na veličinu teniske loptice
· obrći je u smeru kazaljke na satu i unesi preko trećeg oka do hipofize
· zatim dopusti da ti blagotvorna ljubičasta boja ispuni celo telo
· zahvali se Tvorcu

(IZVOR: WWW.VECNAMLADOST1489999)

POKRET ZA IZLEČENJE: A. Petrov i sledbenici pred Hramom svetog Save

Foto: : Ivan Šepić

je upoznao ljude koji veruju da su njihovi bližnji "ustali iz mrtvih" i da su na specijalnoj misiji negde na planeti.

Prema onome što se o Grabavoju može pročitati na zvaničnom sajtu Petrov fonda *www.vecnamladost148999*, sprečavao je katastrofe tako što je dijagnostifikovao kvarove na avionima i svemirskim letelicama. Tehnologiju "obnavljanja čovječjeg organizma pomoću koncentracije na brojčane nizove" primenjivao je na neizlečivim bolesnicima. Reč je o specijalnim kombinacijama brojeva, povezanim sa konkretnim ciljem u svrhu regeneracije zdravlja putem uspostavljanja harmonije sa "Normom Stvoritelja". Navodi se da postoje šifre za preko 1000 bolesti, uključujući i šifre za uspešniji biznis.

Grabavoju su se pridružili drugi ruski naučnici, poput Igora Arepjeva i Arkadija Petrova, koji je osnovao Petrov fond i trenutno nadgleda kurseve u Beogradu. Ova trojica formirala su energetsko-informativne metode i tvrde da putem njih čovek može obnoviti organe odstranjene operativnim putem. U saopštenu Petrov fonda navodi se da Arkadij jedini od njih trojice putuje po svetu i uči ljude kako da regenerišu svoje organe i inicira njihovo izrastanje na seminarima. Mimo izrastanja organa, učenje je sinteza filozofije, religije, nauke i drevnih znanja. Svetlana Novak raščlanjuje reč "pomoć" na "po moć", i apostrofira da je moć u čoveku. Prema njenim rečima, ova metoda izlečenja ne isključuje klasičnu medicinu, a na prvom kursu Petrov fonda održanom u Beogradu, u martu ove godine, bilo je pedeset lekara, pretežno iz Beograda.

SVE SE UBRZAVA

Prema Grabavoju, svaki organ, kao i svaki drugi objekt percepcije, sadrži individualno informativno polje, božansku matricu, koja predstavlja osnovu čitave egzistencije. Ova matrica je po svojoj strukturi "Norma" Stvoritelja. Bolest predstavlja tzv. veštačku matricu, koja odstupa od prvobitne matrice Stvoritelja. Prema tom učenju, bolest nastaje unutar svesti, u svesti ju je moguće izlečiti.

To učenje, naravno, košta. Bazni kurs je 520 evra, 370 evra za penzionere, 740 za parove i 220 za decu do 14 godina; napredni nivo košta 1000 evra (sva tri seminara naprednog kursa koštaju 2100 evra), dok je master kurs svega 300 evra. Bazni kurs je otvaranje ekrana unutrašnjeg viđenja – polaznik seminara postaje "jasnovid", prema rečima Novakove. Napredni 1 kurs podrazumeva regeneraciju oštećenih i hururški odstanjenih organa – koštani sistem, urinarni i polni sistem, bubrezi; napredni 2 je regeneracija organa – srce i srčani sistem, jetra, plućno krilo; napredni 3 je ulazak u sferu DAAT (znanje). Na kraju je master kurs – rad na ličnim problemima sa dr Petrovom.

To je otprilike to: za 2100 evra dobija se sertifikat da ste jasnovido samoregenerativno biće. Ako nemate šta da radite sa dve hiljade evra ili ako imate nekoga ko bi kurs platio umesto vas, zašto da ne, možda hirurški odstanjena materica ne može da se vrati, ali zvuči kao dobar provod. I, najzad, ko zna... Petrov fond govori o novoj svesti čoveka – ne umirati, ne bolovati, ne stariti. Srce želi da bude zdravo i večno mlado, nije mu zameriti. Šta posle sa armijom mladih i da li bi nam planeta Zemlja u tom slučaju postala tesna, drugo je pitanje. ¶

BILJANA VASIĆ

Grabavoja za predsednika

Pre nego što je uhapšen, G.P. Grabavoj je planirao da se kandiduje za predsednika Rusije. To nije odgovaralo Putinu, kako kažu u Fondaciji "Petrov" i onda je usledila hajka na njega, sve mu je osporavano, čak i diplome. Moskovsko tužilaštvo je u aprilu 2006. godine optužilo Grabavoja da je njegova fondacija na prevaru stekla milione rubalja u 30 ruskih regiona. On i njegov tim su, prema pisanju lista "Pravda" u to vreme, na proputovanjima duž Rusije stekli bogatstvo od tri miliona rubalja po jednoj turi seminara. Grupni seminari su koštali od 250 do 2000 rubalja, a individualni seminari oko 40.000 rubalja.

Grabavoj je navodno nudio usluge oživljavanja dece poginule u Beslanu, ali u Fondaciji "Petrov" tvrde da on nikada majkama beslanske dece nije nudio oživljavanje, što su one i porekle. Oni kažu da se protiv njega vodi kampanja zato što je hteo da se kandiduje za predsednika Rusije. Prema rečima Svetlane Novak, osnova političke platforme Grabavoja bila bi zdrav i besmrtan Rus, a to ne odgovara trenutnoj vlasti i jakoj farmako-mafiji. Grabavoj je bio četiri godine u zatvoru, i trenutno je na uslovnoj slobodi, do 2014. godine.

TU SMO
DA OBJASNIMO I
DA SE POBRINEMO
011 2693 287

Narodnih heroja 38
Novi Beograd

Visoka 16
Banovo Brdo

www.dr-ristic.com

MEDIGROUP
Zdravi možemo sve

DOM ZDRAVLJA
Dr Ristić
Članica MediGroup

MILOŠ VASIĆ

Zamlata

Zamlata je muškarac koji ima neku fiks-ideju oko koje se, kako sama reč kaže, zamlaćuje. To nije hobi; to je mnogo ozbiljnije i zamlata je zamorniji od sifi... pardon, filateliste na primer, mada je uglavnom manje opasan od numizmatičara. Umesto da sedi pred televizorom, loče pivo, podriguje i navija – što mu sugerišu svi masovni mediji i vladajući sistem vrednosti – zamlata ima Ideju, svoj Sveti Gral ili, ređe, Kamen Mudrosti. Jedan stalno smišlja šeme i sisteme da kako bi se odvratno obogatio. Jednom takvom – inače razumnom i pametnom čoveku – uzaman sam objašnjavao da nema šanse: eto mu je skoro pedeset godina; da je imao imalo talenta za to, bio bi se obogatio pre tridesete. Nije poonaj Škot Džon Lou, belosvetska zamlata sa briljantnim talentom za finansije. Taman je lepo smislio jedan solidan sistem državnog jedinstvenog kredita i stabilan papirni novac, sve u nameri da Francuskoj pomogne da prevaziđe krizu javnog duga pokojnog Kralja Sunca Luja XIV i tako stekao moć i bogatstvo; a onda je od toga nastala inflacija... Oslonili se, jadni, na izvikano lažno bogatstvo Lujzijane i cela šema, inače racionalna, sprcala se skroz. Jedni se obogatili, drugi propali; zvuči poznato? Stotinak godina kasnije, 1790, Konvent je uveo papirni novac, ozbiljnim upozorenjima uprkos – i 1796. dostigao inflaciju koja se do Srbije 1994. smatrala za rekordnu: vrednost njihovih banknota, "asigna-

To je u principu bezazleno i simpatično biće, bezopasno sasvim – dok ne stekne moć

moglo, jer je – to sam posle shvatio – zamlaćivanje bogatstvom bila igra u kojoj je uživao. Ima Milan Kundera negde jednog takvog koji se zamlaćivao zavođenjem, ali nikada nije smuvao ni jednu ribu do kraja; zavođenje mu je bilo mnogo lepše od preznojavanja u kompromitantnim pozama i pratećih gnjavaža.

Ima među zamlatama neočekivano mnogo onih koji rešavaju kvadraturu kruga, trisekciju ugla i slične hvalevredne glavolomke; i tako celog života i njima lepo. Devedesetih godina došlo je do invazije zamlata koji su izmislili perpetuum mobile, razne antigravitacijske uređaje, tajna oružja poput eliptona ili Teslinih "purpurnih ploča" i sve to nudili napaćenoj otadžbini. Moj omiljeni zamlata izmislio je helikopter na antigravitacijski pogon i objašnjavao po novinama koje su to tada volele glavnu prednost: nema rotor, pa može da leti kroz šumu.

Bilo bi nepošteno i preterano proglašavati zamlate za duševne bolesnike, mada se ponekad približe, ali nisu oni za to krivi: krivo je društvo koje takve budalaštine traži. Zamlata je u principu bezazleno i simpatično biće, bezopasno sasvim – dok ne stekne moć. Uzmimo utopiste, graditelje uzornih država, na primer: Tomas Mor, Sen Simon, Furije, onaj nesrećni Žan-Žak Ruso, Babef i slični. Čovek čita sve te njihove spise i razneži se, ali mu na pamet ne pada da sad krene sve to da ostvaruje; jednom smo probali, pa se nije dobro svršilo. Antiutopije Zamjatina, Džeka Londona, Orvela i Hakslija mnogo su poučnije.

Ima zamlata koji su bili vizionari, ali prerano. Recimo ta", pala je na jednu trista četrdeset četvrtinu procenta nominalne vrednosti. Lou je bio zamlata jer nije uzeo u obzir pohlepu; slično je i sa Konventom, ali Milošević i njegovi bili su pljačkaši sa umišljajem.

Vratimo se, međutim, našim običnim zamlatama koji nemaju ni para, ni političke moći, pa su – prema tome – bezopasni. Volim da ih slušam, jer su ponekad dirljivo naivni, bezazleni i obezoružavajući. Često izmišljaju već izmišljeno i poboljšavaju ono što ionako dobro radi. Nekima čak i uspe, ali njih je malo. Znam čoveka koji je konstruisao pištolj sasvim nove konstrukcije koji odlično radi i inherentno je, po dizajnu, bezbedniji; svi stručnjaci su rekli da je izum sjajan i – nepotreban. Takvih primera imate do mile volje.

Ostale zamlate dele se na književne, filozofske i političke. Književnih ima toliko da zaslužuju posebnu raspravu, koju napisati neću; *pjesnici* su tu glavni, ukratko: ima ih više po glavi stanovnika nego u mnogo pismenijih naroda; u principu su bezopasni – dok vam pijani ne sednu u krilo u kafani. Filozofske zamlate sasvim su bezazleni likovi, osim što znaju da gnjave. Politički nastrojene zamlate dosadni su po definiciji, mada često bezazleni na herojski način – sve dok im se ne učini da su vlastima po volji, što se sve češće događa, što vidite i sami.

Žene se, s druge strane, veoma retko zamlaćuju; biće da je to zbog njihove opšte racionalnosti. Jedva da ima žena-zamlata; postoje lucprde, "fantazije", kako ih zovu u Banatu, daviteljke i poetese; ali to je drugo – one jednostavno nemaju to osećanje misije, vokacije i požrtvovanja svojstveno muškim zamlatama. Bogu hvala da je tako... ¶

Sve je lako kad si mlad

Kako izgleda kratka istorija računarstva na ovim prostorima, može se pročitati u jubilarnom dvestotom broju "PC Pressa"

NJEGOVIH 200 BROJEVA: Dejan Ristanović, legenda domaćeg IT novinarstva i glavni urednik "PC-a"
Foto: PC Press

Časopis "PC Press", prvi privatni kompjuterski časopis u Jugoslaviji, nastao je početkom aprila 1995, kada se u prodaji pojavio pilot broj. Od tada pa do danas, čvrsto jezgro redakcije čini manje-više ista ekipa ljudi, na čelu sa glavnim urednikom Dejanom Ristanovićem. Te davne 1995. slušao se tzv. brit pop, u bioskopima se prikazivao prvi kompletno kompjuterski animiran film (*Toy Story*), a Sandra Bulok borila se sa krađom identiteta u filmu *The Net*. Internet je polako ulazio u širu upotrebu, Netscape je bio zakon, Google nije ni postojao, a Microsoft je upravo lansirao Windows 95 sa revolucionarnim Start dugmetom i Internet Explorer 1.0 – od milošte nazvan i Internet Exploder – čime će značajno doprineti popularizaciji globalne Mreže. Saradnici "Vremena" svoje tekstove slali su u redakciju faksom (opravdano, jer je Jugoslavija dobila pristup internetu tek naredne godine), ali se u njima moglo pročitati mnogo toga u vezi sa događajima na svetskoj IT sceni.

Osamnaest godina kasnije, kvalitet muzike koju slušamo dramatično se srozao, u bioskopima se prikazuju 3D kompjuterski animirani filmovi, a ICT je na dobrom putu da ukine tradicionalno izdavaštvo, pa i magazine koji su ga promovisali. Toliko o revoluciji koja jede svoju decu.

U kratkom obraćanju prisutnima, Dejan Ristanović nas je podsetio da je magazin "WIRED", koji je počeo da izlazi otprilike u isto vreme kad i "PC", u uvodniku svog prvog broja ovu digitalnu generaciju nazvao "najmoćnijom generacijom na planeti". I stavio stvari u perspektivu: "Gledano u lokalnim okvirima, mi smo generacija koja je gotovo premostila tehnološko kašnjenje Srbije za svetom – pitajte nekog starijeg, tokom tridesetih i četrdesetih godina prošlog veka čak i u bogatim beogradskim kućama je od elektrike postojala samo sijalica i možda radio-aparat, iako su u Americi frižideri, električni šporeti, pegle i bojleri bili široko rasprostranjeni još tokom dvadesetih. Koliko je početkom devedesetih kod nas bilo klima-uređaja, u stanovima i kolima, iako je to u Americi bila tehnologija za široko tržište iz pedesetih? A danas sam veoma ljut na uvoznike ako *ultrabook* sa *full* HD ekranom osetljivim na dodir, koji je u Americi u prodaji od decembra 2012, ne mogu ovde da kupim u martu 2013."

Ostatak večeri gosti su uživali uz zvuke Električnog orgazma, a slavilo se do duboko u noć. Sasvim netipično za predrasude koje prate okupljanja većeg broja IT stručnjaka na jednom mestu, gosti su bili druželjubivi i veoma raspoloženi da uživaju u svirci, iću i piću. A gosti su bili prava mala ko-je-ko lista domaće računarske scene, uz značajan doprinos čitavog niza generacija legendarnog Kluba Programera sa ETF-a, kao i predstavnika mlađih generacija, kojima su i Jugoslavija i počeci domaćeg IT izdavaštva samo maglovita sećanja. Da ne kažem "meme". Ali kada je Gile iz Orgazma zapevao Igra rokenrol cela Jugoslavija (a sa njim i svi posetioci), to je možda na najbolji način spojilo dve činjenice koje definišu ovu grupu: većina članova redakcije bavila se ovim ili jako sličnim projektima dok je Jugoslavija još bila sasvim vitalna, a IT je tada definitivno bio novi rokenrol, koji je budio strast, raspaljivao želju da se menja svet, i tako obeležio živote čitavog niza poklonika.

Na neki način, "PC" nastavlja tradiciju legendarnog BIGZ-ovog časopisa "Računari", čiji je prvi broj nastao pre tačno 30 godina. Zajedno oni predstavljaju ključnu tačku okupljanja nekad jugoslovenske, a danas srpske IT scene. Novi, potpuno redizajnirani oblik koji je "PC" upravo dobio sa svojim dvestotim brojem kaže nam još nešto značajno o njemu: da ume da se menja, da raste i prilagođava savremenim ICT temama. I to je, pored izuzetne posvećenosti tima koji ga sa ljubavlju oblikuje od prvog broja, neka garancija da ćemo, za jedno devet godina, imati prilike da čitamo neki sličan izveštaj u "Vremenu" sa proslave tristotog broja. Ako štampa bude postojala. ¶

JELENA RUPNIK

RIKVERC ISTORIJA

Referendum o kralju, VREME 1170

Da li je zaista sporno kako je Srbija postala republika?

Postala je kao i sve druge republike: revolucionarnim nasiljem. Reč "nasilje", naravno, loše zvuči, pogotovo kad asocira na oca pijanduru koji tuče ženu i decu, na siledžiju koji vam prodaje ciglu u podzemnom prolazu, na policajca koji vam na testise prislanja elektrode da bi izvukao neko priznanje... Ali nasilje je, nažalost, jedan od stubova svake političke organizovanosti. S tim što je državno nasilje jedino zakonito.

Pozivanje na zakonitost, legalizam, referendum, naprotiv, vrlo lepo zvuči. Ima li ičeg boljeg, pravednijeg, od narodne volje? Nema, pod uslovom da narod prethodno ne bude izmanipulisan propagandom, i, naročito, da ne bude gladan. Kad je gladan, kad su mu deca gladna, kad je ponižen, surovo eksploatisan, onda veruje svakom objašnjenju svoje bede: krivi su Jevreji, komunisti, homoseksualci, Srbi, intelektualci, Hrvati, Turci, kriva je republika, bez kralja ne valja... E, kad se u takvim okolnostima organizuje neki od poznatih i legalnih, demokratskih izraza narodne volje, dobijemo demokratski izabranog Adolfa, Franju, Slobu, Aliju, ili – bucmastog gospodina koji sebe naziva naslednikom nepostojećeg prestola i koji bi da na glavu stavi onaj skupi muzejski eksponat, krunu, i tako ozvaniči srpski koncept "rikverc-istorije".

Legalitet (zakonitost) jedna je od najvrednijih tekovina civilizacije, ali on funkcioniše samo dok su društveni odnosi u stabilnoj ravnoteži. Kad se ta ravnoteža ozbiljno poremeti i dovede kritični deo stanovništva u situaciju beznađa, na scenu stupa legitimitet, odnosno moralna opravdanost kršenja etabliranog legaliteta, uključujući i rušenje državnog monopola nasilja. Tako nastaju revolucije iz kojih nastaju novi legaliteti i traju dok se ravnoteža društvenih odnosa ponovo ne poremeti...

Dakle, Srbija je postala republika na isti način na koji su to postale i Francuska, Nemačka, Grčka, SAD i sve druge republike – legitimnim revolucionarnim nasiljem koje je stvorilo novi legalitet.

Ljubitelji monarhije mogu da postave pitanje: a šta fali Ujedinjenom Kraljevstvu, Holandiji, Belgiji, Švedskoj? Odgovor je: ništa im ne fali, naprotiv, ali njihovo blagostanje se ne duguje njihovim milenijumskim dinastijama koje nemaju u stvarnosti nikakvu vlast. Njihove kraljice i kraljevi su samo skupi živi istorijski spomenici, simboli državnog kontinuiteta (koji Srbija nema) i najviše – deo nacionalnog folklora. Sve su to *de facto* republike gde se monarh ne pita ni za šta. Mi u tu svrhu imamo Guču, mnogo veseliji simbol našeg nacionalnog identiteta.

Lošeg predsednika republike čekaju izbori posle kojih će mesto prepustiti drugom izabraniku narodne volje. Loš monarh se može smeniti samo nasiljem. A ne postoji nikakva biološka niti kulturološka garancija nasleđivanja stvarnih ili mitskih kvaliteta predaka na šta se oslanjaju sve nasledne monarhije. Jedna francuska poslovica kaže: "U deci genija priroda se odmara".

Za razliku od starih evropskih dinastija čiji se predstavnici zadovoljavaju svojom simboličnom ulogom, naši monarsi su uvek želeli da efektivno vladaju. Tako pamtimo dedu sadašnjeg pretendenta na srpsku krunu po tome što je ukinuo Ustav, zabranio političke stranke, "da bi uklonio i poslednju prepreku između sebe i svog naroda". Pre referenduma bi valjalo podsetiti narod i na takve pojedinosti.

Vladimir Pavlović

ŽIVOT NA MAGISTRALI

Zvučni zid, VREME 1170

U tekstu Ljubomira Živkova svaka je na svom mestu. Ima još nešto, ali to može i drugi put.

Nekada, 60-ih i 70-ih godina, kada smo hteli da slušamo muziku uživo i jedemo ćevape, išli smo u neku kafanu "krajputašicu" na Ibarskoj ili nekoj drugoj magistrali.

Danas, za tu vrstu "uživanja" nije potrebno arčiti benzin i ići u takve objekte, toga sada ima u sred centra. Stvarno smo napredovali. Aferim.

Milan Miletić

PARKER BEZ MILACA

Igra senki i čarolija avanture, VREME 1169

Najveća vrednost stripa Kena Parkera je upravo Milacov crtež. Scenario je dobar, ali ponekad usiljeno i nepotrebno intelektualan ili angažovan. U svakom slučaju, najveća razočaranja i osećaj da sam prevaren doživeo sam otvarajući epizode Kena Parkera sa Milacovim crtežom na koricama i radom nekog neuporedivo lošijeg crtača na unutrašnjim stranama. Takvih epizoda je u stvari bilo više nego onih koje je nacrtao Milaco, a Ken Parker bez Milaca je kao Mona Liza bez Leonarda – falsifikat i čista prevara.

Dragan Đurić

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME DVD). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

ČAS ISTORIJE GODINE 2959.

ALEKSANDAR ZOGRAF.

U ČETVRTOM BROJU DEČIJEG LISTA **ZMAJ**, KOJI SE POJAVIO U BEOGRADU 1960. GODINE, OBJAVLJEN JE ZAPIS **MIODRAGA VUKOVIĆA**, TADA UČENIKA 5. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE... RAD JE ZAPRAVO OPIS ZAMIŠLJENE ŠKOLSKE SVAKIDAŠNJICE U DALEKOJ BUDUĆNOSTI, HILJADU GODINA KASNIJE, U KOJOJ SE OPISUJE ČUDAN, "FUTURISTIČKI" OSVRT NA **BOJ NA IVANKOVCU**, KOJI SE DESIO U VREME SRPSKOG USTANKA PROTIV OTOMANSKE DOMINACIJE, 1805. GODINE...

"NASTAVNIK JE, KAO I UVEK, UŠAO U UČIONICU NA SVOM HELIKOPTER -SKUTERU. SEO JE ZA KATEDRU, PRITISNUO DUGME, NAKON ČEGA SE OTVORIO DNEVNIK. POZVAO JE NAŠEG DRUGA, KOJEG SMO ZVALI "KRATKOIMENI", JER JE NJEGOVO IME, U POREĐENJU SA NAŠIMA, VRLO KRATKO - **ABDAČINELIBAJATIJE KARAMBIJAČIOVENOVISAKOVIĆ** — I REKAO DA KAŽE SVE ŠTO ZNA O BOJU NA IVANKOVCU. U TOM MOMENTU, ĐAKA JE SA SVOG MESTA PODIGLA SPECIJALNA DIZALICA"...

"POČEO JE DA ODGOVARA: SULTAN JE NA SRBE POSLAO OGROMNU VOJSKU KOJU JE PREDVODIO HAFIS-PAŠA. MOTORIZOVANA PEŠADIJA NAPREDOVALA JE U HELIKOPTERIMA, DOK JE KONJICA BESOMUČNO JURILA NA MLAZNJACIMA I LETEĆIM TANJIRIMA. DRUGI I TREĆI NAPAD, BLIZU IVANKOVCA, SRBI SU ODBILI ZRACIMA IZ HIPERBOLIDA, KOJI PRŽE SVE ISPRED SEBE, I TELE-DIRIGOVANIM PROJEKTILIMA"...

"I **BRAVO**, UZVIKNU PROFESOR, I NAREDI SVOM MEHANIČKOM PENKALU DA NAPIŠE ĐAKU PETICU VELIKU KAO VRATA... ETO REPORTAŽE KOJU VAM ŠALJEM PUTEM LETEĆEG ROBOTA- PISMONOŠE"...

Vaze

Otac je rođen je 1908. i imao je 57 godina kada sam se ja rodio. Majkom se oženio kao udovac. Njegova prva žena, Desa, umrla je pedesetih godina dvadesetog veka. Prema rečima moje majke, Desa je bila perfektna domaćica, ali se otac nije mnogo obazirao na njene pojmove o urednosti.

Moj otac je bio zamenik beogradskog javnog tužioca u Kraljevini Jugoslaviji. U to vreme subota je bila radni dan. Jednog subotnjeg popodneva, Desa je ušla u spavaću sobu i zatekla muža kako leži na krevetu, preko jorgana. Nijedna domaćica nije dozvoljavala ležanje preko jorgana, da se brokatna presvlaka ne bi isprljala. Desa je rekla ocu da se smesta digne sa jorgana. Nije hteo da ustane, tvrdeći da je umoran posle cele nedelje rada u tužilaštvu. Desa je izjurila iz sobe.

Foto: M. Milenković

O svemu je izvestila očevu majku Natu, koja je živela s njima. Nata je otišla u spavaću sobu i zatražila od sina da ustane sa jorgana. Kada je on to odbio, ošamarila ga je.

Otac je govorio da je Nata bila majka puna ljubavi, ali i da nije dozvoljavala neposlušnost. Zahvaljujući tome, postigla je da sve petoro njene dece upišu fakultet. Otac je bio njen mezimac, ali je to nije sprečilo da ga ošamari. Učinila je to još jednom, i to iz sve snage, jer joj je, posle prvog šamara, besno rekao: "Pazi šta radiš! Ja sam zamenik javnog tužioca! Mogu da naredim da te policija uhapsi!"

Posle drugog šamara, otac je izjurio iz kuće. Desa i Nata se ni najmanje nisu potresle što se, te noći, nije vratio kući. Ipak, njegov nedolazak na nedeljni ručak, kojem su prisustvovali braća i sestre, bilo je nešto što ih je zabrinulo. Kada se nije pojavio ni po podne, Desa i Nata su otišle u policiju i prijavile nestanak.

Nestanak zamenika javnog tužioca bila je ozbiljna stvar i beogradska policija se dala na posao. Predveče je neko zazvonio na vratima: Desa i Nata ugledale su šefa beogradske policije. Uz očiglednu nelagodu, rekao im je da je policija pronašla mog oca u kupleraju u Zemunu, gde je bančio sa damama. Dodao je da im to saopštava na očev zahtev, kao i da im je otac, saznavši da su prijavile njegov nestanak, poručio da će se kući vratiti ujutro, da se spremi za posao.

Kada se otac vratio, Desa i Nata su bile u trpezariji. Ugledavši ga, svaka je dohvatila po jednu kristalnu vazu koje su stajale na kredencu, i gađale ga. Otac je izbegao projektile, spremio se za posao i izašao iz kuće. Kada se vratio, Desa i Nata su se pravile da se ništa nije dogodilo. Ipak, kada je otvorio svoj orman za knjige, otac je video da je jedna polica u ormanu ispražnjena i da se na njoj nalaze polomljene vaze. Shvatio je da ne bi bilo pametno da ih baci.

Iako ceo događaj više nikada nije bio pomenut, uticao je na odnose u kući. Postali su mnogo harmoničniji. Otac je počeo da poštuje Desina pravila o urednosti. Kada bi uhvatila muža da se ne pridržava kućnog reda, Desa se pravila da to ne primećuje. Nata je prihvatila činjenicu da je njen sin odrastao čovek i da ga ne može šamarati. Ocu više nikada nije palo na pamet da majci preti hapšenjem. Međusobna tolerancija, uvažavanje i sloga koji su zavladali u kući, naročito su značili u godinama posle Drugog svetskog rata. Naime, nova vlast ne samo što je izbacila oca iz tužilaštva, već ga je neko vreme držala i u zatvoru. Kada su Desa i Nata umrle, otac je mirno mogao da baci vaze. To nije učinio. Shvatio je da su te vaze jedna od njegovih najmilijih uspomena. ¶

VLADAN STOŠIĆ

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi” i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje do 4. jula 2013.

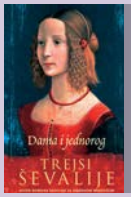

DAMA I JEDNOROG
Trejsi Ševalije
Priča o tajnama srednjovekovnih tapiserija

VEČNA ČAROLIJA POČETKA
Alojz Princ
Biografija Hermana Hesea

ŠEKSPIR
Bil Brajson
Ko je zaista bio Šekspir

LJUBAV JE UŠETALA
Marisa de los Santos
Bajka za odrasle o ljubavi i filmovima

NOVAC
Martin Ejmis
Roman o samoubilačkoj pohlepi

PREKRIJTE JOJ LICE
P. D. Džejms
Roman najvećeg živog pisca klasičnih krimića

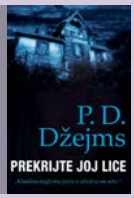

PODUHVAT INDIJA
Erik Orsena
Roman o Kolumbu i njegovim putovanjima

MEGRE I MOTKA
Žorž Simenon
Čuveni inspektor Megre u jednom od najzamršenijih slučajeva

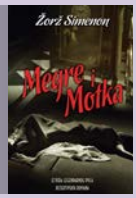

MAJČINA RUKA
Igor Marojević
Roman o sudbini folksdojčera u Jugoslaviji

STOLARSKA OLOVKA
Manuel Rivas
Ljubavna priča u Španiji uoči Građanskog rata

ČIK
Volfgang Herndorf
Lep i tužan pustolovni roman o zagonetnim predelima Nemačke

GIBRALTARSKI LJUBAVNICI
Dominik Bodis
Špijunsko-ljubavna priča o arapskom osvajanju Španije

MOZAK
Norbert Herškovic
Šta je tačno mozak i kako radi

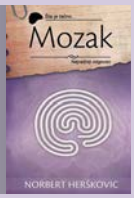

PRONAĐENA ATLANTIDA
Klajv Kasler
Klasik majstora avanturističkog žanra

KLIMATSKE PROMENE
Hartmut Grasl
Najvažnije činjenice o klimatskim promenama

NOVI POČETAK
Toni Parsons
Tipična parsonsovska gorkoslatka ljubavna priča

OSTRVO NA DVA MORA
priredila: Ljubica Arsić
Antologija priča o moru

KAO STARI KRALJ U IZGNANSTVU
Arno Gajger
Dirljiva priča sina suočenog sa bolešću svoga oca

HVALA ZA USPOMENE
Sesilija Ahern
Od autorke bestselera P.S. Volim te

KATALINA
Markus Orts
Pustolovna priča iz vremena kolonizacije Latinske Amerike

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. “Kod Vuka” (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “SKC” (Kralja Milana 48, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Terazije” (Terazije 38, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Zemun” (Glavna br. 20, Beograd), .
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna” (Makedonska 12, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna Kragujevac” (Kralja Petra I 12, Kragujevac),
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna Niš” (Voždova 4, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. “Super Vero” (Milutina Milankovića 86a, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Kalča” (TC Kalča, lamella E, local 11, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. “Kod sata” (Kneza Miloša 33, Valjevo),
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna Čačak” (Gradsko šetalište bb, Čačak),
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna Novi Sad” (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad),
Delfi knjižare d.o.o. “Laguna” (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. “Pančevo” (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. “Rodić” (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. “Zira” (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. “KNEZ” (Knez Mihajlova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. “Bulevar“ (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Immo” (Gandijeva 21, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. “Subotica” (Korzo 8, Subotica),
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. “Miljakovac” (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. “Banovo Brdo” (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. “Banovo Brdo” (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. ”27 Mart” (Stanoja Glavaša 1, Beograd).

Skeniraj QR kod i preuzmi Delta City aplikaciju

DeltaCity

www.deltacity.rs

ANDROID APP ON Google play

Available on the iPhone App Store

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec